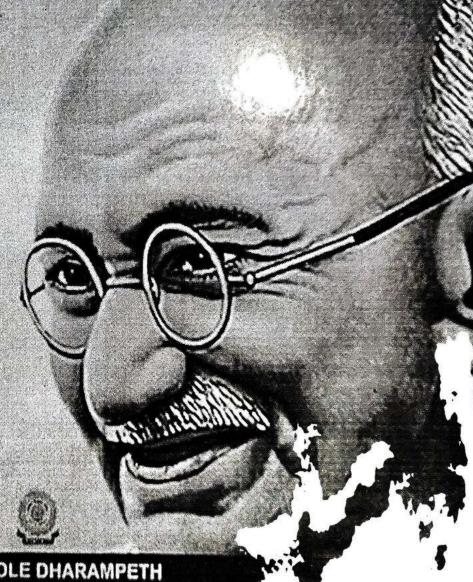
ISSN : 2455-0469

VOLUME 04 2019

Peer Reviewed Research Journal Peer Reviewed Research Journal Pradnya SANKET

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

R.S. MUNDLE DHARAMPETH
ARTS & COMMERCE COLLEGE, NAGPUR (Maharashtra)

CONTENTS

Sr. No.	Title	Page No.
1.	Bhagavad Gita as a Diasporic Experience and Self-Empower Resource of Mahatma Gandhi Dr. Sandhya Nair	01
2.	Role of KVIC in the development of Khadi and Village Industries in India Prof. Ajinkya G. Deshpande	05
3.	राष्ट्रबांधणीच्या कार्यात राष्ट्रपिता मा. गांधीजींचे योगदान प्रा. डॉ. सौ. अलका अ. बडगे	14
4.	Mahatma Gandhi's Views and Ideas on Small Scale and Rural Industries - Its Relevance in present day scenario. Mr. Govindaraja A. Bhatta	21
5.	महात्मा गांधीची सत्य व अहिंसा संकल्पना : एक ऐतिहासिक अध्ययन प्रा. डॉ. सतीश चाफले	25
	Relevance Of Mahatma Gandhi As A Management Guru In The Present Era. Dr. Darshan D. Labhe	29
7.	Mahatma Gandhi: Advocate of Freedom and Equality, Supporter of Marginalized Dr. Gunjan Shakya	35
8. 9.	गांधीजींच्या मते, 'साधनात ध्येयपूर्तीची सार्थकता आहे. - आजच्या संदर्भात त्याचे महत्त्व सौ. वर्षा नितीन जपे	41
9.	Gandhi's Thoughts on Education and Latest Technology Asst. Prof. M. K. Jambhulkar	47

Relevance Of Mahatma Gandhi As A Management Guru In The Present Ern.

Dr. Darshan D. Labhe.

(Assistant Professor) R. S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur. EMAIL: darshan.labhe@rediffmail.com.

Abstract

The question emphasized by the paper is that whether in the 21st century's globalized world the Gandhian message still has or could have any actuality in managing our century's real challenges such as terrorism or the deepening moral crisis of the humanity. Gandhian thought which is based on such as satya (truth), ahimsa (non-violence) and satyagraha (as Gandhiji loosely translated: holding on to truth, which in fact is the philosophy and practice of the non-violent resistance). Admit and consider Gandhiji as a philosopher or a thinker. The paper will emphasize those aspects and concepts of the Gandhian thought which could give an answer to the core question of the paper, trying to prove presented concepts could be considered relevant and useful in our times, even if at first impression all of these key concepts of the Gandhian thought seem to be a management guru. It seems that Gandhiji through his ideas and thoughts "is still alive" and is among us after more than 70 years of his death. It seems that we, all human beings still have to learn from the ideas, writings and acts of Mahatma Gandhi. Even Rashtrapita Mahatma Gandhi spelled "Hey Ram" during his last breath.

Key Words: Gandhiji, Mahatma, Management, Relation and Relevance.

Introduction

Mohandas Karamchand Gandhiji, one of the greatest and well-known personalities of the 20th century had a very deep influence on the second part of the last century which is incontestable and beyond any dispute. Then again, there are voices which proclaim that even in our globalized world the Gandhian spiritual heritage still has its actuality and relevance. Thus, it will try to demonstrate that the Gandhian spiritual heritage - with accent on the concepts of satya (truth), ahimsa (non-violence) and satyagraha (as Gandhiji loosely translated, holding on to truth or "the force which is born of truth and love or nonviolence". Gandhiji (which in fact is the philosopher and practice of the nonviolent resistance) - should have or must have an important role in dealing with the real problems of our globalized world. In order to do this, first of all, It will have to

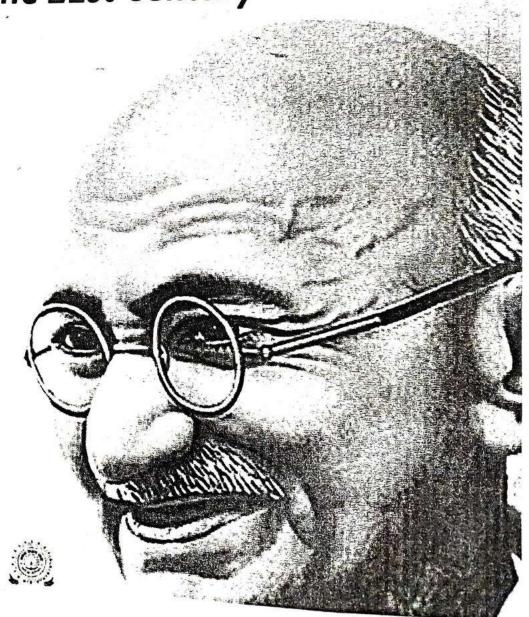

ISSN: 2455-0469

International Multi-Disciplinary
Peer Reviewed Research Journal

Pradnya SANKET

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

CONTENTS

Sr. No.	Title	Page No.
•	Bhagavad Gita as a Diasporic Experience and Self-Empower Resource of Mahatma Gandhi Dr. Sandhya Nair	01
2.	Role of KVIC in the development of Khadi and Village Industries in India Prof. Ajinkya G. Deshpande	05
3.	राष्ट्रबांधणीच्या कार्यात राष्ट्रपिता मा. गांधीजींचे योगदान प्रा. डॉ. सी. अलका अ. बडगे	14
4.	Mahatma Gandhi's Views and Ideas on Small Scale and Rural Industries - Its Relevance in present day scenario. Mr. Govindaraja A. Bhatta	21
	महात्मा गांधीची सत्य व अहिंसा संकल्पना : एक ऐतिहासिक अध्ययन प्रा. डॉ. सतीश चाफले	25
6.	Relevance Of Mahatma Gandhi As A Management Guru In The Present Era. Dr. Darshan D. Labhe	29
7.	Mahatma Gandhi: Advocate of Freedom and Equality, Supporter of Marginalized Dr. Gunjan Shakya	35
8.	गांधीजींच्या मते, 'साधनात ध्येयपूर्तीची सार्थकता आहे. - आजच्या संदर्भात त्याचे महत्त्व सौ. वर्षा नितीन जपे	41
9.	Gandhi's Thoughts on Education and Latest Technology Asst. Prof. M. K. Jambhulkar	47

Mahatma Gandhi's views and Ideas on Small scale and Rural Industries-Its Relevance in present day scenario.

Mr. Govindaraja A. Bhatta Asstt. Professor, Dept of Commerce, RSMDACC, Nagpur

Introduction:

India has been from times immemorial a flourishing centre of trade and commerce. Because of this reason India was invaded and attacked many times and was ruled by foreigners for centuries. The main strength of the prosperous Indian Economy was the remarkably skilled, unmatched artistic expertise and resource abundant rural Indian landscape. Since ages Rural Indians have been exhibiting their skill and art in varied forms and shapes to the world. The village artisans including men and women folk equally contributed towards rural economic structure based on equilibrium and empowerment. The rural Industrial scenario was quite strong which was explored and exploited by future generations. The rural indigenous industries were the most sought after sector by the then urban settlements. The necessary inputs were provided by the villages. Since then the village industries have proven themselves as the feeder units and thus resembled the backbone of Industrial sector. The Small industries were quite self sufficient and also well managed with available resources. Their products and creative know how were admired all over. Their hold and relevance in Indian industrial sector was undoubted then and is equally apt in the present day highly mechanised industrial scenario.

Mahatma Gandhi and his ideas of Rural Industries:

Mahatma Gandhi used to advocate that the real India dwells in Villages and the masses residing there. The real essence of Indianness could be felt only if rural section of the Indian society was observed. He observed that in the early part of Industrial Revolution in India, small and cottage industries carried out major part of the production by giving work to be done by the workers at home because the folk used to do their regular activities and also industrial activities from their houses. During the British rule a major part of population in India went below the poverty line due to destruction of village economy by the Englishmen and forceful introduction of machines and urban industrialisation. As a result the villagers suffered a lot. At this moment Gandhiji thought that there was a need to bring back the rural economy on rails by helping them to recover and recognise their strength. He said that there was no need of huge capital to establish

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

UGC Approved Journal Multidisciplinary International E-research Journal

महिलांची सुरिक्षतता व सशक्तीकरण अंतर्गत महिलांमध्ये करावराची सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागृती

चाळीसगांव एज्युकेशन सोसायटीचे बी.पी. ऑर्टस्, एस.एम.ए. सायन्स, ॲन्ड के.के.सी. कॉमर्स कॉलेज

Principal Dr. Milind Bildikar

■ EXECUTIVE EDITOR ■ Dr. Dilipsingh Nikumbh

■ ASSOCIATE EDITOR ■

Mr. Ravindra Patil

■ CHIEF EDITOR ■ Mr. Dhanraj T. Dhangar

This Journal is indexed in:

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
- Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

For Details Visit To: www.researchjourney.net

Ar. G. Bhatta.

CONTRACTOR OF THE PARTY OF

SWATIDHAN PUBLICATIONS

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal Impact Factor - (SJIF) - 6.261

Special Issue 124 B: महिलांची सुरक्षितता व सशक्तीकरण अंतर्गत महिलांमध्ये करावयाची सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागृती ISSN: 2348-7143 Feb. 2019

			-
25	महिला आरक्षण विधेयक का मूल्यांकन प्रा. जयेश विक्रम पाडवी	047	
23	भारतीय संविधान में नारी प्रा.डॉ. सुनीता कावळे	०५६	
२४	मानवधिकार : महिलाओ की सद्य:स्थिती प्रा.डॉ. रणजित के. पवार	०५९	
રપ	महिला सुरक्षा विषयक सामाजिक आंदोलन एवं कानूनी अधिकार प्रा. पोपट भावराव बिरारी	०६१	
२६	भारतीय महिलाओं का स्थान और दर्जा प्रा. राजेंद्र वसंतराव जाधव	0 <i>£</i> &	
२७	स्त्री मुक्ती आणि धार्मिक अडसर प्रा अशोक नथुराम डिंबर	०६६	
२८	पंचायतराज मधील आँरक्षण धोरणाने महिला विकासाला प्रेरणा डॉ. राजेंद्र नाडेकर	०६९	
२९	महिलांचे घटनात्मक व कायदेविषयक अधिकार सहा. प्रा. पुनम भिमराव जमधडे डॉ. शैलजा डोंगर भंगाळे	0@8	
₹0	राष्ट्रीय महिला सबलीकरण धोरण २००१ ची उद्दिष्टये व सद्य स्थितीचा अभ्यास सहा. प्रा. संभाजी भिमराव जमधडे	0७५	
38	महिला सक्षमीकरण : घटनात्मक अधिकार आणि पंचायतराज व्यवस्थेतील आरक्षण डॉ. अमर के. बोंदरे	000	
3?	भारतातील अनुसूचित जमातींमधील महिलांची शैक्षणिक स्थिती प्रा. जयेश विक्रम पाडवी, प्रा.डॉ.विजय तुंटे	020	
33	महाराष्ट्रातील पंचायत राज्यव्यवस्थेत महिलांचा सहभाग प्रा. डॉ. आर. जी. सुरळकर	£20	
34	Socio-Legal Study On Violence Against Women : Causes And Remedies Dr. Rekha Pahuja	086	
25	Role Of Ngo's Towards Protection Of Women In India Prof. Govindaraja A. Bhatta	089	
36	Globalization And Its Impact On Women In India Dr. Vivek M. Diwan	092	
37	Human Right And Female Foeticide: Ther Impact Of Sex Ratio In India Prof. Vijay D. Chaudhari	094	
38	Women's Political Empowerment: Issues and Challenges Prof. Ketaki Milind Chaudhari	096	
39	Womans' Economic Empowerment through SHG and Commercial Banks in Jalgaon District: The Comparative Study Mrs. K.S. Khaparde, Dr. A.D. Yeole	098	
40	Woman is best administrator in working culture and work place Environment Dr. Rajkumar M. Sharma, Dr. Rachana R. Pachori	101	
41	An Analytical Study of Women's Empowerment through Political Participation in India Jadhav Babasaheb Kailas	102	
42	Educational Attainment of Women in India Ratnakar Subhash More, Dr. P.S. Baviskar	105	

Email: researchjourney2014@gmail.com

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal

Impact Factor - (SJIF) - 6.261

Special Issue 124 B: महिलांची सुरक्षितता व सशक्तीकरण अंतर्गत महिलांमध्ये करावयाची सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागती

ISSN: 2348-7143 Feb. 2019

Role Of Ngo's Towards Protection Of Women In India

Prof. Govindaraja A. Bhatta

Assistant Professor, Department of Commerce, R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur.

Abstract

A strong society is an indication of all round secure social fabric with a pro- active Government which ensures safety and protection of its citizens. Secure society is a result of secure Family. Secure family means safety and security of all its members- be it a Joint family or a nuclear family. In a joint family it indicates security and safety of the elderly people and the women folk. The most vulnerable section prone to lack of safety and security in Indian scenario is the feminine gender. There are some grey areas where the women feel harassed and troubled mostly among the backward and uneducated social strata. Apart from Government initiatives and policies towards woman security the role of some selfless Non-Government Organizations (NGO) also need to be considered. They work towards security and safety of the depressed, oppressed, barassed leading to the considered of the depressed barassed leading towards. harassed, lonely, unsecure, uneducated women who are most vulnerable to problems. These NGO contribute towards providing a life suitable for safe and protective living. They strive to give a sense of security and social uplift to the women folk

Key Words - cultural, realization, awareness, harassed, vulnerable

Introduction

Any Nation can progress and prosper if its social sector is strong and safe enough to handle all complexities. A strong society is an indication of all round secure social fabric with a pro- active Government which ensures safety and protection of its citizens. Secure society is a result of secure Family. Secure family means safety and security of all its members- be it a Joint family or a nuclear family. In a joint family it indicates security and safety of the elderly people and the womenfolk. The most vulnerable section prone to lack of safety and security in Indian scenario is the feminine gender. In the present scenario there has been a remarkable improvement in the status of woman in the society in general and family in particular, as a result of Government policies and awareness among the citizens. However there are some grey areas where the women feel harassed and troubled mostly among the backward and uneducated social strata. The need of the hour is self realisation and awareness of protection to life and safety. Women folk must now realize their safety concerns and should try to safeguard themselves against all types of problems and complications. Apart from Government initiatives and policies towards woman security the role of some selfless Non-Government Organizations (NGO) also need to be considered. They work towards security and safety of the depressed, oppressed, harassed, lonely, unsecure, uneducated women who are most vulnerable to problems. These NGO contribute towards providing a life suitable for safe and protective living. They strive to give a sense of security and social uplift to the women folk. This paper gives an insight to the role played by NGO in its noble venture.

Non-governmental organizations, or NGOs, were first identified and noted in Article 71 in the Charter of the newly formed United Nations in 1945. While NGOs have no fixed or formal definition, they are generally defined as nonprofit entities independent of governmental influence (although they may receive government funding). Generally, the NGO label is given to organizations operating on an international level although some countries classify their own civil society groups

NGO activities include, to, environmental, social, advocacy and human rights work. They can work to promote social as NGOs. or political change on a broad scale or very locally. NGOs play a vital and very inclusive role in developing society, improving

communities, and promoting citizen participation. It is quite sad that in a country which is culturally rich as India, women are still a long way from being treated as equal citizens. Women are still living under a constant fear of trafficking, physical and sexual violence, eve teasing etc. They are trying their best infighting bravely to prevent the denial of equal opportunities in education and work. The rights of women are to be protected if a country needs to prosper. There are many women's rights organizations which are fighting to make sure that Indian women get their legitimate rights which they need and surely deserve. There are so many NGO working for the betterment of woman and children. There are many organisations working for the uplift-ment of woman in India with all their resources and Government aid.

Some of the well-known NGO's are:

Sayfty 1)

0

- CREA 2)
- 3) CARE INDIA
- 4) Snehalay
- 5) Swayam
- Bhartiya Grameen Mahila Sangh (BGMS) 6)
- International Center for Research on Women (ICRW)

Every NGO mentioned above has been working tirelessly towards empowerment, protection, education, rehabilitation, safe guarding the rights of women. The work done and help provided by the NGO are being dealt with one by one here. All NGO have been hailed for their invaluable contribution provided by them to the hitherto ignored and neglected section.

WWW.JETIR.ORG

editor@jetir.org

An International Open Access Journal UGC and ISSN Approved | ISSN: 2349-5162

INTERNATIONAL JOURNAL

OF EMERGING TECHNOLOGIES

AND INNOVATIVE RESEARCH

JETIR.ORG

INTERNATIONAL JOURNAL OF EMERGING TECHNOLOGIES AND INNOVATIVE RESEARCH

International Peer Reviewed, Open Access Journal

ISSN: 2349-5162 | Impact Factor: 5.87

UGC and ISSN Approved Journals.

Website: www.jetir.org

Website: www.jetir.org

JETIR

INTERNATIONAL JOURNAL OF EMERGING TECHNOLOGIES AND INNOVATIVE RESEARCH

(ISSN: 2349-5162)

International Peer Reviewed, Open Access Journal

ISSN: 2349-5162 | Impact Factor: 5.87 | UGC and ISSN Approved

ISSN (Online): 2349-5162

This work is subjected to be copyright. All rights are reserved whether the whole or part of the material is concerned, specifically the rights of translation, reprinting, re-use of illusions, recitation, broadcasting, reproduction on microfilms or in any other way, and storage in data banks. Duplication of this publication of parts thereof is permitted only under the provision of the copyright law, in its current version, and permission of use must always be obtained from JETIR www.jetir.org Publishers.

International Journal of Emerging Technologies and Innovative Research is published under the name of JETIR publication and URL: www.jetir.org.

© JETIR Journal

Published in India

Typesetting: Camera-ready by author, data conversation by JETIR Publishing Services – JETIR Journal. JETIR Journal, WWW. JETIR.ORG

ISSN (Online): 2349-5162

International Journal of Emerging Technologies and Innovative Research (JETIR) is published in online form over Internet. This journal is published at the Website http://www.jetir.org maintained by JETIR Gujarat, India.

"Role of Human Resource Management in Sustainable Development"

Dr.Milind A Barhate, Principal, C.P. & Berar ES College. Tulsibag, Nagpur. Mr. Govindaraja A Bhatta.

(Asst.Prof), Dept.of Commerce, R.S.Mundle Dharampeth Arts and Commerce College, North Ambazari Road, Nagpur

Among the accepted four pillars or factors of production, the Hungan factor also termed as Human Resource is the most important as well as the most complex factor. This factor is undoubtedly the most valuable resource involved in the entire business process. Organisation strength is analysed on the basis of its Human Resource composition. The Human Resource Department headed by the HR Manager is entrusted with the most important task of creating a proper, efficient, well balanced, dedicated and focused workforce. In absence of such a workforce the objective of goal achievement may be a distant venture. The Human resource being the nerve centre for development, its value and productivity can be enhanced through proper investment in Human beingsin the form of training, modern motivational techniques etc. The methods are vital for achieving sustainable development of Human Resource. Sustainable Development is a joint responsibility of all the people across the organization structure. Sustainable Human Resources Management in a nut shell appears to be a systematic technique and a pattern devised and designed using various long term strategic plans and practices to achieve targeted goals. It is a perspective dealing with rights, duties and interests of present and future workforce and as such includes some healthy all time favorable practices like training, motivation, compensation and enhancing the management techniques involved in recruitment, selection, grievance handling, job enrichment and evaluation etc. which reflects in equitable development, all round well-being and sustainability of organization employees and other stake holders related to it.

This Research Paper focuses, discusses and highlights some novel ideas of sustainable development in Human Resource management like: Strategic Management, Talent Management, Knowledge management, Cross cultural Management to manage conflicts, Service innovations and Employee retention strategies. These ideas if well managed and implemented can go in a long way in achieving the intended level of activity and perfection on all fronts needed for a vibrant, long lasting organizational

KEY WORDS: Human Resource, Sustainable Development, recruitment, selection, grievance handling, Employee retention, Knowledge management, Cross cultural Management

Among the accepted four pillars or factors of production, the Human factor also termed as Human Resource is the nost important as well as the most complex factor. This factor is undoubtedly the most valuable resource involved in the entire business process. The real health and strength of an organisation is visualized at a glance on having a look at its HR resource. The vital resource also termed as the life blood and the backbone of an organisation needs to be created and managed in an expert manner because the HR composition reveals the work structure and strength. To achieve the best results the HR Department must constantly focus on the need, acquisition, and retention techniques of work force. This is because the overall plans and policies of the organisation are to be implemented with the willing and active involvement and cooperation of human resource. Productivity of the organisation is built upon the efficient and effective use of HR. So business units need to maintain good HR at all levels. The Human Resource Department headed by the HR Manager is entrusted with the most important task of creating a proper, efficient, well balanced, dedicated and focused workforce. In absence of such a workforce, the objective of goal achievement may be a distant venture. The Human resource being the nerve centre for development, its value and productivity can be enhanced through proper investment in Human beingsin the form of training, modern motivational techniques etc. Once this sector is created with a strong composition of worthy, qualified, sincere, dedicated staff force it becomes all the more essential to retain and save this valuable natural workforce for bringing about sustainable long term development.

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E. Research Journal

Impact Factor (SJIF) - 6,261 (CIF) - 3,452(2015), (GIF) - 0,676 (2013) ie 194 : Understanding the Parameters of Standard Operating Procedure for Quality Improvement, Quality Assessment and Effective DVV Process

2348-7143 August-2019

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH

Multidisciplinary International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL Special Issue - 194 August-2019

Guest Editor Dr. Dhanraj Shete Principal Yashoda Girl's Arts & Commerce College, Nagpur

Executive Editors

Dr. Sudhakar Thool

Dr. Sharad Sambare Dr. K. G. Meshram

Dr. Amol Raul

Dr. Suryakant Kapashikar

Dr. Pramod Fating

Chief Editor Dr. Dhanraj T. Dhangar (Yeola)

Local Organizing Committee

Dr. K. G. Meshram (IQAC Coordinator)

Dr. Prakash Sonak Prof. Rekha Meshram

Dr. Suryakant Kapshikar

Dr. Mahendrakumar Katre

Prof. Rajesh Ghogre

Dr. Pramod Fating Dr. Govind Rawlekar

Dr. Sudhakar Thool

Dr. Vinita Hinge

Dr. Sharad Sambare Dr. Lalita Punayya

Dr. Amol Raut

Dr. Vijaya Bankar

NAAC Sponsored National Seminar on Saturday, August 24, 2019 Organized by

Internal Quality Assurance Cell (IQAC) YASHODA GIRLS' Arts and Commerce College, Nagpur NAAC Accredited B++ CGPA-2.82

Shehnagar, Wardha Road, Nagpur-15

SWATIDHAN INTERNATIONAL PUBLICATIONS

For Details Visit To: 1

C All rights reserved with the authors & publisher

Price: Rs. 800/-

Website - www.researchjourney.net

Email - researchjourney2014gmail.com

Dr. Manju Pubey

Impact Factor • (SJIF) = 6.261. (CIF) • 3.452(2015). (GIF)•0.676 (2013) ue 194: Understanding the Parameters of Standard Operating Procedure for Quality Improvement. Quality Assessment and Effective DVV Process

ISSN: 2348-7143 August-2019

25	Significance of Information Technology in Teaching Learning Process Dr. Jasvinder Kaur	108
26	NAAC Best Practices in Academic Libraries in India: A Study Dr. Shraddha Anilkumar	113
27	Revised Accreditation and Assessment: A Pathway to Quality in Higher Education Dr. L. C. Ujede	117
28	Role of Data Analytics in the Revised NAAC Accreditation Framework. The DVV Way Dr. Manju Dubey	121
29	Green Audit An Indispensable Move of NAAC Dr. Vinod Shende	125
30	Revised NAAC Grammark and Library Transformation with Reference to ICT	129
31	IOAC as a Tool for Improving Quality Education in Higher Educational	133
32	Importance of Revised NAAC Framework for Development of Quality Culture in Higher Education Prof. Sunil Wathore	137
3	De Sangita Chore	141
3	Columbia Prof. Lavshree Bhagat	144
10.0	o vitte i Faling Dr Pramod Faung	149
	5 E-Learning A Modern Tool in Education Dr. Vaishan Fating, Dr. Valenting Anil Gedam Anil Gedam	152
		155
4	38 ICT Being used to It's Potential to Improve Teaching and Learning Dr. Manish Vyas	159
	to by the first the former bear agreent (hallenees and issues Dr.Asins)	162
	40 Role of IQAC in Maintaining Quality Standards in Teaching, Learning 1764	166
	Teaching of Economics with ICT: A New Approach Dr. Siddharit.	169
	12 1CT in Learning and Teaching Process Dr. C. A. Dian	175
	NAAC's New Guidelines, Preparation for AQAR Dr. Yogesh Sarode	178
	4 An Application of E-Learning Tools in Teaching and Learning Dr. Rekha Gulhane	182
	45 Role of Importance of DVV Process in Accreditation Dr. Jyoti Selukar	186
	46 The Role of IQAC in University Education Dr. Tushar Chaudhari	190
	47 An Extension Education: Need of Hour Dr. M. J. Kolhatkar	193
	Impact of Best Practices and Extension Activities on Educational Institutions for Quality Assurance Prof. D. K. Upase	196
	Best Practices in KRC Using Non-Print Media: A Perspective Measurement Dr. Sudhakar Thool, Dr. Amol Raut	199
eras de la companya dela companya dela companya dela companya de la companya dela companya de la companya dela companya dela companya de la companya dela companya de la companya dela com	50 डच्च शिक्षणातील NAAC ची भूमिका प्रा. आस्तीक मुंगमोडे	204
Elisabeth A	51 ई माध्यम : भाषा संवर्धनाची वर्तमान गरज डॉ. कोमल ठाकरे	208

Our Editors have reviewed papes with experts' committee, and they have checked the papers on their level best to stop furtive literature. Except it, the respective authors of the papers are responsible for originality of the papers and intensive thoughts in the papers. Nobody can republish these papers without pre-permission of the publisher.

- Chief & Executive Editor

RESEARCH JOURNEY In Free and Midtale applicary E- Research Journal Impact Factor - (SJIF) - 6.261. (CIF) - 3.452(2015). (GIF)-0.676 (2013) ue 194 : Understanding the Parameters of Standard Operating Procedure for Quality Improvement, Quality Assessment and Effective DVV Process

ISSN: 2348-7143-August-2019

Role of Data Analytics in the Revised NAAC Accreditation Framework: The DVV Way

Manju N. Dubey R S MundleDharampeth Arts and Commerce College, Nagpur Email

≤ Abstract:

NAAC Assessment and Accorditation process underwent a seachange in the complete process with effect from July 2017 Many new terms and concept were introduced under it DVV become one of the crucial step in the overall NAAC A&A process. This paper is an attempt to identify detail about DVV its importance, and essential points to remember in DVV process.

Keywords: DVV (Data validation and verification), HEI(Higher Education Institution), Data validation, Data analytics.

Introduction:

In July 2017 came the revolutionary reforms in the NAACaccreditation process. The new framework came as a big surprise wherein the complete NAAC accreditation process become completely data driven with less involvement of human interaction. Rather the new process got more technologically advanced and data of the complete gamut of activities functionalities, performances achievements and innovations done at HEI came under the parameters of data driven results. Similarly with more customized process and techniques of data submission and verification, accreditation process have become objective and pin pointed. Revised framework multified the probability of data manipulation or otherwise as the whole process become more data centric. The 70: 30 weightage reinforces the need for regularization in updation of data and hence the institution planning to go for quality assessment NAAC procedure become more responsible and active interms of undertaking quality initiative But more importantly record keeping of the various activities, programmes, initiatives become the order of the day for the institution as the fairness and parity become more prominent in the new revised framework

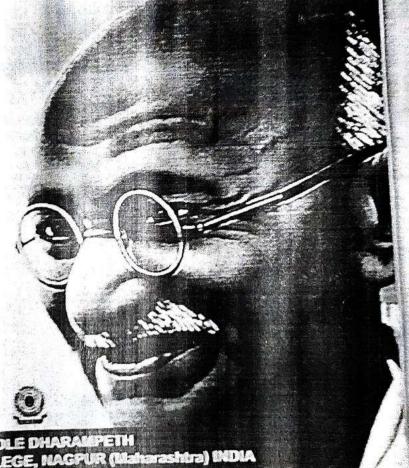
What is DVV

New revised framework represents an explicit Paradigm Shift making it ICT enabled, objective transparent, scalable and robust. The Shift is from qualitative peer judgment to data basedquantitative indicator evaluation with increased objectivity and transparency. Also more focus is, on extensive use of ICT confirming scalability and robustness. Also there is reduction in number of questions and submission of reports has become more compact and pinpointed, Benchmarkinghas been introduced in a big way wherein comparative analysis with various international qualitystandards have been taken care of NAAC assessment and accreditation process as per the new revised tramework adopted from June 2017 is made up of three major components namely

- a Submission of Selt Study Report
- o Student Satisfaction Survey(SSS)
- o Peer Team Visit

Pradnya

Re evance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

Dr. Many u Dubey

R.S. MUNDLE DHARAMPETH ARTS & COMMERCE COLLEGE

Multifaceted Persona of Gandhiji: Present Day Relevance

Dr. Manju N. Dubey

Abstract:

This paper is an attempt to explore the multifaceted persona of Gandhiji who had created mark in each and every field of a nation's development ranging from its economy, agriculture and industries, youth, policies of nation, constitution, various social stigmas abolition, and politics and even he has influenced the world at large. This paper is an attempt to explain how the views, ideas and principles of the Father of Nation that is Gandhiji is still very relevant in today's era.

Key words: Mahatma Gandhi ideas, Sarvodaya, Swadeshi, Gandhian approach

Introduction

This year marks 150th Birth Anniversary of Mahatma Gandhiji's the epitome of non-violence techniques in the struggle for independence of India. For some he was a puritanical, conservative critic of modernity who perpetuated unrealistic and confused ideas about economic development and technological process. Gandhi was a man of spiritual truthfulness and democratic actions. He managed to combine political pragmatism with ethical integrity both at public and personal levels with a unique method of struggle. Some admirers evaluate Gandhi's impact on human society by stating that it is as significant as that of Jesus, Buddha and Karl Marx. Gandhi represent two different and contradictory characters for the people around the world. The first Gandhi is Political Gandhi who fought against British colonialism and is father of Modern Indian nation. The second Gandhi is the spiritual philosopher who is more of a mystic than a politician, and who used fasting as a method of moral struggle. This was the Gandhi who Rabindranath Tagore considered as the Mahatma (The Great Soul)

One Fundamental strength in the Gandhian approach is that it can be practiced by masses all over the world. It is self-evaluating, Self-Exploring and Self-Transforming in nature. One doesn't need to be an expert in his thoughts and philosophy to follow it. Gandhian principles have wider perspectives compared to many other ideologies. Many ideologies are narrow and conservative in the sense that they can be followed to only certain extent whereas Gandhian ideas are universal in nature. Gandhi believed that truth emerged out of dialogues, discussions and accommodation of other viewpoints. That is important in the pursuit of knowledge as well as conflict resolution. There is an argent need to apply this particular Gandhian approach in the contemporary political scenario where political representatives are not attending parliamentary sessions, where there is a lack of dialogue between secessionist movements and the Government due to which common people are suffering and are kept outside the purview of development.

R.S. MUNDLE DHARAMPETH ARTS - COMMERCE COLLEGE

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

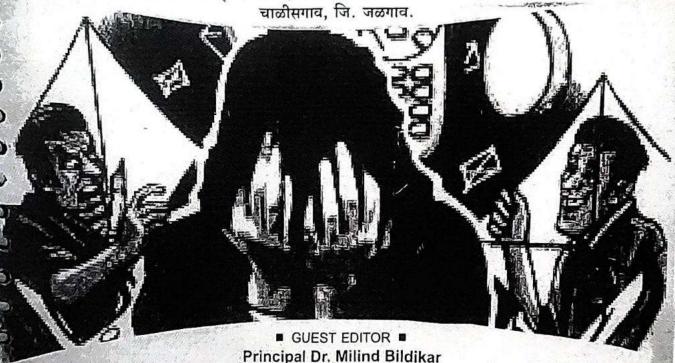
UGC Approved Journal

Multidisciplinary International E-research Journal

महिलांची सुरक्षितता व सशक्तीकरण अंतर्गत महिलांमध्ये करावयाची सामाजिक व कायदेविषयक जाणीव जागृती

आयोजक

चाळीसगांव एज्युकेशन सोसायटीचे वी.पी. आर्टस्, एस.एम.ए. सायन्स, ॲन्ड के.के.सी. कॉमर्स कॉलेज

■ EXECUTIVE EDITOR ■

Dr. Dilipsingh Nikumbh

■ ASSOCIATE EDITOR ■

Mr. Ravindra Patil

■ CHIEF EDITOR ■
Mr. Dhanraj T. Dhangar

This Journal is indexed in:

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- Universal Impact Factor (UIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)
- Indian Citation Index (ICI)
 - Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

For Details Visit To: www.researchjourney.net

SWATIDHAN PUBLICATIONS

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E. Research Journal

Impact Factor - (SIIF) - 6.261 Special Issue 124 B : पहिलांबी मुरक्षितता व सशक्तीकरण अंतर्गत पहिलांबर्ध कराववाची सामाजिक य मतपदेविषयक जाणीव जामृती ISSN: 2348-7143 Feb. 2019

SERVICE STATE	and diagram strain wilder	
3	Women Politics In India Dr. Suresh Rajaram Varade	109
14	Panchayati Raj System and Women's Reservation Policy Prof. Ravindra B. Patil	112
45	Pradnya Lokhande : New Voice of Dalit Feminism R.R. Borse	113
46	Women Empowerment In Islam Prof. Mr. Salman Khan Umar Khan Pathan	115
47	The Constitutional and Legal Rights of Women In India Sadawarte Savita Prabhakar	117
48	Circlewise Study of Sex-Ratio in Tribal Region: Northern Part of Nandurbar District Dr. B.S. Patil	120
49	Women's Education and Women's Human Rights Sarika Bhagwanrao Rengunthwar	123
50	Women are Socially Violated but Legally Protected in India Dr. B.Y. Reddy	124
51	Women Empowerment and Education Dr. Manjushree Sardeshpande	128
52	Women Protection Law and Justice Dr. Nikam Raju Parbhat	130
53	Women's Rights and Status in Indian Constitution Prof. Ujjwala Chaudhari, Prof. Pankaj Nannavre	132
		4

12 Website i www.researchjourney.net

UGC Approved Listed Journal

Email: researchjourney2014@ginall.com

RESEARCH JOURNEY International Multidisciplinary E- Research Journal

Impact Factor - (SJIF) - 6 261

Special Issue 124 B: पहिलांची सुरक्षितता च मञ्चनीकत्व अंतर्गत पहिलांभध्ये कराववाची सामाजिक व कायवेविषयक जाणीव जापृती

155N : 2348-7143 Feb. 2019

Women Empowerment and Education

Dr. Manjushree Surdeshpunde R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagput

Empowerment of Women means enabling women to lead her own life as she wishes, take decisions in life whether they are decisions related to social, political or economical matters. In this modern era success is counted in terms of financial growth. Therefore every individual today is in the race of making money. Therefore the person who carns the means of livelihood started getting more respect in the families. Man is a social animal and hence he started living in communities, decided to have a family. His wisdom made him realize the importance of community living, agriculture and these lead to industrial development. It also required a division of labour. As the biological body of the women needed her to bear the children and take their care, it was decided that women would stay in the house and take care of the children whereas the men Would go out and fetch the means of living. Both the roles had equal importance and there was no inferiority or superiority in the respective roles. Their continuous respective roles earned them expertise in their respective fields. The outside world was growing at a very rapid pace and men adapted themselves to the risks and dangers they encountered while negotiating with the physical and mental challenges. They developed their physical prowess in this process. Women were confined to their homes and involved themselves in the nurture of their children and old members in the family. Still there was a mutual respect between men and women as their work was respected. Taking care of a household, raising children into a responsible adult was a very important factor. It was producing the next responsible generation. Earlier in the ancient days both the girls and boys were educated and hence their mental alertness and faculties were equally developed and both of them had equal capacities in the decision making. We have had learned women like Gargi and Maitreyi during the Vedic periods but slowly this division of labour took its own toll. Social, political and economical awareness in men increased manifold and women started becoming dependent on men. The invasions and wars further more pushed women inside the house and in the name of protection she started getting subjugated to the background. She lost the touch with the latest developments at various fronts in the society. All the important decisions in the family started being taken by men alone. Now women became a responsibility on the men folk. Men now took decisions in the house. The women lost all the control. Before marriage she was to be taken care by the father and brother and after marriage she became the liability of the husband and the in-laws. As now she would be going to the in-laws house after marriage the fathers started spending less on the daughters as it was considered waste of money on spending on daughters who was considered just a guest in the family who would be leaving the house after the marriage.

Importance of Education

Depriving the daughters and girl-child in the family of education proved to be the last nail in the coffin, Education brings reasoning, knowledge of the world, latest developments, scientific and technological progress, mental alertness, and the strategies to negotiate the world socially, politically and economically. Now as women were deprived of education they lost their capacities to deal with the society and this led to their exploitation mentally, physically and socially. The atrocities against women started increasing, they were being treated like manual labours doing household work, taking care of the children who also knew that she had limited capabilities and would prove to be of help only related to preparation of food and household cares. The women were denied rights in the ancestral property which made her further dependent on her husband. Now she was left to the mercy of her husband and her in laws. The girl child was not welcome anymore. There started cases of female infanticides, dowry deaths, bride burnings, rapes etc. Women stepped out of the house to work but she was not paid or considered at par with the male counter parts. After independence of India many laws were made in support of women for the protection of her rights. Free education for girls enabled her to seek education.

Today in the contemporary scenario women have made rapid progress. Education has empowered a woman to stand on her own feet. She is economically independent. She also fetches the means of livelihood and has started earning respect in the family and society. Though in India too, the condition of women has drastically changed still a lot needs to be done. The homes wherever the girls have received education have seen tremendous transformation. Today with education she is not only earning at par with the men folk but has gone ahead in many fields. She has reached space. She participates in all those fields which were considered special domains reserved for men, in many cases she has superseded men. She has patience, perseverance, the zeal to be unique, the will to rise up from her given condition, the motivation to excel. It is said, if you

educate a man you educate an individual but if you educate a woman you educate the whole family

An educated mother means she will have the knowledge of health and hygiene, she will take care of the family's physical health by preparing well balanced and nutritious food. If physical health of an individual is taken care off half the battle is won. She can teach and help her children with their studies at home. She can support her husband. Both the husband and wife earning are earning today which makes the economical condition of the family stronger. They can provide all the material comforts to the family members, Science and technology has made life easier not only for the women but to one and all! This has saved a lot of manual labour of the women and now she can devote this time for her own growth and development. She has pursued her aims and ambitions in the fields of arts, music, inedicine, science and technology. She has crossed all the boundaries and etched new horizons for mankind.

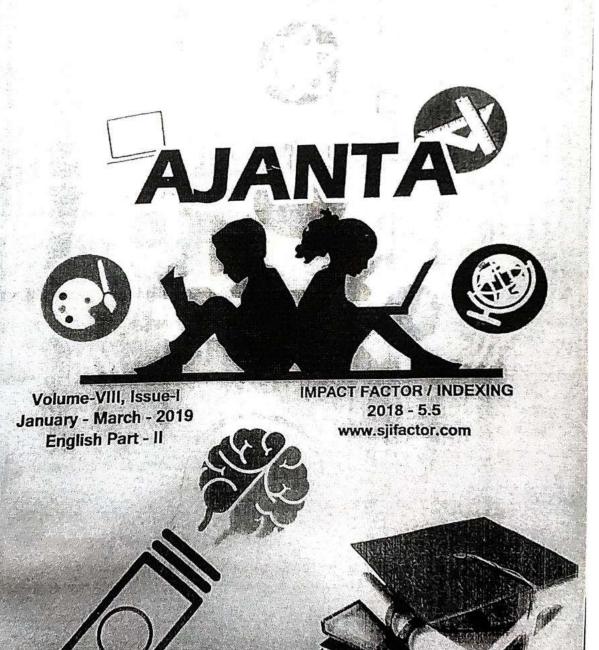
The female perception has enabled new inventions and discoveries. Her participation in politics has evolved new sensibilities for women. The world has steered towards a new horizon with women in the driver's seat. The literature written by women have brought her power of expressions to the forefront bring about a new awakening in the realization of mankind

Peer Reviewed Referred and UGC Listed Journal (Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730 AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

Scanned with CamScanner

Mr. sardespande

Some Contents of English Part - II

S. No.	Title & Author	Page No.
1	Bhogali Jalpan: A Social Enterprise	1-9
.79	Dr. Malamoni Dutta	
2	Spiritual Intelligence and Youths	10-13
•	Dr. Atul Bapurao Pawar	
2/	The Concept of Dharma in Ranga Hari's Dharma and Culture - A Reflection	14-19
,	Dr. Manjushree Sardeshpande	
4	Reflection of Folk Culture in the Novels of Shilabhadra	20-24
4	Partha Pratim Saikia	
	The Study of Right to Information Act, 2005, with Special Reference	25-29
5	And the state of t	
	to Public Servants	
	Dr. Vina Vijay Patil	30-34
6	Mental Health of Yoga Practicing and Non Practicing Youth: A	
	Comparative Study	
	Dr. Kalyani Ajit Kharat	35-41
7	A Six Sigma Approach: Its Methodology and Implementation	33-41
	Dr. Leena P. Gorhe	10.11
8	Teachers Counseling and Students	42-44
	Prof. Subhash G. Salunke	
9	Buying Patter of Mobile Plans among the People	45-50
	Dr. Sanket R. Malviya	
10	An Analytical Study on Right of a Rural Women to Live with Dignity	51-57
	under the Constitution of India	
	Mrs. Rubi Dutta	
1	Locating Dalit Resistance in Folklore of Maharashtra	58-63
	Dr. V. L. Sirsat	
2	A Correlation Study between Emotional Intelligence and Creative	64-67
	Teaching among Primary Teacher	0101
- 1	Prin. Dr. Sanjay Shalakrao Shinde	

3. The Concept of Dharma in Ranga Hari's Dharma and Culture - A Reflection

Dr. Manjushree Sardeshpande

Asst. Prof. in English, R.S. Mundle Dharampeth, Arts & Commerce College, Nagpur.

The inquisitiveness to comprehend Dharma is a common phenomenon everywhere. The word Dharma is a common term of parley amongst Sages and Saints. All the aspiring political leaders and parties also emphatically talk about 'Coalition Dharma'. Social activists agitating against corruption also speak the language of ethical-unethical (Dharma-Adharma). The public interest petitioners fighting for public justice also claim to be adherents of Dharma. It connotes that in our day to day public dealings, whether political, social, economic or religious, the word Dharma has become so common that it has secured a place in the dictionaries of the Western languages too.

What is this widely spoken Dharma? What does it mean? How does it relate to the principle of Law and Justice? Eventually, is Dharma a religious term like Vice-Virtue? What is its relevance in today's public life as well as in our egalitarian global existence? Is it anti-secularism? Such questions crop up frequently especially in the minds of honest, enlightened young and old individuals. Therefore this paper is an endeavour to address these queries. It implies a quest, an honest research and investigation.

Origin of Dharma

The core root of the word Dharma is 'Dhru' which means 'to hold, to install, to grasp, to contain, to catch, to grip and handle. 'Shabdkalpadrum' dictionary gives the interpretation of Dharma as – 'धरति लोकान्'(Dharati lokaan). That which embodies the whole Universe is Dharma.

'Prior to the creation of the world there existed only one unique Supreme Power, Truth. Then there aroused in it a strong desire, vibrations of passion to create many from this One. It felt, it should propagate, reproduce into many.' (Shankaracharya). There was a manifestation of protean multi-dimensional truth. It was necessary that like Magnet which when broken into pieces, each and every piece of that magnet retains the magnetic powers; there should be basic essence of consciousness into these several created from one. From the perspective that every individual should progress, should not perish, there arose a need of harmonious living in a group.

International Journals of Multidisciplinary Research Headeny

USA Address: 5913 Warren Ridge Dr. Bokersfield, California, USA - 93313 Indio Address: 129, NEW GRAIN MARKET, JAGADHRI - 135003

www.limta.us.email.id:-editoriimie@gmail.com, inforiimra@gmail.com ICV 2.00 for Units and UNIT, ICV 3.13 for UPSS, ICV 3.00 for URSS and ICV 5.96 for UISM as per IC Journals Mester Ust

Publication Certificate

Here by awarding this certificate to Dr. Shrinivas Manekar, Associated Prof., Commerce, R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur in recognition of the publication of the Research Paper "INDICATIVE PERFORMANCE OF COMMERCIAL BANKS" in International Journal of Management, IT & Engineering, Vol. 9, Issue 2, February 2019, ISSN: 2249-0558, Impact Factor: 7.119, UGC Approved Journal A Monthly, Double-Blind, Peer Reviewed, Refereed, Open Access International Journal

THANK YOU

WITH REGARDS

Editor www.ijmra.us editorijmie@gmail.com into@iimra.us

A Monthly Double-Blind Feer Reviewed Referend Open Acress International e- Journal - Included in the International Serial Directories

18.8. New York (1950) Publishing tribed Cornell University Library, DOAL OFFIC and Stores, International Journal of Management II & Englishment (MMIT) ASSN 1284-658.

International Journal of Machening and Technology & MIT (ASSN 1283-658)

International Journal of Research in Social Sciences (JRSS) (ISSN 1283-7198)

International Journal of Research in Social Sciences (JRSS) (ISSN 1283-7198)

International Journal of Engineering & Sciences (JRSS) (ISSN 1283-7198)

International Journal of Physical and Social Sciences (ISSN 1283-858)

International Journal of Management, IT & Engineering

ISSN: 2249-0358 Impact Factor: 7,119

Journal Homepage: http://www.limra.us. Emails editorijmie@gmail.com

Double: Blind Peer Reviewed Refereed Open Access International Journal - Included in the International Serial Directories Indexed & Listed at Ulrich's Periodicals Directory O. U.S.A., Open J-Gale as well as in Cabell's Directories of Publishing Opportunities, U.S.A.

INDICATIVE PERFORMANCE OF COMMERCIAL BANKS

Dr. Shriniyas Manckar Associated Prof., HOD of Commerce, R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College Nagpur,

ABSTRACT

The objective of the paper is to evaluate the business performance of commercial banks working in private and public sector. Both are functioning in the same and similar business environment facing almost similar problems. It is a matter of curiosity to find out what are those factors cause to affect their efficiency and effectiveness.

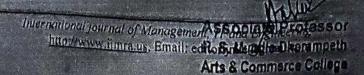
For the purpose of this comparative study, the State Bank and the ICIC Bank prominently functioning in the public and private sector respectively were selected. Underliably, they are not completely comparable. Nevertheless, comparables are equally rare. They were selected mostly because their rates of growth of deposits and advances were almost similar. The SBI recorded the increment of 31 per cent and the ICIC Bank 28 per cent in their deposits during the period of five years, and about 21 per cent and 20 per cent rise in advances, respectively.

For the purpose of evaluating their operational performance, five most universally accepted ratios have been applied, namely (a) interest earned to interest expended, (b) interest contribution ratio, (c) cost of deposits, (d) return on assets, and (e) advance deposit ratio.

The analysis brings home the fact that the advance deposit ratio was 77.7 and 57.12 per cent respectively in case of the State Bank of India and the ICIC Bank. The increase in the deposits during the period of five years was 25.34 per cent and 28. I per cent for the selected public and private sector bank. The capacity to meet the revenue expenses, as depicted by the ICR, was higher in respect of the ICIC Bank than the State Bank of India. Further, the cost of deposits in the case of the State Bank of India was far higher than the ICICN Bank. This apart, the return on assets was round 11.5 per cent in the ICIC Bank against 10.2 per cent achieved by the State Bank of India.

Key words:

Cos tof Deposits, Return on Advances Interest Contributions Ratio, Demand and Time liabilitie

International Journals of Multidisciplinary

Research Academy

USA Address: \$513 Warren Ridge Dr. Bakersfield, California, USA - 93313 India Address: 123, NEW GRAIN MARKET, JAGADIRI - 135003 Www.iprca.us email id: editorimie@email.com, inforumr.advmail.com

KAN HO IO. I WHILE SHITCH IN CANTO SOLINE TO A DOLL OF THE WILL SHIP HE WE WE WE WERE SHIP THE WAY WE WANTED

Publication Certificate

Here by awarding this certificate to Dr. Shrinivas Manekar, Associated Prof., HOD of Commerce, R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur in recognition of the publication of the Research Paper "ICT - FOR TEACHING AND LERNING PROCESSES" in International Journal of Management, IT & Engineering, Vol. 9, Issue 11, November 2019, ISSN: 2249-0558, Impact Factor, 7.119, PEER Reviewed Journal, A Monthly, Double-Blind, Peer Reviewed, Refereed, Open Access International Journal. THANK YOU

WITH REGARDS

Editor editoriinie Pomeil com info@ilmra.us

NAK ...

A Monthly Double: Blind Feer Reviewed Referred Open Acress International e. journal-included in the International Serial Ofrectories

Biochardonal Sectal Directories

114. New Lond Coverage Code, Indice Consurent, Cabrilly Directories of Publishing Dispertunities,
114. New Lond Directories, Lond Countries, Lond Code, Cabrilly Directories, Dispertunities,
115. New Lond Directories, Lond Code, Cabrille Directories, Dispertunities,
116. New Lond Of England Transferror of MIST (ISSN 2748-0558)
116. New Lond Of England Transferror of MIST (ISSN 2748-0558)
116. New Lond Of Machiner and Technology of MIST (ISSN 2748-7109)
116. New Lond Of Note and Inchmist Indian (ISSN 2748-7109)
116. New Lond Of Physical and Social Sciences (ISSN 2748-7109)
116. New Lond Of Physical and Social Sciences (ISSN 2748-7109)
116. New Lond Of Physical and Social Sciences (ISSN 2748-7109)

Associa R. S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College Hadaut

International Journal of Management, it & Engineering Vol 9 Issue 11, November 2019

ISSN: 2249-0558 Impiret Factor: 7-119

Journal Homepage http://www.limna.us, Email: editoriphic@gmail.com
Double-Band Peer Reviewed Referred Open Access International Journal - Included or the International Serial Disectors Indexed & Listed at Little & Petrodicals Directory & U.S.A., Open J. Grate as well at in Calcul: a Directories of Publishing Opportunities, U.S.A.

ICT - FOR TEACHING AND LERNING PROCESSES

Dr. Shrinivas Manckar

Associated Prof., HOD of Commerce , R.S. MundleDhurampeth Arts & Commerce College Nagpur.

ABSTRACT

The Information Communication Technology (It 1) has vast, vivid and varied applications in several field's including business, industry, surveillance and education. Its need has abruptly cropped up in the field of education particularly in India.

In order to continue teaching and learning, ICT was brought into operations in educational institutions all over the country whereby the students can receive the instructions from their teachers through computer sitting in their houses. But due to several structural, financial and technical reasons it could not be efficiently brought into use. Attitudinally teachers and students both despised the ICT system which is devoid of human elements essential for teaching and learning which is described in this paper.

Key words

Blended learning, integrated learning, active learning, Collaborative learning.

Introduction

Teaching and/or learning are the two most fundamental capacity generating activities in almost everyone's life. Exponential expansion of knowledge and information is certainly untathomable in every field of human operations. Unless knowledge and information are communicated to those who really need it for their sustainable development, they are void and useless. Hence, their creation and communication are being simultaneously carried out. today, by what is being called as 'information communication technology (ICT). This ICT has successfully resolved the problems massive expansion and communication of knowledge and information breaking the barriers of space, time and people

Today, teaching is the most challenging profession because on the one hand the knowledge is expanding tast, and its accessibility is becoming easier to everyone on the other hand. At times, the smart students secure the information even before the teachers convey them. Unless the tenchers constantly update their knowledge and internalize it as quickly as possible, they could not meaningfully facilitatelessing techniques.

Dated Sept 2019

Publication Certificate

DEAR
Dr. Shrinivas Manekar
Associated Prof.

R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College Nagpur

I wish to place on record my profuse gratitude and heartiest felicitation on very kind heartedly submitting your research paper titled "DEMONETISATION: A STRATEGIC MONETARY TOOL" and its subsequent publication in International Research Journal of Commerce and Law, Volume 06, Issue 09, September 2019, ISSN: 2349-705X, Impact Factor, 4.616, PEER Reviewed Journal. The scholarly paper provided in valuable insights on the topic, it gives me immense pleasure in conveying to your good self the appreciation which your article has earned from the learned members of our Editorial Board. I would like to take this opportunity to thank you for your valuable contribution and wish that you would be kind enough to communicate your research papers for publication in our ensuing editions of the journal.

This will go a long way in solidifying our academic association and camaraderie Thanking you once again
THANK YOU

WITH RECARDS

And the state of t

Ville Deal Consul

Metadas LT Publish Care

Are & Commerce College Nagpur International Research Journal of Commerce and Law
Volume 06 Issue 09, September J019 ISSN: 2349-701X Impact factor 4.616
Journal Homepage, http://limit.net.in.hmail.nioss@gmail.com

DEMONETISATION: A STRATEGIC MONETARY TOOL

Dr. Shrinivas Manekar

Associated Prof., HOD of Commerce,

R.S. Mundle Dhurampeth Arix & Commerce College Nagpur.

ABSTRACT

The last stroke of demonetization on November 8, 2018, declared by the Prime Minister of India, Mr. Nrendra Modi was an unexpected decision that had taken the people aback. Its abruptness was most appropriate making the decision more productive and effective. Every human decision, irrespective of the field, is always imperfect. In democratic country, the opposition plays a role in thwarting the advantages—of any government decision. Nevertheless, the creation of black money and expansion in corruption have been slowed down in aftermath of the demonstration.

Key words

Monetary tools, demonetization, tax evasion, Havala deals.

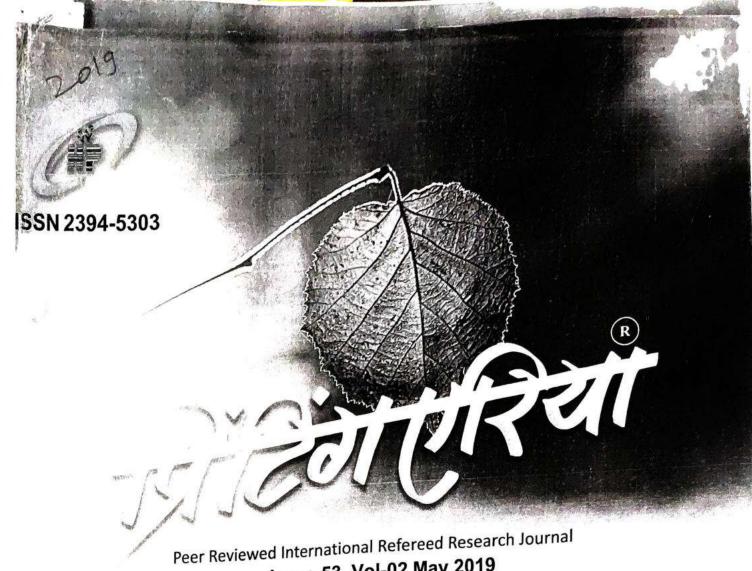
Introduction

The Central Bank of the country that holds the exclusive and absolute authority, on the recommendations of the government issues order and switches abnormally fast to introduce new currencies in exchange of the existing national currencies. Undoubtedly, this exceptional tool, which creates monetary turmoil in the national markets, is brought into operation to strike upon the number of economic ills and crimes that cause to damage the very structure of a country's economy. The unscrupulous and reckless elements whenever make the mockery of national currencies, in order to protect the economic interests of the government and the public at large, such steps are inevitable. Long ago, the first celebrated Governor of the Reserve Bank of India. Dr. C.D. Deshmukh (I) warned in these words, "I do abstain with a great restraint from demonetizing the national currency at this point of national political turmoil, as it will add fuel to the fire"

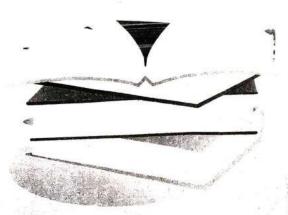
The Government of India resorted to strong dose of demonetization on November 8, 2018, for a number of reasons. It was a historic bold decision unpredictably announced by the Prime Minoster himself. Its impact on several lateral aspects of the economy has not been critically examined in an objective manner. An exhaustive attempt is made in this paper to highlight its

International Research Journal of Commerce and Law http://ijmr.net.in, Email: irjmss@gmail.rom

Associate Professor
R. S. Mundle Dharampeth
Arts & Commerce College
Nagpur

Issue-53, Vol-02 May 2019

Editor Dr.Bapu G.Gholap

pr. Pananjayoe

SSN: 2394 5303 Factor 6.039(IIJIF) Peer-Reviewed International Journal Issue-53, Vol-02	07
14) DISINVESTMENT POLICY IN INDIA AND AIR INDIA FIASCO	
Dr. Rajeev Shukla, Mr. Raju Kashyap & Miss. Ayushi Shukla, Lucknow	55
15) Marginalized Communities- Who, Why, Socio-Economic, Distribution in India Dr. Amol Tukaram Khade, Dist-Solapur	58
हैं। 16) ग्रामीण विकासात जलयुक्त शिवार कार्यक्रमाचे योगदान छप्रा.डॉ. पी.व्ही.भुताळे, जिल्हा परभणी	60
017) बीड जिल्हयातील माध्यमिक स्तरावरील विद्यार्थीच्या इंटरनेट वापराचा त्यांच्या प्रश्नीमती चव्हाण अनिता उत्तमराव	62
हैं 18) ग.दि.माडगुळकरांची काही अजरामर गीते ट्रिप्रा.डॉ.सौ. शुभांगी परांजपे	66
19) ७४ वी घटना दुरुस्ती आणि पंचायतराज 2) इंडॉ. संभाजी संतोष पाटील, जि. धुळे (महाराष्ट्र)	69
20) ओवीगीतांतील भावासंबंधीच्या प्रतिमा, संकेत : एक अभ्यास प्रा.डॉ. संगीता काकासाहेब शेळके, अहमदनगर	74
21) डॉ.शिवाजीराव पाटील निलंगेकर यांचे शैक्षणिक कार्य —प्रा. डॉ. बब्रुवान केरबाजी मोरे, जि. लातूर (महाराष्ट्र)	76
22) शिक्षक दांपत्यांच्या समस्या ठुडा.प्रकाश सुभाषराव देशमुख & श्री.प्रदिप मधुकरराव पहिनकर, नांदेड	79
र्षे 23) 'लिंगभेद' : एक सामाजिक समस्या एड डॉ. सतीश गंगाराम ससाणे, अहमदपूर	83
24) भारतीय दर्शन में अहिंसा डा॰ प्रिया कुमारी, बिनुसगढ़, हजारीबांग	86
>	88 -
26) बेटी बचाओ, बेटी पढाओ डॉ॰ निशा अग्रवाल, कानपुर (उ॰प्र॰)	91

Printing Area: Interdisciplinary Multilingual Refereed Journal →

ISSN: 2394 5303

066

ग.दि.माडगुळकरांची काही अजरामर गीते

प्रा.डॉ.सौ. शुभांगी परांजपे

गजानन दिगंबर माडगुळकर हे मराठी साहित्यसृष्टीला पडलेले एक मधूर स्वप. १९४१ ते १८६१ या कालावधीत कविश्रेष्ठ गदिमांनी मराठी चित्रपटासाठी सुमारे सहाशे गाणी लिहिलीत. 'जय मल्हार', 'जिवाचा सखा' यासारख्या चित्रपटांपासून गदिमांच्या गीतलेखनाचा चतुरस्त्र संसार सुरू झाला.

प्रथम गदिमांच्या गीतांतील विनोदाचा विचार करू या, गदिमांना आदराने आधुनिक वाल्मिकी म्हणत. गीतरामायणाचे हे भरीव कार्य लक्षात घेऊन त्यांना ही उपाधी देण्यात आली. काही दिवसांपासून त्यांच्याकडून काहीच लिखाण झाले नाही, त्यावेळी आपलीच टिंगल उडविताना ते ललित मासिकांच्या एका दिवाळी अंकात 'एक कवडा' यश नावाने लिहिते झाले —

कथा नाही कि कविता नाही नाही लेखही साधा। काय वाल्मिकी स्वीकारिसी तू पुनश्च पहिला छंद।।

विनोदासाठी विनोद ही भूमिका गदिमांनी कधीच घेतली नाही, परिणामकारक विनोद ते करत. ब्रिटिशांनी छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या नावलौकिकाचा फायदा घेण्यासाठी रिकश्ट भरतीच्या मोठ्या भिंत्तीपत्रिकांवर शिवाजी महाराजांची चित्रे लावून सैन्यात दाखल व्हा अशी पोस्टर्स खेडोपाडी झळकवली तेंव्हा माडगुळकरांनी एका पोवाङ्यात लिहिले :

> शिवाजी का होता रिकश्ट। जळण्या पोट जाई तो नीट। जेऊन खाऊन अठरा रूपये घेण्यास।

किङ्या परी राणी मारून जाण्यास।।

गदिमांनी गीत कविता लेखनासाठी कुठलीही उपाधी लावलेली नाही. कथी पोवाडे रचताना ते शाहीर वैश्वानर बनले तर कथी शाहीर अमर म्हणून ओळखले गेले. सुर्याची उगवतो पूर्व दिशेला व मावळती मुग्ध पश्चिमेला होते यावरून त्यांनी लिहिले की

अपरा पूर्वा जया दोन्ही असती सूर्याला सवलती मत्सर दोघी मधला विकापास गेला।। दोन्ही टोका दोन मंदिरे बांधून मघ दिधली।। रविरायाने कायमची मिटविली।।

'देवा तुझी सोन्याची जेजुरी' या चित्रपटातील गदिमांची एक लावणी सुंदर सवाल जवाबांचे उदाहरण आहे.

तंबाखूची रसाय पोयी गातो ऐकावी .. हे गीत सुद्धा विशेष प्रसिद्ध आहे.

दोंन बहिणभाऊ यांचे बालसुलभ विचार आई आणि बाबा यातून 'कोण आवडे अधिक तुला.' या गीतातून सुरेख व्यक्त झाले आहेत.

मराठी साहित्यिकांची बिंगचित्रे आपल्या शाब्दिक कुंचल्याने रंगवताना गदिमा म्हणतात : प्.ल.देशपांडे पाया पडती राजकारणी करणी ऐशी थोर।, मराठीत तु बिन दाढीचा रवीन्द्रनाथ टागोर।। दुर्गाबाई भागवत जागविले तु शांत झोपल्या वाङ्मयीन जगता।। दुर्गे दुर्गे सरले दुर्घट आता हो शांता।। गो.नि.दांडेकर चाले त्याचे दैव चालते, चढतो त्याचे चढते। माळ तुळशीचा आणि दाढी कोठे कोठे नडते।। अशीच एक आणखी गाजलेली कविता: पत्नी – जागे व्हा प्रियकरा, जागे व्हा प्रियकरा। गजर करूनिया घड्याळ चुकले। अखंड वटवट करिता थकले। हात ताणिती हळू चिमुकले। कुशी बदलली नाही आपण।

Printing Area: Interdisciplinary Multilingual Refereed Journal

Impact Factor - 6.261

ISSN - 2348-7143

INTERNITION!L RESEIRCH FELLOWS !SSOCI!TION'S

RESEARCH JOURNEY

Multidisciplinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

April -2019

SPECIAL ISSUE-

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे कार्य, चर्चा व चिंतन

Exeguitive Editions Prof. Virag Carvande

Director, Andhar Social Research & Development Training Institute Amravati Guest Edifor Dr.Dipak N. Raut Principal

Sarswatii Kala Mahavidyalaya, Dahihanda, . Disi-Akola [M.S.]

Chlef Editor Mr. Dhanraj T. Dhangar Assist Prof. (Marathi)

MGV's Arts & Commerce College, Yeola, Dist- Nashik [M.S.] NDIA

This Journal is indexed in:

Scientific Journal Impact Factor (SJIF)

Cosmos Impact Factor (CIF)

Global Impact Factor (GIF)

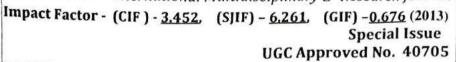
Universal Impact Factor (UIF)

International Impact Factor Services (IIFS)

Indian Citation Index (ICI)

Dictionary of Research Journal Index (DRJI)

'RESEARCH JOURNEY' International Multidisciplinary E- Research Journal | ISSN:

2348-7143 **April**

INDEX

1 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे प्रिप्तणविषयक विचार प्रा. दीपक स. वानखंडे 9 2 बहुजन समाजातील बदल आणि डॉ. वाबासाहेब आंबेडकर 12 3 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकर आणि आर्थिक कार्य किवता हिरुळकर 15 4 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकर यांना अपेक्षीत असलेली लोकशाही डॉ. संतोष बाबुराव कुन्हे ले लिकशाही 19 5 ललमिनयाँ कहानियाँ में व्यक्त स्त्री व्यथा प्रा.डॉ. पवन एमेकर 24 6 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची स्त्री-मुक्ती चळवळ कु. वैशाली श्रीकृष्ण हिवराळ 27 7 स्त्रीयांच्या सक्षमीकरणाबाबत डॉ. आंबेडकराचे विचार व कार्य. डॉ. निलेश ऊ. वेशमुख 30 8 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकराचे महिलाकल्याणासंबंधी विचार डॉ. अर्चना देविलाल भैसारे 33 9 डॉ. आंबेडकराचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकन प्रा. डॉ. संत्राय वाळ्य को 40 10 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार डॉ. जगन्नाध नारायण डाकणे 40 11 डॉ. आंबेडकर ऑच कामगारविषयक्रक विद्यार आप्तर्या सुधारणा कर्तृत्व डॉ. प्रा. डॉ. पाखरे 47 12 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. सी. डी. पाखरे 47 13 डॉ. बाबासाहेब अब्बेडकर ताचा उनके राजितिक कार्य प्रा. प्रा. प्रा. प्रा. डॉ. मेन्राम ए. इंगळे 50 14 डॉ. बाबासाहेब अब्बेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दाय कर्या प्रा. डॉ. मेन्राम ए. इ	No.	Title of the Paper Au	thors' Name	Page No.
डॉ. याबासाहेब आंबेडकर आणि आर्थिक कार्य कविता हिरुळकर 15 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना अपेक्षीत असलेली लोकशाही डॉ. संतोष बाबुराव कुन्हे 24 कलमनियाँ कहानियाँ में व्यक्त स्वी व्यथा प्रा.डॉ.पवन एमेकर 24 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची स्त्री-मुक्ती चळवळ कु. वैशाली श्रीकृष्ण हिवराळे 27 स्त्रीयांच्या सक्षमीकरणाबावत डॉ. आंबेडकरायो विचार व कार्य. डॉ. निलेश क. देशमुख 30 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची स्त्री-मुक्ती चळवळ कु. वैशाली श्रीकृष्ण हिवराळे 33 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकराये महिलाकल्याणासंवंधी विचार डॉ. अर्चना देविलाल भैसारे 33 डॉ. आंबेडकराये कृषी विषयक विचार पुक् अवलोकन प्रा. डॉ. संजय काळे 36 डॉ. आंबेडकराये कामगारविषयका विचार डॉ. जगन्नाथ नारायण ढाकणे 40 डॉ. आंबेडकराये कामगारविषयका विचार डॉ. प्रा. जयश्री देशमुख डॉ. प्रा. जयश्री देशमुख उं. प्रा. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. सी. डी. पाखरे 47 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. सी. डी. पाखरे 50 इं. बाबासाहेब अवंबेडकर ताच उनके राजनितिक कार्य प्रा. प्रा. डॉ. मेन्नाम ए. इंगळे 55 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा. डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 ब्रॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे रीविणिक विचार प्रा. डॉ. सोनान दादाराव गौरखेडे 65 ब्रॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे रीविणिक विचार प्रा. डॉ. सोनानी दादाराव गौरखेडे 65 ब्रॉ. बाबासाहेब अंबेडकरांचे रीविणिक विचार प्रा. डॉ. सोनानी दादाराव गौरखेडे 67 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह: १६३०	1	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शिक्षणविषयक विचार प्रा.	दीपक स. वानखडे	9
4 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांना अपेक्षीत असलेली लोकशाही 19 5 ललमिनयॉ कहानियॉ में व्यक्त स्त्री व्यथा प्रा.डॉ.पवन एमेकर 24 6 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची स्त्री-मुक्ती चळवळ कु. वैशाली श्रीकृष्ण हिवराळे 27 7 स्त्रीयांच्या सक्षमीकरणाबाबत डॉ. आंबेडकराचे विचार व कार्य. डॉ. निलेश क. देशमुख 30 8 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे महिलाकल्याणासंबंधी विचार डॉ. अर्चना देविलाल भैसारे 33 9 डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकना प्रा. डॉ. संजय काळे 36 10 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार डॉ. जगन्नाथ नारायण ढाकणे 40 11 डॉ. आंबेडकर रांचे कामगारविषयकाशिक्षासा संघर्ष डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर तथा उनके राजितिक कार्य 	2		1	12
5 ललमिनयाँ कहानियाँ में व्यक्त स्त्री व्यथा प्रा.डाँ.पवन एमेकर 24 6 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची स्त्री-मुक्ती चळवळ कु. वैशाली श्रीकृष्ण हिवराळे 27 7 स्त्रीयांच्या सक्षमीकरणाबाबत डॉ. आंबेडकराचे विचार व कार्य. डॉ. निलेश ऊ. देशमुख 30 8 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे महिलाकल्याणासंबंधी विचार डॉ. अर्चना देविलाल भैसारे 33 9 डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकना प्रा. डॉ. संजय काळे 36 10 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार डॉ. जगन्नाथ नारायण ढाकणे 40 11 डॉ. आंबेडकरांचे कामगारविषयळि विद्यार जिल्लाक स्त्राणि संघर्ष अ. जगन्नथ नारायण ढाकणे 40 12 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व 47 47 13 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि घटनेतील स्वातंत्र्याचा अधिकार प्रा. प्रविण जयकृष्ण गुल्हाने 50 14 डॉ. बाबासाहेब अन्बेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. इं. चगा ही. मेन्नाम 52 15 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शिक्शाला विचार प्रा. डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65	3	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि आर्थिक कार्य क	विता हिरुळकर	15
6 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची स्त्री-मुक्ती चळवळ कु. वैशाली श्रीकृष्ण हिवराळे 27 7 स्त्रीयांच्या सक्षमीकरणाबाबत डॉ. आंबेडकराचे विचार व कार्य. डॉ. निलेश ऊ. देशमुख 30 8 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे महिलाकल्याणासंबंधी विचार डॉ. अर्चना देविलाल भैसारे 33 9 डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकन प्रा. डॉ. संजय काळे 36 10 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार डॉ. जगन्नाथ नारायण ढाकणे 40 11 डॉ. आंबेडकरांचे कामगारविषयळकाबिझाराधिसाया संघर्ष अ. जयश्री देशमुख 44 12 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व इॉ. सी. डी. पाखरे 47 13 डॉ. आंबेडकर आणि घटनेतील स्वातंत्र्याचा अधिकार प्रा. प्रविण जयकृष्ण गुल्हाने 50 14 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा उनके राजीतिक कार्य प्रा. इं. वाय. डी. मेश्राम 52 15 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा अर्चक राणी सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकररंचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा. डॉ. से शुभांगी डोरले—परांजे 65	4			19
स्त्रीयांच्या सक्षमीकरणाबाबत डॉ. आंबेडकराचे विचार व कार्य. डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे महिलाकल्याणासंबंधी विचार डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकन प्रा. डॉ. अर्चना देविलाल भैसारे 33 9 डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकन प्रा. डॉ. कंप्याथ नारायण ढाकणे 40 10 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकर यांचे आधिक विचार डॉ. जगन्नाथ नारायण ढाकणे 41 21 डॉ. आंबेडकरांचे कामगारविषयक्षका द्विद्यार आधिम संघर्ष डॉ. प्रा. जयश्री देशमुख वर्डे. प्रा. जयश्री देशमुख वर्डे. सी. डी. पाखरे 12 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. सी. डी. पाखरे 13 डॉ. आंबेडकर आणि घटनेतील स्वातंत्र्याचा अधिकार प्रा. प्रतिण जयकृष्ण गुल्हाने 14 डॉ. वाबासाहेब अव्वेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. प्रा. व्रा. वाय. डी. मेश्राम 52 15 डॉ. वावासाहेब अव्वेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. डॉ. वाय. डी. मेश्राम 52 16 डॉ. वावासाहेब आंबेडकर आणि सामाणिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. वावासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा. डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. वावासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा. डॉ. श्रीगी डोरले—परांजपे 67 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३०	5	ललमनियाँ कहानियाँ में व्यक्त स्त्री व्यथा प्रा.	डॉ.पवन एमेकर	24
8 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे महिलाकल्याणासंबंधी विचार डॉ. अर्चना देविलाल भैसारे 33 9 डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकत प्रा. डॉ. संजय काळे 36 10 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार डॉ. जगन्नाथ नारायण डाकणे 40 11 डॉ. आंबेडकरांचे कामगारविषसका विद्वारणं आपि संघर्ष 44 12 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व 3. सी. डी. पाखरे 47 13 डॉ. आंबेडकर आणि घटनेतील स्वातंत्र्याचा अधिकार प्रा. प्रविण जयकृष्ण गुल्हाने 50 14 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा उनके राजितिक कार्य प्रा. डॉ. वाय. डी. मेन्नाम 52 15 डॉ. बी.आर.आंबेडकरांचा अर्थविचार : एक सार्थ चिंतन डॉ. भगवान ए. इंगळे 55 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा. डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैधणिक विचार प्रा. डॉ. सै.शुभांगी डोरले—परांजपे 67 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३० प्रा. डॉ. सै.शुभांगी डोरले—परांजपे	6	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची स्त्री-मुक्ती चळवळ कु. वैशाली श्र	ीकृष्ण हिवराळे	27
9 डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकन प्रा. डॉ. संजय काळे 40 10 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार डॉ. जगन्नाथ नारायण डाकणे 40 11 डॉ. आंबेडकरांचे कामगारविषयक विचार डॉ. प्रा. जयश्री देशमुख वर्डे. प्रा. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. सी. डी. पाखरे वर्डे. सी. डॉ. वाबासाहेब अवडेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. प्रा. प्रां. वाव. डी. मेश्राम 52 15 डॉ. बाबासाहेब अवडेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. डॉ. भगवान ए. इंगळे 55 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा. डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा. डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा. डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा. डॉ. सो.शुभांगी डोरले-परांजपे 67	7	स्त्रीयांच्या सक्षमीकरणाबाबत डॉ. आंबेडकराचे विचार व कार्य. डॉ. नि	ालेश ऊ. देशमुख	30
10 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे आर्थिक विचार डॉ. जगन्नाथ नारायण ढाकणे 40 11 डॉ. आंबेडकरांचे कामगारविषयक्षक विचार डॉ. प्रा. जयश्री देशमुख 44 12 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. सी. डी. पाखरे 47 13 डॉ. आंबेडकर आणि घटनेतील स्वातंत्र्याचा अधिकार प्रा. प्रविण जयकृष्ण गुल्हाने 50 14 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. डॉ. वाय. डी. मेश्राम 52 15 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. डॉ. वाय. डी. मेश्राम 52 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा.डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३० प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67	8	डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे महिलाकल्याणासंबंधी विचार डॉ. अर्चन	ा देविलाल भैसारे	33
श्रा. आंबेडकरांचे कामगारविषयक्क विद्यार आणि संघर्ष डॉ. प्रा. जयश्री देशमुख 12 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. सी. डी. पाखरे 13 डॉ. आंबेडकर आणि घटनेतील स्वातंत्र्याचा अधिकार प्रा. प्रविण जयकृष्ण गुल्हाने 50 14 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा उनके राजितिक कार्य प्रा. डॉ. वाय. डी. मेश्राम 52 15 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा उनके राजितिक कार्य प्रा. डॉ. भगवान ए. इंगळे 55 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा.डॉ. तितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३० अंड. विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67	9	डॉ. आंबेडकरांचे कृषी विषयक विचार एक अवलोकन प्रा	. डॉ. संजय काळे	36
डॉ. प्रा. जयश्री देशमुख डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे समाज सुधारणा कर्तृत्व डॉ. सी. डी. पाखरे 13 डॉ. आंबेडकर आणि घटनेतील स्वातंत्र्याचा अधिकार प्रा. प्रविण जयकृष्ण गुल्हाने 50 14 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. डॉ. वाय. डी. मेश्राम 52 15 डॉ.बी.आर.आंबेडकरांचा अर्थविचार : एक सार्थ चिंतन डॉ. भगवान ए. इंगळे 55 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा. डॉ. वायासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार	10			40
डॉ. सी. डी. पाखरे 3 डॉ. आंबेडकर आण घटनेतील स्वातंत्र्याचा अधिकार 3 प्रा. प्रविण जयकृष्ण गुल्हाने 47 48 49 40 40 41 41 42 43 43 44 45 46 46 47 48 48 48 48 48 48 48 48 48	11	डॉ पा जयश्री टेशामत		44
14 डॉ. बाबासाहेब अम्बेडकर तथा उनके राजनितिक कार्य प्रा. डॉ. वाय. डी. मेश्राम 52 15 डॉ.बी.आर.आंबेडकरांचा अर्थविचार : एक सार्थ चिंतन डॉ. भगवान ए. इंगळे 55 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा.डॉ. तितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३० उं. वं. वे. वे. वे. वे. वे. वे. वे. वे. वे. वे	100000	डॉ. सी. डी. पाखरे		47
15 डॉ.बी.आर.आंबेडकरांचा अर्थविचार : एक सार्थ चिंतन डॉ. भगवान ए. इंगळे 55 16 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा.डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३० अ. व.च. २०००००००००००००००००००००००००००००००००००	13	व्यं वावाणीय अन्ये —) ००		50
35 वं. बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक लोकशाही प्रा. दिवाकर सदांशिव 58 17 भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई 61 18 भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा.डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३० अ. उ. अ.	14			52
भारतीय समाज व्यवस्था आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे विचार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई प्रा. विवार प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई प्रा. डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 प्रा.डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३०	15	TO SERVICE CONTROL OF THE PROPERTY OF THE PROP	वान ए. इंगळे	55
प्रा. डॉ. राजु प्र. गवई भारतीय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रा.डॉ. राजु प्र. गवई प्रा.डॉ. राजु प्र. गवई हॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३०	16		वाकर सदांशिव	58
18 भारताय लाकशाही, सीवधान आणि वर्तमान प्रा.डॉ. नितीन दादाराव गौरखेडे 65 19 डॉ. वाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 67 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३०		प्रा. डॉ. राज प गतर्र		61
19 डा. वाबासाहब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे 20 काळाराम मंदिर प्रवेश सत्याग्रह : १६३०	18	भारताय लोकशाही, संविधान आणि वर्तमान प्रारडॉ. नितीन द		65
20 काळाराम मादर प्रवंश सत्याग्रह : १६३०	19	प्रा.डॉ.सी श्रभांगी होस्ते ग्रांको		ESSEN
	20	भाळाराम मादर प्रवंश सत्याग्रह : ७६३०		69

Impact Factor - (CIF) - 3.452. (SJIF) - 6.261. (GIF) -0.676 (2013)

Special Issue UGC Approved No. 40705

1 SSN: 2348-7143 April 2019

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकरांचे शैक्षणिक विचार प्रा.डॉ.सौ.शुभांगी डोरले—परांजपे, आर.एस.मुंडले धरमपेठ आर्टस् आणि कॉमर्स कॉलेज नागपूर, भ्रमणध्वनी

प्रस्तावना -

भारतीय समाजाच्या सामाजिक, राजकीय, धार्मिक, आर्थिक, शैक्षणिक, सांस्कृतिक अशा सर्व क्षेत्रामध्ये आंबेडकरांच्या विचारांनी आमूलाग्र परिवर्तन घडवून आणले. समाजात मानाचे स्थान हवे असल्यास व वैयिक्तिक विकास करावयाचा असल्यास शैक्षणिक विकास होणे अत्यावश्यक आहे असे आंबेडकरांचे स्पष्ट मत होते. भारतीय समाजाच्या कल्याणासाठी त्यांनी अविरत प्रयत्न केले. त्यांनी महात्मा फुलेंना आपले गुरू मानले.महात्मा फुलें म्हणतात,

मित विना नीती गेली गितविना वित्त गेले वित्ताविना शुद्र खचले एवढे अनर्थ एका अविद्येने केले

संत तुकडोजी महाराज म्हणतात, ''माणूस सामुदायिक करायचा म्हणजे पहाडातले दगड एकत्र आणून बसविणे नव्हे, माणसाला माणुस म्हणून जगायचे शिक्षण द्यायचे असते.''

एका पुरूषाला साक्षर केले तर एक व्यक्ती सुधारते पण एका स्त्रीला साक्षर केले तर सार कुटुंब सुधारतं. महात्मा बुद्ध म्हणतात, "माणसाच्या सर्व प्रश्नांची मूळं त्याच्या अज्ञानात आहे. म्हणूनच डॉ. बाबासाहेबांनी, "शिका, संघटीत व्हा व संघर्ष करा" हा मूळमंत्र दिला. महात्मा गौतम बुद्ध, संत कबीर, महात्मा ज्योतिबा फुले यांच्या स्वपाना उजाळा देण्याचे कार्य आंबेडकरांनी केले. 'ज्ञान म्हणजे प्रकाश'. ह्य ज्ञानाची कास शरत्यास जीवनातील अंध कार दूर होतो. शिक्षणाची संघी प्रत्येकाला लाभावी याकरिता त्यांनी अविरत प्रयत्न केले. आंबेडकरांना मुलांच्या शिक्षणाएवढेच मुलींचे शिक्षणही महत्वाचे वाटत होते. आंबेडकरांना मानवतावादाचा संस्कार कर्रणारे शिक्षण अपेक्षित होते. नैतिक मूल्यांवर आधारित चारित्र्यसंपन्न शिक्षण अपेक्षित होते. आवडकरांना मानवतावादाचा संस्कार कर्रणारे शिक्षण अपेक्षित होते. नैतिक मूल्यांवर आधारित चारित्र्यसंपन्न शिक्षण अपेक्षित होते. आदर्श नागरिक घडविणारे शिक्षण हवे होते. आदर्श लोकशाहीसाठी मुशिक्षित व सुसंस्कृत नागरिक निर्माण करणे हे त्यांचे ध्येय होते. उच्चतम शैक्षणिक धोरणाबाबत डॉ.बाबासाहेबांचे विचार श्रेष्ठ दर्जाचे होते. १४ वर्षापर्यंत मुलामुलींना मोफत व प्राथमिक शिक्षण द्यावे. मुलींना पदवीपर्यंत मोफत शिक्षण व शिष्यवृत्ती द्यावी. महाविद्यालयात संगणक कथ असणे त्यांना अत्यावश्यक वाटले. विद्यार्थ्यांचा मैदानी व सांधिक खेळाचा विकास होण्यासाठी योग्य प्रयत्न करावेत. विद्यार्थ्यांना सर्वांगीण विकाससाठी अत्याधुनिक सभागृहाची उपलब्धी करून द्यावी. वाचन संस्कृतीचे महत्त्व समाजात वृद्धिंगत करावे. पुस्तकी शिक्षणाबरोबरच जीवनशिक्षण कौशल्याचे शिक्षणही विद्यार्थ्यांना द्यावे. विविध स्पर्धा परिक्षांकरिता विद्यार्थ्यांची अचूक तथारी करून घ्यावी. ज्ञानापेक्षा श्रेष्ठ काहीच नाही. मानवाचा सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, शैक्षणिक विकास घडवून आणण्यात शिक्षणाचा फार मोठा वाटा आहे.

डॉ.बाबासाहेबांचे स्त्री शिक्षणविषयक विचार स्त्री स्वातंत्र्याचा पुरस्कार करताना अनेक सभासम्मेलनातून विविध परिषदांमधून आपल्या लिखाणातून, हिंदू कोड बिलाच्या माध्यमातून राज्यघटनेत पुरूषांबरोबर स्त्रियांनाही समानतेचा पुरस्कार केला आहे. बुद्ध आणि त्यांचा धम्म हा महान ग्रंथ लिहून स्त्रीला आचरणाची एक नवी दिशा दाखविली.

शिक्षणाबरोबरच शीलाचेही महत्त्व डॉ. बाबासाहेबांनी विषद केले. स्त्री शिक्षण दोघांचेही शील शुद्ध असणे, सुदृढ समाजाकरिता आवश्यक आहे. शिक्षणामुळे अधिकाराची जाणीव होते. शिक्षणामुळे सद्सद्विवेक बुद्धी जागृत होते. पुस्तकांकरिता स्वतंत्र राजगृह बांधणारे डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जगातील एकमेव व्यक्ती आहे.

आव्हाने — आजच्या विद्यार्थ्यांच्या समोर अनेक आव्हाने आहेत. विद्यापीठीय शिक्षणामुळे नोकरी मिळेलच याची खात्री नाही. आदर्श नागरिक घडविण्याच्या दृष्टिकोनातून विचार केला तर अनेक महाविद्यालयातील मुक्त वातावरण अनुकूल नाही. त्यामुळे विद्यार्थ्यांवर योग्य वचक राहात नाही. नैतिक मूल्ये आणि वैचारिक विकासाकडे अनेक महाविद्यालयांत दुर्लध होते. त्याकडे प्रथम लक्ष देणे आवश्यक आहे. कितीतरी महाविद्यालये आज राजकारणाचे आखाडे झाली आहेत. विद्यार्थी तिकडे

MARIMUS PROPERTY POLY

Watowarts.

Peer Reviewed International Refereed Research Journal Issue-32, Vol-04 Oct. to Dec. 2019

Editor

Dr.Bapu G.Gholap

WWW.W.J.V. III Colored W.V. Shirth.

13314: 2319 9318	Peer-Reviewed International Journal	Issue-32, Vol-	04	03
14) Impact of Recruitmen	t, Selection & Training Strategy on Emplo	oyees		
Mrinal Sanwal, Dehr	adun		117	5

15) स्मृतीग्रंथांची ओळख				
तेजस्विनी गणपतरा	ाव कुलकर्णी		118	2
1 = ***********************************				
ि16) प्राथमिक शाळेतील शिक्षकां ^न	वी भावनिक परिपक्वता आणि स्व संकल्पना यातील सं	बंधाचा अभ्यास		
	न & सौ. कविता दिनेश चव्हाण, अकोला		118	4
Ö				*********
्री7) जातीय दंगली आणि वृत्तपत्र	ंची भूमिका			
ा प्रा.डॉ. नवनाथ गोरे, औरंगाव			118	9
<u>o</u>	1.0000			
(018) निवडक स्त्रीवादी कवि				
क्षे डॉ. गुंफा पाटीलबा व			119	2
10 Si. 341 41616741 4	איריים, איריאני			-
ूँ19) नायगात मगर अभगारणगती	ल पर्यावरणाचा मोर व इतर वन्य प्राण्यांच्या संख्येतील	घटी मागील		
पा. डॉ. मोहिते बी. एम., जि.			119	R
Q.	41.2 ((1.1.1.2)		110	
\$20) माडखोलकरी कादंबरीत	गील राजकीय स्त्री	•••••••••••••••••	•••••	************
🕏 प्रा. डॉ.सौ. शुभांगी प			1	16
S STATE OF S	13.17		112	.
1221) सरदार पटेलांचे संस्थानिकांच	च्या विलिनीकरणाबाबतचे विचार आणि कार्याचा अभ्यार	4		••••••
प्रा. डॉ. महेंद्र व्ही. पाटील, जि			1	12
	. 3-		114	
	गांधी 'दर्शन'		••••••	••••••
🤶 ंडॉ. सतीश पावड़े, व			1	14
È	7		111	14
	ल जलसिंचनाचा भौगोलिक अभ्यास (इ.स.१९५	११ ते २०११)	*******	************
ए प्रा.डॉ. शिरमाळे महे	बुबपाशा बाबूमीयाँ, जि. उस्मानाबाद	17 " (0(1)	12	20
<u>C</u>	3		117	20
≩24) मंदिर स्थापत्याचा महत्त	वपूर्ण घटक द्वारशाखा		******	*************
	भार., जि. लात्रर		1111	1/1
्रें डॉ. सोमवंशी एस. उ ए	भार., जि. लातूर		12	24
ं डॉ. सोमवंशी एस. उ ा		•••••••	17	
डॉ. सोमवंशी एस. उ डि \$25) वास्तवतेचे दर्शन घडवणारीः	सूड			••••••
ं डॉ. सोमवंशी एस. उ ा	सूड	•••••••••••••••••••••••••••••••••••••••	13 12	••••••
डॉ. सोमवंशी एस. उ >	सूड नवा, पाटोदा			••••••
डॉ. सोमवंशी एस. उ 25) वास्तवतेचे दर्शन घडवणारी प्रा.डॉ. प्रधान रामकृष्ण ज्योति 3	सूड त्वा, पाटोदा ामीण कादंबरी : एक दृष्टिक्षेप		12	26
डॉ. सोमवंशी एस. उ हैं 25) वास्तवतेचे दर्शन घडवणारी प्रा.डॉ. प्रधान रामकृष्ण ज्योति	सूड त्वा, पाटोदा ामीण कादंबरी : एक दृष्टिक्षेप			26
डॉ. सोमवंशी एस. उ 25) वास्तवतेचे दर्शन घडवणारीः प्रा.डॉ. प्रधान रामकृष्ण ज्योति 26) २००० नंतरची मराठी ग्र प्रा. डॉ. राजेंद्र वडमा	सूड नवा, पाटोदा ामीण कादंबरी : एक दृष्टिक्षेप र, जि. अहमदनगर		12	26
डॉ. सोमवंशी एस. उ ं25) वास्तवतेचे दर्शन घडवणारीः ं प्रा.डॉ. प्रधान रामकृष्ण ज्योति ं 26) २००० नंतरची मराठी ग्र प्रा. डॉ. राजेंद्र वडमा	सूड नवा, पाटोदा ामीण कादंबरी : एक दृष्टिक्षेप र, जि. अहमदनगर		12	26

माडखोलकरी कादंबरीतील राजकीय स्त्री

प्रा. डॉ.सौ. शुभांगी परांजपे आर.एस.मुंडले धरमपेठ कला व वाणिज्य महाविद्यालय नागपूर

_*>>>>>>>>>>>>>>>>>>>>>>>>

टीकाकार, पत्रकार, कादंबरीकार या नात्याने माडखोलकरी सव्यसाची लेखणीने मराठी सारस्वतांची सोय केली आहे. कवी, समीक्षक, टीकाकार असा कीर्तीसोपान ते चढले आहेत.

संकष्टी चतुर्थीच्या कडक व्रताचे फळ म्हणून माडखेलकरांचे नाव गजानन ठेवले गेले. त्यांचा जन्म २८ डिसेंबर १८९९ रोजी मुंबईला झाला? बाल्यावस्थेपासून वेगवेगळ्या मृत्यूच्या रूपांचे दर्शन झाल्यामुळे त्यांच्या मनावर मृत्यूचा भयानक खोल घाव बसला होता. शालेय जीवनात संस्कृत विषयातील प्राविण्यामुळे संस्कृतचे घारपुरे गुरूजी त्यांना 'गजानन पंडित' म्हणत असत? एकमेव शत्रू असलेल्या गणित विषयामुळे शालेय जीवन लवकरच संपुष्टात आले. पण त्यांना वाचनाचे वेड होते. आपला वाचनाचा छंद त्यांनी आयुष्यभर जोपासला.

कवि, टीकाकार व पत्रकार म्हणून मान्यता पावलेल्या माडखोलकरांनी साहित्याच्या कादंबरीकश्चात उशीरा पाऊल ठेवले. 'मुक्तासा' हे त्यांचे पहिले कादंबरीपुण्य हरिभाऊ आपटे यांच्या कादंबरीत सामाजिक ध्येयवाद जेवढ्या प्रमाणात दृष्टीस पडतो तेवढ्याच प्रमाणात राजकीय ध्येयवाद माडखोलकरांच्या कादंबरीत डोकावतो? ''पहिले राजकीय कादंबरीकार माडखोलकर'' असा त्यांचा गौरव केला तर अनुचित होणार नाही. यांच्या साहित्यातृन त्यांचा क्रांतीवादाकडे कल असावा असे वाटते. टिळकांच्या जहाल राष्ट्रीयवादी राजकारणाने ते भारावृन गेल्यासारखे वाटतात. त्यांच्या 'मुक्तात्मा',

'दूहेरी जीवन', 'नवे संसार', 'प्रमद्धरा' इ कादंबऱ्यांच्या चित्रिकरणावरून असे वाटते. महात्मा गांधीजींच्या राष्ट्रीय स्वातंत्र्याच्या कल्पनेने ते आकर्षित झाले होते. 'तळेगांव जगल सत्याग्रहात' त्यांनी भाग घेतला होता. चार महिन्याची सक्त मजुरीची शिक्षाही त्यांनी भोगली होती. त्यांच्या एकुण वीस कादबऱ्यापैकी संपूर्ण राजकीय म्हणता येतील अशा 'मुक्तात्मा', 'कांता', 'दुहेरी जीवन', 'मुखवटे' व 'प्रमद्वरा' यांचा उल्लेख करता येतो. 'नवे संसार', 'अरुधती', 'स्वपांतरिता', 'रुख्मिणी', 'चंदनवाडी', 'उर्मिला', 'सत्यभामा' या कादंबऱ्यांचे कथानक अचानक राजकीय कथानकांत परिवर्तित होत असले तरी त्या संपूर्णपणे राजकीय कादंबऱ्या नाहीत. 'नागकन्या', 'रेणुका', 'जन्मदुरैंवी', 'अनघा' या कादंबऱ्यांत राजकीय चर्चा. उल्लेख, भाषणे स्पर्शून गेली आहेत. 'भंगलेले देऊळ', 'अकेला', 'डाकबंगला' या कादंबऱ्यांमध्ये राजकारण नाही.

माडखोलकरांच्या कल्पित स्त्रिया राजकारणात हिरीरीने भाग घेतात. पियंवदा (कांता), प्रमद्वरा (प्रमद्वरा), शामाकुमारी (कांता), अरूधती (अरूधती), चंदन (चंदनवाडी), मदिया (नागकन्या), ललिता (मुक्तात्मा), सहास (शाम), क्षमा, अंगाथा (दुहेरी जीवन), राणीसाहेब (स्वपांतरिता), मुक्ता (नवे संसार), रेणुका (रेणुका) इ स्त्रिया राजकारणात भाग घेतांना चर्चा करताना दिसतात. (१) मुक्तात्मा — लिलता — दहशतवादी चळवळीच्या प्राथमिक अवस्थेतील महाराष्ट्रातील 'समाजवादी' कार्यकर्त्यांच्या कामगिरीचे वर्णन करणे हा या कादंबरीचा मुख्य उद्देश दिसून येतो. 'ललिता' पाध्ये ह्या प्रागतिक साप्ताहिकाच्या ही भगवंतराव एका अग्रगण्य लेखकाची, कुशाग्र कायदेपंडिताची एकुलती एक कन्या. विडलांना आपल्या कन्येकडे लक्ष द्यायला हवा तेवढा वेळ मिळत नाही. ललिता राजकारणात प्रत्यक्ष भाग घेत नसली तरी बेझंटबाईबदुदल तिला आदर होता. त्यांच्यावरून ती चंद्रशेखरशी वाद घालते. समाज वादाबद्दल घृणा असलेली व राजकीय वातावरणात वाढलेली असल्यामुळे वादविवाद करून आपले मत प्रतिपादन करू शकण्याइतकी ती चिकित्सक व राजकारणपटू आहे. चंद्रशेखरच्या क्रांतिकारी राजकीय

विद्यावार्ती : Interdisciplinary Multilingual Refereed Journal Impact Factor 6.021(॥॥॥)

Peer Reviewed Referred and UGC Listed Journal (Journal No. 40776)

ISSN 2277 - 5730 AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

Education

Volume-VIII, Issue-IV October - December - 2019 Part - III

IMPACT FACTOR / INDEXING 2019 - 6.399 www.sjifactor.com

Ajanta Valashan

90

CONTENTS OF PART - III

	लेख आणि लेखकाचे नाव	पृष्ठ क्र.
अ.क्र.		१-५
۲ /	वैदर्भीय संत आणि त्यांचे साहित्य	
	डॉ. सौ. शुभांगी परांजपे	६-९
2	टोला : कादंबरी की आत्मकथन ?	
	प्रा. डॉ. अरूण व्ही. लाडे	१०-१८
3	वैदर्भीय दिलत काव्याचे अग्निप्रलयी उन्मेष	1,0,0
*	डॉ. राष्ट्रपाल मेश्राम	- 00 22
	आशा बगे यांच्या कादंबऱ्यातील मनोविश्लेषकता	१९-२२
8	र्वे प्रतीवा नागपरे	
	विदर्भातील राष्ट्रसंत व तुकडोजी महाराज, ग्रामदैवत संत गांडगेबाबा व सत्यपाल महाराजांचे	२३-२५
4	विद्माताल सङ्ग्रामी विज्ञान	
	समाजसुधारणेचे विचार प्रा. अंजली एस. वारकड	
	आदिवासी लोकसाहित्य आणि पर्यावरण : एक अवलोकन	२६-३१
Ę	आदिवासा लोकसाहित्य आणि प्रवास्त्र । एक आदिवासा लोकसाहित्य आणि प्रवास्त्र । एक आदिवासा लोकसाहित्य आणि प्रवास्त्र डॉ. माया वानखडे	
		37-80
৩	पूर्व विदर्भातील दंडार लोकनाट्य डॉ. शरद जे. मेश्राम	170
		४१-४५
۷	वैदर्भीय मराठी आत्मकथनात्मक कादंबरी 'होरपळ' : एक लक्षवेध	
	राजेंद्र विश्वनाथ कुळमेथे	४६-५५
9	विदर्भातील आदिवासी साहित्य : समाज, संस्कृती आणि जीवन दर्शन	84-44
	प्रा. विठ्ठल शामराव आत्राम	
१०	वऱ्हाडी बोलीतील म्हणींची अर्थवत्ता	५६-६४
	प्रा. अमृता डोरलीकर	
११	वैदर्भीय काव्यप्रवाहातील कवी लोकनाथ यशवंत यांचे निराळेपण	६५-६८
	कु. शितल वासुदेव निमगडे	
१२	वैदर्भीय कवी रंगनाथजी रायपूरे यांच्या 'वादळवाट' या कविता संग्रहाचे मूल्यमापन	६९-७३
	प्रा. एन. एस. चापले	
१३	मुकुंदराजाची महत्ती	<i>७४-७७</i>
e . .03€0	डॉ. सोपानदेव पिसे	
१४	प्रा. शंकर सखाराम यांच्या 'भूक' कादंबरीचे मूल्यमापन	66-78
	कु. प्रणिता कचरुजी गेडाम	00.00

१. वैदर्भीय संत आणि त्यांचे साहित्य

डॉ. सौ. शुभांगी परांजपे

आर.एस. मुंडले धरमपेठ कला व वाणिज्य महाविद्यालय, नागपूर.

भारतात जुने साहित्यशास्त्र बनले आहे. पश्चिमतही ते बनत आहे. पण विनोबा भावेंच्या मते शास्त्र व्याकरणाचे बनू शकते, गणिताचे बनू शकते. पण साहित्याचे शास्त्र ही कल्पनाच चुकीची आहे. विज्ञानयुगात साहित्याला विज्ञान आणि आत्मज्ञान यांना जोडण्याचे कार्य करायचे आहे. साहित्याची देवता गणपती आहे. सेत आणि अद्वैत सिरसे समान। असे ज्ञानदेवांनी म्हटले आहे. मानवाचा अंतर्भाव साहित्यात व्यक्त व्हावा असे मला वाटते. सत्य—शिव—सुंदर यांच्या कसोटीवर साहित्य उतरायला पाहिजे. संत तुलसीदास या कसोटीला मला वाटते. सत्य—शिव—सुंदर यांच्या कसोटीवर साहित्य उतरायला पाहिजे. संत तुलसीदास या कसोटीला उतरतील असे विनोबा भावेंना वाटते. आपण तुलसीदासांच्या वर्गाचे साहित्यिक नसलो तरी त्या मार्गावरून पार्गक्रमण निश्चितच करू शकतो. कालिदासांचे मेघदूत एक आखीव रेखीव बगीचा आहे. वाल्मकोंचे रामायण एक विशाल जंगल आहे. त्यात प्रसाद, माधुर्य, ओजादी काव्यगुण आहेत. शृंगार, वीर, करूण, रौद्रादी नवरसही आहेत.

आपण वैदर्भीय मनाने उदार आहात, निर्मळ आहात. विदर्भभूमीला उदारतेचा सुगंध आहे. विज्ञान, ज्ञान यांची सांगड घालणाऱ्या संतांच्या साहित्याचा मागोवा घेऊन त्यांच्यासारखे होण्याचा प्रयत्न करू, ईश्वरापेक्षा या दुनियेत खरा हितकारक कोणीच नाही. सदैव समर्पित भावनेने काम करावे, एकाग्रता व कार्यावर निरंतर निष्ठा असावी म्हणजे जीवन सफल होते. विदर्भ ही संतांची भूमी आहे. इथे अनेक संत होऊन गेले व आजही आहेत. भारतीय संस्कृती, समाजजीवन, समता, मानवता या मूल्यांना जोपासत अध्यात्माची सांगड संतांनी धातली आहे. महानुभाव पंथ, नाथपंथ, रामदासी संप्रदाय, वारकरी संप्रदाय आदि संप्रदायांनी साहित्याची मोलाची भर टाकली आहे.

नागपूर आणि त्याच्या बाजूबाजूचा परिसर म्हणजेच नागपूर, वर्धा, चंद्रपूर, गडिचरोली, भंडारा, गोंदिया, पूर्व विदर्भात तर अकोला, अमरावती, यवतमाळ, बुलढाणा, वाशिम हे पाच जिल्हे पश्चिम विदर्भाचा भाग मानला जातो. वैदर्भीय संत परंपरा उज्ज्वल आहे. कितीतरी संतांनी देव, देवतांचे स्तवन केले. अभंग, ओवी रिचले. समाजाला सुसंस्कृत केले. त्यातील अनेकांचे साहित्य आज उपलब्ध नाही. अनेक संतांना आपले विचार लिखित स्वरूपात ठेवणे आवश्यकही वाटले नाही. समाजाला नीतीमूल्य, आत्मबोध देण्याचे कार्य संतसाहित्याने केले आहे. राष्ट्रीय एकात्मतेची व मानवतेची शिकवण देण्याचे कार्य संतसाहित्याने केले आहे. काही निवडक संतसाहित्याचा आढावा घेऊ.

देवभक्त आणि देशभक्त रामोपासक श्री प्रल्हाद महाराज रामदासी यांच्या बालपणीच्या कथा उपलब्ध नाही. साखरखेर्डी येथील काळेंचे हे घराणे. ''फावल्या वेळात परामार्थ करायचा नसतो'' ही त्यांची शिकवण होय. प.पू. प्रल्हाद महाराज म्हणतात,

e-ISSN 2347 - 503Ж p-ISSN 2347 - 5021

Research Chronicler

International Multidisciplinary Research Journal

Vol. VII Spl. Issue I: February - 2019

Guest Editors

Dr. Arvind P. Joshi

Dr. Shailesh J. Bahadure

www.research-chronicler.com

Effect of Selected Asanas on Minimum Muscular Strength

Dr. Vishakha. A. Joshi

Associate Professor & Head, Department of Physical Education & Sports,

R.S. Mundle Darampeth Arts & Commerce College, Nasypur, (MS) India

Introduction

Today yoga is the most popular in the world, because in the field of physical education it is called as the mother of all activities. The subject 'yoga' is recognised as one of the most important heritage of India. Today yoga therapy has got high status in our life because neither it has side effect nor costly. Yoga can cure diseases. This I cannot say with any conviction, but there is no denying the fact that yoga can definitely help to keep the body free of diseases and allow it to remain healthy and active. It also helps us to keep us cheerful and happy.

Total fitness has many components. In a factor analysis study C.H. Mcloy isolated 36 different factors involved in motor performance. Among these were muscular strength, speed and muscular contractor cardio respiratory endurance, flexibility and agility.

Yoga assists all your muscles and bones and organs to operate at top masculine or female vigor. Yoga stimulates into peak performance the latent abilities of your body to throw off the attacks of diseases, the psychosomatic "nervous illness".

Thus we can say that the relationship between yoga and fitness is very vast. Because it is only the yoga which helps the human being in every walk of life. Yoga not only develops the flexibility but it develops all components of physical fitness these components are strength, muscular, strength flexibility.

Strength is the ability to overcome resistance or to act against resistance. Strength should not be considered a product of only muscular contractions. It is, in fact, a product of voluntary muscle contractions caused by the neuro-muscular system.

Origin of Research Problem:
Maintenance of health related physical
fitness is the need of the day in human
society. Recent reviews reported that
Indian School children especially from
economically Backward Class have a low
level of minimum muscular strength which
is required for normal living. Hence the
researcher likes to find out the solution
which is easily accessible in the Indian
context.

International Status:

Today yoga is gaining recognition in the field of medical science as a meditative therapy, particularly in Western and European Countries and it has got high status in the life of western peoples much scientific study is under progress at the relevel.

In U.S.A. the minimum Muscular strength test has been made compulsory for all school going children to check the minimum level of muscular strength.

Significance of the Study:

In India very few scientific studies has been found and much scientific study required in this area. Because today Medical Science recognizes

International Conference

On

SPORTS PSYCHOLOGY & YOGIC SCIENCES

Dr. AMBEDKAR COLLEGE

(Re-accredited with 'A' Grade by NAAC & College with Potential for Excellence by UGC)
Deekshabhoomi, Nagpur (Mah.) INDIA

Sports Psychology Association of India

Association of Indian Universities

International Journal of Physiology, Nutrition and Physical Education 2019; 4(1): 841-842 International Journal of Physiology, Nutrition and Physical Education

ESSN: 24 m-00.7 HENTE 2019, 1(1): 811-812 50 50 TIPNPE www.journalulsport-.com Hereived 19-11-2013 Accepted: 21-12 2018

> Vishaklan A Joshi Muadle Dharampeth Aris & e Colfege, Nagpur. ora, India

Dr. Rulmi D Kalode Dharampeth M.P. Deo Memorial reues College, Nappur. Maharashtra, India

A comparative study of mental toughness in elite taekwendo players

Dr. Vishakha A Joshi and Dr. Rahul D Kalode

Abstract

The beneficial effects of mental toughness in terms of sports performance have been found in sports psychology literature. But the results are somewhat meonsistent not only in terms of effect of mental toughness on sports performance but its theoretical framework. In view of their contradictory findings and variability of definition and framework of mental toughness, the objective to the present study is to compare mental toughness between chie and sub-chie Tackwondo players. To conduct the study, 50 chie male Tackwondo players (between ages 15-20 years) were selected as sample. Similarly 50 sub-elite male Tackwondo players (between ages 15-20 years) were also selected as sample for the present study. The selection of elite male Tackworldo players were done from only those who took part in District, State or National level tournaments as well as who came in First Three position in various weight categories. The criterion for selection of sub - clite male Tackwordo players was set to participation in district level events in various weight categories. Purposive sampling method was used for selection of subjects. To assess mental toughness, 6 dimensional mental toughness inventory prepared by Tiwari (2007) was used Results showed that mental toughness of elite male Tackwondo players was significantly superior as compared to sub - clite male Tackwordo players. On the basis of results, it may be concluded that at the highest level where physical, tactical and technical ability of Tackwondo players are almost same. psychological quality such as mental toughness differentiates between winners and looser.

Keywords: Tackwordo players, elite, mental toughness, physical, tactical and technical ability.

Introduction

Psychological variables have been considered to be one of most important facilitator in terms of sports performance. One of the psychological variable i. e. mental toughness has been considered most Potgieter (2001) definition of mental comprise of motivation level, coping skills, confidence maintenance, cognitive skill, discipline and goal directedness, competitiveness, possession of prerequisite physical and mental requirements, team unity, preparation skills, psychological hardiness and ethics. The sports psychologist has included quite a few aspects while describing mental toughness. Researchers like Moradi et al. (2013) [2] Sathe (2013) [3], Ghosh (2014) [4], Ragab (2015) [5] have also documented the beneficial effects of mental toughness in terms of sports performance. But the performance but its theoretical framework. In view of these contradictory findings and variability of definitions and framework of mental toughness, researcher decided to compare mental toughness of elite and sub elite male Taekwondo players. The choice of Taekwondo players in the present study is associated with physical as well as mental demands of this sport. The other reason to study mental toughness of clite and sub-clite Tackwondo players is dearth of studies although few studies are found in research literature on psychological aspects of Taekwondo players conducted by Singh and Singh (2013) [6], Saint and Sinha (2013) [7], Elemiri and Aly (2014) [8]

Hypothesis

It was hypothesized that elite male Taekwondo players will show more magnitude of mental toughness as compared to sub elite male Tackwondo players.

Methodology

To test the above mentioned hypothesis, following procedure was adopted:

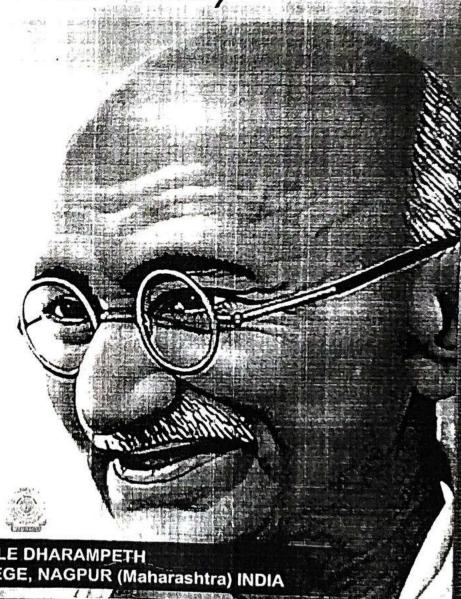
icrespondence r. Vishakha A Joshi S. Mandle Dharampeth Arts & onunesce College, Nagpur. aliam-litra, India

ISSN: 2455-0469

International Multi-Disciplinary Peer Reviewed Research Journal Pradnya SANKET

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

R.S. MUNDLE DHARAMPETH RTS & COMMERCE COLLEGE, NAGPUR (Maharashtra) INDIA

do Vishakha loshi

	10.	Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century Dr.Manjushree Sardeshpande	51
	11	Multifaceted Persona of Gandhiji: Present Day Relevance Dr. Manju N. Dubey	56
	12.	Journey of Mohandas Karamchand Gandhi to Mahatma Gandhi Dr. Meenakshi Kulkarni	62
	13.	गांधी विचार - एक चिंतन डॉ.सी.शुभांगी परांजपे	69
	14.	"Relevance of Mahatma Gandhi in Modern Times" Dr. Shrinivas D. Manekar	73
	15.	राजकीय लढ्यातील तेजस्वी ताराः महात्मा गांधी डॉ. विनोद जीवनतारे	78
	16.	महात्मा गांधीजीच्या विचाराचे एकविसाव्या शतकातील महत्व डॉ. विशाखा जोशी	82
	17.	एक असामान्य व्यक्तीमत्व : महात्मा गांधी प्रा. गोवर्धन या. वानखेडे	85
		गांधीच्या विश्वस्त संकल्पनेची समकालीन आवश्यकता - एक विश्लेषणात्मक अध्ययन डॉ. विवेक एम. दिवान	90
1		उपनिषद व महात्मा गांधींचे विचार डॉ. मंगेश पाठक	94

महात्मा गांधीजीच्या विचारांचे एकविसाव्या शतकातील महत्व

14 Mary 1911

डॉ. विशाखा जोशी सहयोगी प्राध्यापक आर.एस.मुंडले धरमपेठ कला व वाणिज्य महाविद्यालय, नागपूर.

प्रस्तावना:

स्वातंत्रयपुर्व कालखंडात महात्मा गांधी यांनी मांडलेल्या विचारांना आजही अत्यंत महत्वपुर्ण स्थन आहे . त्यांच्या तत्वज्ञानाचा पाया हा सत्यावर आधारीत असल्याने त्यांचे तत्वज्ञान आजही लोकप्रिय आहे. त्यांची विचारसरणी सत्य, अहिंसा, श्रम, प्रतिष्ठा, साधेपणा, स्वदेशी या तत्वांवर आधारित आहे म्हणुनच त्यांचे विचार एकविसाव्या शतकात देखिल मनवाचा विकास घडविण्यास उपयुत आहेते.

संशोधनाची उद्दिष्टे :-

- आधुनिक काळात महात्मा गांधीच्या विचारांची उपयुक्तता तपासणे
- २. महात्मा गांधीच्या आर्थिक तत्वज्ञानाचा अभ्यास करणे.

गृहितके :-

- महात्मा गांधीचे विचार ग्रामिण विकास घडवुन आणण्यासाठी उपयुक्त आहेत.
- २. आधुनिक भारतात रोजगाराच्या जास्त संधी उपलब्ध करून देण्यासाटी महात्मा गांधींचे विचार उपयुक्त आहेत.

संशोधन पध्दती : - या संशोधन लेखासाठी दुय्यम साधनांचा वापर केला आहे. वेगवेगळे शासिकय अहवाल, विविध लेख, वेगवेगळया वेबसाईट यांचा उपयोग करून माहिती गोळा करून विश्लेषण केले आहे.

वेगवेगळया मुद्यांच्या आधारे महात्मा गांधींच्या विचारांची उपयुक्तता

सर्वोदय कार्यपद्धती: - सामाजिक व आर्थिक परिवर्तनाचे साधन म्हणुन महात्मा गांधी सर्वादय पद्धती कडे पहात होते. त्यांच्या मते मानवाच्या सर्व दुखांवर सर्वोदय पद्धत औषध म्हणून वापरता येइल. मानवतावदी दृष्टीकोनातुन या पद्धतीचा अवलंब केल्यास समाजातील सर्व स्तरातील लोकांना न्याय मिळेल कारण सर्वोदय पद्धती वर्णभेद, जातीभेद, धर्मभेद ही मानव निर्मित विषमता नष्ट करून समानता प्रस्थापीत करण्यासाठी उपयुक्त आहे. सर्वोदय पद्धतीचा अवलंब करून समाजातील सर्व घटकांना समान संधी उपलब्ध करून देता येते. आजव्या या आधुनिक युगात या पद्धतीचा वापर केल्यास गांधीजींना अभिप्रेत असलेली समता समाजात प्रस्थापीत करता येईल.

R.S. MUNDLE DHARAMPETH ARTS & COMMERCE COLLEGE

2

ः ग्राः मह

तर आर

गांध यां र

> खेर्ड रोज

करा विक

आहे योज

रवदे चळव

उपल

भारत यंत्र :

लोक वाढते

आपर थोडर

निष्यः

₹.

9.

३. सामा

8.

International Journal of Physical Education, Sports and Health

Online ISSN Number: 2394-1693 Print ISSN Number: 2394-1685 CODEN Number: IJPEJB

Indexed Journal

Refereed Journal

Peer Reviewed Journal

International Journal of Physical Education, Sports and Health

Peer Reviewed Journal, Refereed Journal, Indexed Journal

P-ISSN: 2394-1685 E-ISSN: 2394-1693 | CODEN: IJPEJB, Impact Factor: Impact Factor (RJIF): 5.38

Publication Certificate

his certificate confirms that "Dr. Vishakha A Joshi" has published manuscript titled "A comparative study of agility between kabaddi and kho-kho women's players".

Details of Published Article as follow:

Volume

Issue

Year

2019

Page Number

50-52

Certificate No.: 6-3-1 Date: 01-05-2019

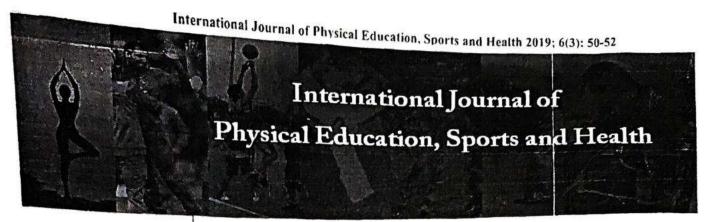
Yours Sincerely,

Akhil Gupta

International Journal of Physical Education, Sports and Health

www.kheljournal.com

Tel: +91-9711224068

P-ISSN: 2394-1685 E-ISSN: 2304-1693 Impact Factor (ISR 1): 5.38 LIPESH 2019; 6(3); 50-52 © 2019 IJPESH . ww.kheljournal.com ord: 21-03-2019

ated: 26-04-2019

Pishakha A Joshi .S. Mundle Dharampeth Arts & mmerce College, Nagpur. abarashtra, India

. Rahul D Kalode Obarampeth M.P. Dec Memorial cience College, Nagpur. anarashtra, India

A comparative study of agility between kabaddi and kho-kho women's players

Dr. Vishakha A Joshi and Dr. Rahul D Kalode

Since from the evolution of man "physical Fitness" is playing very crucial role in the all - round development of man and mankind. Irrespective of the time be it ancient times, medieval times, or modern times, physical component of human life. The importance of physical fitness was well known to our ancestors. In 360 B. C. Plato amply described the importance of physical fitness in the following words "Lack of activity destroys the good condition of every human being while movement and methodical physical exercise save it and preserve it.

Keywords: Kabaddi women's players, kho-kho women's players, physical fitness

Introduction

The need of primitive man were quite simple and basic but not of very complex. He was supposed to have certain amount of physical fitness to indulge in some activities like hunting animals and fish and fighting the animal was essential for his survival. The learning of such important skill was his basic and first education and development of conditioning of body through vigorous physical activity. This process of strengthening body and skill continued through but the centuries serving is a vital skill for the effective living of men. Though it is a matter of fact that primitive man recognized the physical fitness is necessary to his survival. But it does not mean that the importance of physical fitness has been diminished to the modern man. The modern man cannot afford to complacent and forget its importance is it not only maintains his efficiency and happiness but also it is the way o his survival in a highly competitive environment. The right kind and right amount of physical exercise develops organic and muscle power, stamina, vigor and the activity skills related to his development. There is a direct relationship between physical exercise and physical fitness.

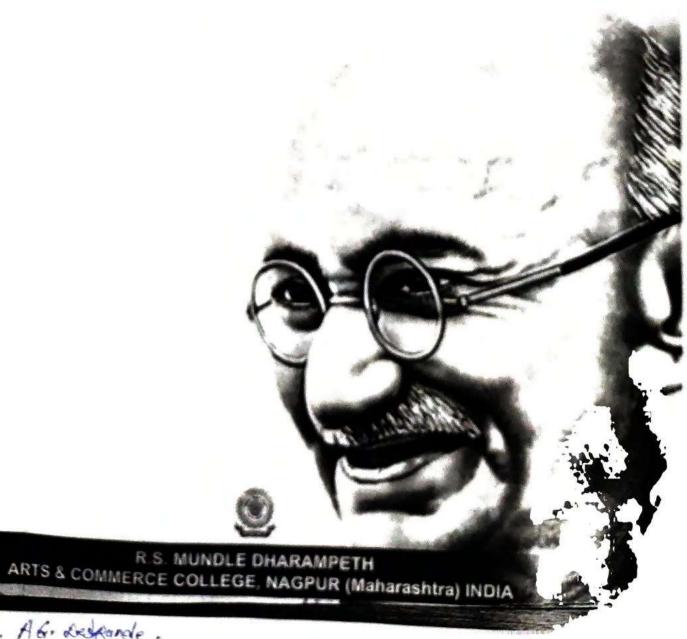
"Agility is the ability of the body or parts of the body to chance direction rapidly and accurately"

Motor fitness is generally judged by the performance and his performance is based on composite of many factors. The following factor has generally been conceded is being most commonly mentioned components of Motor fitness. Higher level of physical fitness and Motor fitness is fundamental to success in all type of games and sports. To become a top level performer in any games of sports, it is essential then he should have a sound and fit body. It is considered is a matter of fact that when all other contributing factor are considered the level of physical fitness or Motor fitness shall definitely lead to improvement in the performance level of the sportsman participating in a variety of games and sports. The activities such is running. jumping, leaping are considered is fundamental human movement but at the same time are considered basis to all types of games and sports. There is no such game, which does not involve activities like running walking, jumping and leaping. Thus, it automatically becomes clear that the degree to a particular game of sport depends on given on the fitness because high level of fitness would be more helpful in emergency conditions. Physical fitness is a positive and dynamic quality, which extends from birth and death. Since an individual is indivisible and full of totality his all - discrete parts will be affected by the all phases of human existence. It is vital for whole person to have total effectiveness in the physical fitness, which includes,

Correspondence Dr. Rabul D Kulode Dharampeth M.P. Deo Memorial Science College, Nagpur, Maharashtra, India

marriational Wolff-Charlettery Pradny

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

Ar. AG. Despande

CONTENTS

Sr. No.	Title	Page No.
1.	Bhagavad Gita as a Diasporic Experience and Self-Empower Resource of Mahatma Gandhi Dr. Sandhya Nair	01
./	Role of KVIC in the development of Khadi and Village Industries in India Prof. Ajinkya G. Deshpande	05
3.	राष्ट्रबांधणीच्या कार्यात राष्ट्रपिता मा. गांधीजींचे योगदान प्रा. डॉ. सौ. अलका अ. बडगे	14
4.	Mahatma Gandhi's Views and Ideas on Small Scale and Rural Industries - Its Relevance in present day scenario. Mr. Govindaraja A. Bhatta	21
5.	महात्मा गांधीची सत्य व अहिंसा संकट्यना : एक ऐतिहासिक अध्ययन प्रा. डॉ. सतीश चाफले	25
	Relevance Of Mahatma Gandhi As A Management Guru In The Present Era. Dr. Darshan D. Labhe	29
	Mahatma Gandhi: Advocate of Freedom and Equality, Supporter of Marginalized Dr. Gunjan Shakya	35
	गांधीर्जीच्या मते, 'साधनात ध्येयपूर्तीची सार्थकता आहे. - आजच्या संदर्भात त्याचे महत्त्व सी. वर्षा नितीन जपे	41
9.	Gandhi's Thoughts on Education and Latest Technology Asst. Prof. M. K. Jambhulkar	47
	R.S. MUNDLE DHARAMPETH	

Role of KVIC in the development of Khadi and Village Industries in India

Prof. Ajinkya G. Deshpande

Commerce Department

R.S. Mundle Dharampeth Arts and Commerce College, Nagpur

Abstract:

khadi is not a mere piece of cloth but a way of life. Khadi is a symbol of self reliance and a mark of unity, nationalism, equality indicating the spirit of Swadeshi Movement.

Khadi and Village Industries sector is one of the strongest links in bringing India's Economic growth with Socio Economic transformation. The khadi and village industries commission had all along played a commendable role at the grass root level by providing sustainable employment opportunities to millions of traditional artisans, micro entrepreneurs and unemployed youths in the country, in the backdrop of declining capacity of the agricultural sector, in absorbing the ever increasing additional workforce in the rural nonfarm sector.

The Govt. of India has taken a good step to form KVIC for the development of khadi and village industries which results in Socio-economical, balanced regional development and employment generation in rural areas.

Keywords: Khadi, KVIC, Khadi and village Industries, SFURTI, ASPIRE.

Objectives of the study:

- 1) To study the Khadi and Village Industries.
- 2) To study the role and functions of KVIC
- 3) To study the vital issues connected with the production of Khadi and Village Industries.
- 4) To study the role of Khadi and Village Industries in generating employment.

Research Methodology:

The current paper is a descriptive study based on secondary data which is collected from various Journals, Books, Research papers, Ph.D.Thesis, Official websites relating to khadi and village Industries.

al Shahalan a

International Journals of Multidisciplinary

Research Academy

USA Address: 5913 Warren Ridge Dr, Bakersfield, California, USA - 93313 India Address: 129, NEW GRAIN MARKET, JAGADHRI – 135003

www.ijmra.us email id:-editorijmie@gmail.com, inforijmra@gmail.com

ICV 9.00 for IJMIE and IJMT, ICV 6.19 for IJPSS, ICV 9.00 for IJRSS and ICV 6.96 for IJESM as per IC Journals Master List

Publication Certificate

Here by awarding this certificate to प्रा. डॉ. विनोद जीवनतारे, आर. एस. मुंडले घरमपेठ कला व वाणिज्य महाविद्यालय, नागपूर in recognition of the publication of the Research Paper "डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर का महिला सशक्तिकरण एक दूर का नजरिया" in enternational Journal of Research in Social Sciences, Vol. 9, Issue 6, June 2019, ISSN: 2249-2496 Impact Factor: 7.081, UGC Approved Journal. A Monthly, Double-Blind, Peer Reviewed, Refereed, Open Access International Journal.

THANK YOU

WITH REGARDS

Editor

<u>ww.ijmra.us</u> editorijmie@gmail.com

info@ijmra.us

A Monthly Double-Blind Peer Reviewed Refereed Open Access International e- Journal - Included in the International Serial Directories

listed in Ulrich's Periodical Directory, USA; Open J-Gate, Index Copernicus, Cabell's Directories of Publishing Opportunities, USA, New Jour, EBSCO Publishing, Scribd, Cornell University Library, DOAJ, CEPIC and Scirus.

International Journal of Management. IT & Engineering (IJMIE) (ISSN: 2249-0558)

International Journal of Engineering, Science and Mathematics (ISSN: 2320-0294)

International Journal of Marketing and Technology (IJMT) (ISSN: 2249-1058)

International Journal of Research in Social Sciences (IJRSS) (ISSN: 2249-2496)

International Journal of Engineering & Scientific Research (ISSN: 2347-6532)

International Journal of Physical and Social Sciences (ISSN: 2249-5894)

lb Impact Factor: 7.081

Journal Homepage: http://www.ijmra.us, Email: editorijmie@gmail.com

Double-Blind Peer Reviewed Refereed Open Access International Journal - Included in the International Serial Directories Indexed & Listed at: Ulrich's Periodicals Directories Indexed & Listed at: Ulrich's Periodicals Directory ©, U.S.A., Open J-Gate as well as in Cabell's Directories of Publishing Opportunities, U.S.A.

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर का महिला संशक्तिकरण एक दूर का नजरिया

प्रा. डॉ. विनोद जीवनतारे आर. एस. मुंडले धरमपेठ कला व वाणिज्य महाविद्यालय, नागपूर

परिचय

सिद्धार्थ गौतम बुद्ध के नाम का उल्लेच न केवल भारत में बल्कि दुनिया में भी लिया जाता था। भारत में बौद्धोंने स्त्रीयों को पुरू ोों के बराबरी का दर्जा दिया है। उन्हे भिक्खुसंघमें भर्ती कराया गया और उन्होने स्त्रीयों को समुदाय में सन्मान जनक व्यवहार करने की पहल की। सिमनाड बोल्हा द्वारा महिला आंदोलनको संभालने के बाद महात्मा ज्योतिबा फुले ने १८४८ में भिडे वाडा में लडकीयों के लिए पहला स्कुल खोला। उनकी लिए शिक्षा के द्वार खोले गए। ॥हू महाराज, शिवाजी महाराज, और बादमे डॉ बाबासाहेब आंबेडकर ने स्त्रीयों के अधिकार के लिए लडाई की। डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ने 'हिंदू कोड बील' लिखकर संसदमे पारीत करने के लिये रखा परंतु कुछ उच्चवर्णिय लोगोंके दबाव के कारण वह पारीत न हो सका। इतनाही नही कानून मंत्री पद से उन्होंने इस्तिफा दिया। स्त्रीयों के उत्थान तथा प्रगती के लिए बेचैन होना यह साबित होता है।

अनादी काल की स्त्री

भारतमें पुरू ।प्रधान संस्कृती के कारण स्त्रीयों को दुय्यम रखा गया था। आज भी कुछ हद तक मंदिरोंमे अनुमती नहीं थी। स्त्री याने पैरोमें जुतों की जगह यह धारणा कल भी थीं और आज भी है। यह सब मनुस्मृती नामक पुस्तक में लिखकर महिलाओं के स्वतंत्र रूप से जीने के सभी अवरोधों को बंद कर दिया और उन पर एक तरह से गुलामी थोप दी। एक तरफ स्त्रीयोंको देवी के रूप मे पूजा करना और दुसरी तरफ उसे विकृत करना यह दोहरा मापदंड था। लेकिन धीरे धीरे पुरू ोोंने उसे दूर धकेल दिया औस उससे सारे अधिकार छीन लिए। सांस्कृतिक धर्ममार्तंडोने देवधर्म, स्वर्ग, नरक, मोक्ष, आत्मा, परमात्मा अंधविश्वास, परंपरा के चक्रजालमे स्त्रीयों पर गुलामगिरी की नौबत आई। स्त्रीयोने अपना अस्तित्व खो दिया तथा पुरू ा अपनी संपत्ती मानता था। भारतीय समाजमे कल और आज भी बेटी का जन्म अशुभ माना जाता हैं। स्त्रीप्रती अनादर यह भारतीय संस्कृतीकी ार्मनाक बात थीं। स्वतंत्रता पूर्वकालमे महात्मा फुले और सावित्रीबाई फुले इन दंपत्तीयोने महिलाओं के प्रती प्रवर्तक के रूप में कार्य किया। उस समय बचकानी सोचसे नारी शिक्षा को बचाना अपराध था। भारी विरोध के बावजूद महात्मा फुले ने जो काम किया था, उस पर न तो रूके और नहीं पिछे मुंडकर देखा। अंग्रेजोंकी सहायतासे विद्यालयों की संख्यामे वृद्धी हुई। यह सब ब्रिटिश ासन के कारणही हो सका, अन्यथा आज यह स्थिति समाप्त हो जाती । भारतमें सावित्रीबाई फुले का नाम इतिहास के पन्ने पर प्रथम महिला शिक्षिका के रूप में गिकत है।

> विद्येविना मती गेली मतीविना गती गेली गतीविना वित्त गेले वित्ताविना ।द्र खचले इतके अनर्थ एका अविद्येने केले

का समर्थक

ण करने का

जेसमें सवर्ण.

रकता के सत्र

Anonymous

Π

'राष्ट्रवाद आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर'

डॉ. विनोद च. जीवनतारे मराठी विभाग प्रमुख आर. एस. मुंडले धरमपेठ कला वाणिज्य महाविद्यालय, नागपूर

प्रा. गोवर्धन या. वानखेडे सहायक प्राध्यापक आर. एस. मुंडले धरमपेठ कला वाणिज्य महाविद्यालय, नागपूर

राष्ट्रवादाची संकल्पना

राष्ट्र या शब्दातून राष्ट्रवाद ही संकल्पना उदयास येते. राष्ट्रवादालाच इंग्रजीमध्ये छंजपवदंसपेउ असे म्हणतात. साधारणपणे एकाच भुप्रदेशावर राहणाऱ्या व बहुभाषिक असलेल्या माणसांना व परस्पराबद्दल वाटणाऱ्या आपुलकीच्या भावनेतून निर्माण होणारी एकत्वाची भावना म्हणजे 'राष्ट्र' होय. या राष्ट्राबद्दल व्यक्तिच्या मनात असलेले प्रेम, जिव्हाळा, तसेच राष्ट्राप्रती वाटणारी त्यागाची व बलिदानाची भावना म्हणजे राष्ट्रवाद होय.

राष्ट्रवाद ही एक आधुनिक संकल्पना आहे. युरोपीयन देशामध्ये राष्ट्रवाद रूजविण्यासाठी जवळजवळ पाचशे वर्ष लागली. पुढे युरोपियन साम्राज्यवादासोबतच हा हळूहळू इतरही देशामध्ये पसरत गेली. आणि ब्रिटीशांसोबत ती भारतातही आपले अस्तित्व निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला. तेव्हा तत्कालिन भारतात इंग्रजीत निपूण असलेल्या बुध्दिवादी ब्राह्मणांनी राष्ट्र व राष्ट्रवाद

या संकल्पनाचे आपल्यासोयीने ब्राह्मणीकरण केले. राष्ट्रवाद ही मूळातच राष्ट्राशी निगडीत आहे. राष्ट्रवादाची भावना व्यापक स्वरूपात आहे. राजकीय स्वातांयाप्रमाणेच सामाजिक स्वातृंायाचाही राष्ट्रीयत्वाच्या भावनेत अंतर्भाव होत असतो. राष्ट्रवाद ही समाजाला एकत्रित करणारी भावनिक शक्ती आहे. सामंतशाहीच्या पाडावानंतर समाजनिष्ठा एक व्यक्तिभोवती न राहता समाजाची बंधने भावनिक आधारांनी घट्ट करणारा राष्ट्रवाद व त्याभोवती राजकीय समाजाची बांधणी ही बेस्ट फालियाच्या तहानंतर युरोपमध्ये दिसून आली. राष्ट्रवाद ही एक भावनिकवृत्ती आहे. तिचा प्रभाव बौध्दिकतेने सिध्द करता येत नाही. धर्म ही संस्था विस्कळीत झाल्याने निर्माण झालेली पोकळी राष्ट्रवादाने भरून काढता येते. उपरोक्त विवेचनातून एकच संदर्भ लक्षात येतो तो म्हणजे राष्ट्र उभारणीत राष्ट्रवादाचे योगदान महत्त्वाचे ठरते.

शक्तीशाली राष्ट्र निर्माणासाठी कोणतेही राष्ट्र हे 'राष्ट्र' म्हणून उभे राहावयाचे असल्यास त्या समाजातील, देशातील व राष्ट्रातील माणसांना एकमेकांबद्दल प्रेमभाव निर्माण करणारे वा अंतर्बाह्य जोडणारे धागे असावे लागतात. भारताला शक्तीशाली राष्ट्र व्हायचे असेल तर स**माजातील** सर्वांना परस्पराशी मानवीमूल्याने बांधुन ठेवणारे धागे निर्माण केलेच पाहिजे. यासाठी कवी नामदेव ढसाळ यांच्या कवितेच्या ओळी महत्त्वाच्या वाटतात. ते म्हणतात, 'नाती न मानण्याचा आयभेन न ओळखण्याचा गुन्हा करू नये आभाळाला आजोबा आणि जमिनीला आजी मानून त्यांच्या कुशील गुण्यागोविंदाने आनंदाने राहावे चंद्रसूर्य फिके पडील असे सचेत कार्य करावे एक तीळ सर्वांनी करंडून खावा, माणसावरच सुक्त रचावे माणसाने गाणे गावे माणसाचे' नामदेव ढसाळांच्या ठिकाणी व्यापक हृदयता आहे. त्याचे नाते तथागत गौतम बुध्द, महात्मा फुले, डॉ. आंबेडकर यांच्याशी आहे. ही माणसे मुळातच समाजातील, राष्ट्रातील प्रत्येक व्यक्तीबद्दल प्रेमभाव आणि आदर दिसून येतो. 'जगा आणि जगू द्या' ही गोष्ट राष्ट्रशक्तीसाठी महत्त्वाच्या वाटतात.

वर्तमानात बंधुत्वाचे नाते दूर दूर पर्यंत दिसून येत नाहीतच पण दारिद्र्य, बेकारी, वैफल्य आणि दिशाहिनतेतून ज्या

लित कला व संगीत कला

प्रा. गिरीश चंद्रिकापुरे अस्मिन्टर प्रोफंस्म आर एस मुझ्ले धरमपेट महाविद्यालय, नागपुर

करा सणजे काय े

ना भाग मखाचा शभर भागे दु खाचे असे उचाचे माथं वर्णन केले जाते ते मानवी जीवन खगेखर मपूर्ण दु खाने ओत—प्रोत आहे, व त्यात दुःख पर्वताएवढे, मुख पहता जवाएवढे आहे असे हे दु.खमय जीवन मुस्ह होऊ शकते ते केवळ कलेच्या वरदानामुळे. दु खाने पोळलेल्या मानवी मनावर कला या सौंदर्यरूपी फुकर घालतात. जीवनात आनंदाची वृद्धी करतात. जो व्यक्ती कलेच्या प्रांतात आपले आयुष्य झोकून देते, कलेद्वारे मिळणारा आनंद स्वतः घेते व इतरांनाही देते, त्या व्यक्तीच्या जीवनात तर निर्मेळ आनंदाची वरसातच होत असते. 'आनंद सुधा बरसे, झाली धुंद अमृतमय बरसात' असा अनुभव कलाकारास सतत येत असतो.

कलेची व्याख्या करू गेल्यास असे लक्षात यंते की, मानवाने निसर्गाद्वारे उपलब्ध झालेल्या सामग्रीची ग्यना, विविक्षित तत्त्वांच्या आधाराने सौंदर्य निर्माण करण्याच्या दिशेने करू लागतो, तेव्हाच कलेचे अस्तित्व प्रगट होऊ लागते उदा नीट चालायलासुद्धा न शिकलेले बाळ जेव्हा साध्या लाकडी ठोकळ्बांना वेगवेगळच प्रकारे रचू लागते, त्या खेळात रमू लागते व त्यात आनद शोष्ट्र लागते, तेव्हाच कुठेतरी त्याचा कलेच्या प्रातात प्रवेश झालेला असतो असे आपल्याला म्हणता वंत्र

ग्ग, स्वर, शब्द (भाषा) या व यासारख्या अनेक माध्यमांपैकी एक किवा एकाधिक माध्यमाची मौदर्यलक्षी माडणी म्हणजेच कला, अशी कलेची एक व्याख्या करता येऊ शकते

उपयोजित कला व ललित कला

वात्स्यायनाच्या कामसुत्रात एकृण ६.४ कलाचा

उत्लेख केलेला आहे या कलामध्ये पाक कला जिवणकाम—भगतकाम, वार्डकाम इ करलंबाही समावेश आहे या प्रकारच्या कलांचा व्यावहारिक उपयोगही असती, त्यामुळे या कलांचा उपयोजित कला अस म्हणतात मात्र काही कला अशा असतात की, त्याचा व्यावहारिक उपयोग शून्य असती व केवळ आनंदबृढी हाच त्यांचा उदेश असती. अशा कलांचा 'ललित कला' म्हटले जाते. 'ललित' म्हणजे सुंदर मौदर्यदर्शन व त्यातृत आनंद निर्माण करणे हेच ज्यांचे प्रमुख कार्य आहे. अशा कलांचा ललित कला म्हणतात अशा ललित कला एकूण पाच आहेत:

१. संगीन, २. चित्र, ३. वास्तु—शिल्प, ४. माहित्य व ५. नाट्य

या सर्व कलांपैकी नाट्यकला ही इतर सर्व कलांची जननी आहे असे म्हटले जाते. पण असेही असू शकते की, इतर लेलित कलांच्या योगदानाने नाट्यकला समृद्ध झाली असावी संस्कृत भाषेला आदिभाषेचा दर्जा दिला गेलेला आहे, मात्र ती एक परिष्कृत भाषा आहे असाही एक विचारप्रवाह आहे भाषेचे नावच 'संस्कृत' आहे, तात्कालीन प्राकृत व प्रादेशिक बोलीभाषावर संस्कार करून हो 'गिर्वाण वाणी' अस्तित्वात आली असावी त्याचप्रमाणे, नाटकला हो इतर कलावा आधार घेऊन विकास पावली असावी अमेही अनुमान कादता येते

लित कलामध्ये संगीताचे स्थान विशद करताना प्रा डॉ ना भा उपाख्य बाळासाहेब पुरोहित म्हणतात "लित कलामध्ये सीटर्य, माधुर्य, सहजता, सरलता, प्रासादिकता, प्रवाह आणि ओज ६ गुण असावे लागतात लयात्मकता हा लालित्याचा प्रमुख

No. Chadracy.

द

समाजशास्त्र संशोधन पत्रिका, वर्ष ३७ वे, अंक २४ वा, डिसेंबर, २०१९. ISSN 2230-7745

ISSN 2230-7745

समाजशास्त्र संशोधन पत्रिका

मराठी समाजशास्त्र परिषदेचे मुखपत्र

वर्ष ३७ वे

अक २४ वा

डिगंबर, २०१९

मुख्य संपादक :-डॉ. सरोज आगलावे

कार्यकारी संपादक :-डॉ. राहुल भगत

संपादक समिती सदस्य :— डॉ. दिपक पवार, डॉ. प्रदीप गजभिये, प्रा. जयेन्द्र पेंडसे डॉ. प्रमोद पाटील, प्रा. राजकुमार भगत, प्रा. विनोद शेंडे,

संपादकीय सल्लागार मंडळ :— डॉ. प्रकाश बोबडे, डॉ. प्रदीप आगलावे, डॉ. रमेश पांडे, डॉ. बी. के. स्वाई, डॉ. मनोहर बुटे, डॉ. शेख शब्बीर.

संपर्क पत्ता :-अध्यक्ष, मराठी समाजशास्त्र परिषद,

द्वारा : समाजशास्त्र विभाग, महिला महाविद्यालय, नंदनवन नागपूर website :www.mspmonline.com E-mail : marathisocio@gmail.com

टंकण व मांडणी : श्री. मनीष पडोळे, दर्शन कम्प्यूटर्स, तुमसर जि. भंडारा.

मुद्रीत शोधक : डॉ. नलिनी बोरकर

मराठी समाजशास्त्र परिवदेच्या आजीव सदस्यांना अंक विनामूल्य.

सुचना : या अंकातील लेखकांनी व्यक्त केलेली मते ही त्या त्या लेखकांची आहेत. या मतांशी मराठी समाजशास्त्र परिषद अथवा संपादक मंडळ तसेच प्रकाशक, मुद्रक सहमत असेलच असे नाही.

अनुक्रमणिका

अक्र.	लेखाचे शिर्षक	लेखक	पृ. क्र.
٤.	भारतातील समाजशास्त्र अध्ययन शतकपूर्ती	डॉ. उत्तम भोईटे	۰٩
₹.	भारतीय समाजशास्त्राची शतकपूर्ती : स्थिती आणि स्थित्यंतरे	डॉ. पी. जी. जोगदंड	४
₹.	महाराष्ट्रातील सामाजिक चिंतन	डॉ. जगन कराडे	Ę
٧.	भारतातील सामाजिक चळवळीबाबत समाजशास्त्रीय संशोधकांची उदासीनता	डॉ. प्रदीप आगलावे	१२
٩.	मानवशास्त्राची वाटचाल : महाराष्ट्रातील साहित्य आणि संशोधन परंपरा	डॉ. शौनक कुलकर्णी	१४
ξ.	कमला भसीन : एक दुर्लिश्चित समाजशास्त्रज्ञ	प्रा. संदीप चौघरी	१८
७.	शासतंत्रीय मनोवृत्ती व अवकाशाचे राजकारण	डॉ. धनराज पाटील	२०
۷.	दलित अभिजनासंबंधीचा अभ्यास	प्रा. प्रियदर्शन भवरे	રપ
٩.	स्वात्यंत्रोत्तर भारतातील निवडक समाजशास्त्रीय संशोधने	डॉ. एन. टी. कांबळे	३४
80.	प्रा. शर्मिला रेगे यांचे समाजशास्त्रातील योगदान	प्रा. संजय कांवळे	80
११.	डॉ. सुधाताई काळटाते : चतुरस्त्र समाजशास्त्रज्ञ	डॉ. स्मिता अवचार	88
१२.	पीएच. डी. संशोधन पर्व : निकड बदलाची	डॉ. नारायण चौघरी	48
₹₹.	भारतीय समाजशास्त्राची शवकपूर्ती : स्थिती आणि स्थित्यंतरे	डॉ. श्रीकांत गायकवाड	५३
88.	भारतातील समाजशस्त्र विषयाची शताब्दी अवलोकन आणि वाटचाल	डॉ. बालाजी केंद्रे	4८
84.	मराठवाडा विद्यापीठांतर्गत समाजशास्त्र विषयाची वाटचाल	डॉ. सोंडगे, डॉ. मोटे	…६०
१६.	समाजशास्त्राच्या विकासात रा. तु. म. नागपूर विद्यापीठाचे योगदान	डॉ. बी. के. स्वांई	६२
१७.	भारतीय समाजशास्त्र चा विकास : आव्हाने आणि भवितव्य	डॉ. भगवान मनाळ	६४
१८.	जागतिकीकरणाचा भरतीय समाजावरील परिणाम	डॉ. कालीदास भाग	६७
38.	प्रसार माध्यमे, सामाजिक परिवर्तन आणि लिंगभावाचे वास्तव	डॉ. मोहन नगराळे	७१
₹0.	वर्तमानकाळात विवाहसंस्थे समोरील आव्हाने	डॉ. दिपक पवार	⊌₹
२१.	भारतीय समाजशास्त्राच्या विकासात मुबंई विद्यापीठाचे योगदान	डॉ. धारबा गणवीर	હવ
२२.	वाडत जाणारी वृध्दांची लोकसंख्या: एक नवे आव्हान	डॉ. राजेद्र बगाटे	<i></i> و
₹₹.	भारतात समाजशास्त्राचा विकास	डॉ. ग्रमेश्वर मोरे	
28.	ई–सिगारेट: सामाजिक समस्या	डॉ. रविंद्र विखार	L3
२५.	भारतामधील समाजशास्त्राच्या विकासात समाजशास्त्रज्ञांचे योगदान	डॉ. प्रतिभा विरादर	24
२६.	भटक्या—विमुक्त जमातींच्या चळवळींची विचारसरणी	डॉ. अर्जुन जाषव	٤७
२७.	ग्रामविकास कार्यक्रमविषयक स्थानिक प्रशासकीय यंत्रणेचा दुष्टिकोण	डॉ. साहेबराव हिवाळे	۶۶
26.	महाविद्यालयीन स्तरावरील समाजशास्त्र अभ्यासक्रमाविषयी शिक्षकांची	डॉ. मंजुषा नळगीरकर	९७
29.	भारतीय प्रसारमाध्यमातील जातीवाद	डॉ. प्रदीप गजभिये	.200
₹0.	बाधुनिक भारतातील स्त्रीभ्रूण हत्या	डॉ. हेमंत सोनकांबळे	.१०२
३१.	आदिवासी जमातींचे बदलते स्वरूप	प्रा. मनोहर येरकलवार	. 404
₹₹.	सायबर गुन्हा आणि सायबर सुरक्षितता: उक अध्ययन	डॉ. ज्योती पोटे	.१०८
₹₹.	भारतातील ग्रामीण विकास	डॉ. श्रीग्रम खाडे	१११
₹8.	ई—साक्षरता : शिक्षण क्षेत्रातील नवप्रवाह	डॉ. नलिनी बोरकर	११३
₹4.	२९ व्या मराठी समाजशास्त्र परिषदेच्या अधिवेशनाचा अहवाल	डॉ. दिपक पवार	११६

प्रसारमाध्यमे, सामाजिक परिवर्तन आणि लिंगभावाचे वास्तव : एक समाजपास्त्रीय अभ्यास प्रा. डॉ. मोहन नगराळे, सहयोगी प्राध्यापक व विभागप्रमुख, समाजशास्त्र विभाग, आर एस मृडले भरमांगठ कला वाणिज्य महाविद्यालय, नागपुर

सारांश :— वर्तमानकाळात जनसंवादाचा एक प्रभावी प्रकार म्हणून समाजमाध्यमे समाजाच्या सर्वय स्त्रगत लांकप्रिय होऊ लागले आहे समाजमाध्यमाद्वारे व्यक्तीला आपली मते, विचार, भावना व्यक्त करण्याचे हे सहज सोपे माध्यम बनले. यातून समाज जीयनावर खोलवर समाजमाध्यमाद्वारे व्यक्तीला आपली मते, विचार, भावना व्यक्त करण्याचे हे सहज सोपे माध्यम बनले. यातून समाज जीयनावर खोलवर परिणाम होऊन समाजाच्या संरचनेत परिवर्तन घडवून आणले आहे. दक्षिण आशियामध्ये लिंगभेदाची समस्या एक आव्हान झाले आहे. परिणाम होऊन समाजाच्या संरचनेत परिवर्तन घडवून आणले आहे. दक्षिण आशियामध्ये लिंगभेदाची समस्या माण्यमाच्या वापराने भारतातील विशेषतः ग्रामीण समुदायातील या समस्येने सामाजिक, राजकीय विचारवंतांचे लक्ष वेधून घेतले आहे. समाज माण्यमाच्या वापराने शिराची समस्या कमी होऊन त्यामुळे स्त्रीचे सशक्तीकरण होईल असे वाटते. प्रस्तुत संशोधन पेपरमध्ये प्रसारमाध्यमे आणि सामाजिक परिवर्तनाची प्रक्रिया आणि लिंगभाव, लिंगभेदभाव आणि स्त्री सशक्तीकरण याच्यामधील पारस्पारिक संबंध तपासाच्या प्रयत्न केला आहे.

प्रस्तावना : २१ व्या शतकाला जागितकीकरणाचे शतक म्हणावे लागेल. युरोप आणि आशिया खंडातील विकसनशील समाजावर या जागितकीकरणांचा चांगलाच प्रभाव दिसून येतो. जागितकीकरणांच्या प्रिक्रेयेला चालना देण्यात माहिती आणि सूचना क्रांतीने बरीच मदत केली आहे. जीवनाच्या सर्वच क्षेत्रात माहिती क्रांतीने प्रवेश केला आहे. प्रसारमाध्यमांची विशालता आणि विस्तारता याच माहिती क्रांतीने वाढविली आहे. लोकशाही, भांडवलवाद, अति विवेकवाद, मानवता ही मूल्ये सर्वच समाजात मान्य होऊ लागली. या मूल्यांचा प्रसार—प्रचार करण्यास शासनाने प्रसार—माध्यमांचा जोरकसपणे वापर केला आहे. आजची प्रसार—माध्यमे, जनसंवाद माध्यमे पूर्विपक्षा अधिक वेगवान होऊ लागली. या माध्यमातून मिळणारी माहिती किंवा ज्ञान व्यक्तींना अधिक शिक्तशाली बनवित आहेत. ज्ञान आणि सत्ता यांचा कसा सहसंबंध आहे हे मिशेल फुको या विचारवंतांनी स्पष्ट केला आहे.

१९९० नंतरच्या अवकाशात माहिती तंत्रज्ञान क्रांती, स्त्री सशक्तीकरण यासारखे विषय चर्चा विश्वात अनेकांचे लक्ष वेधून घेत आहे. प्रसार—माध्यमांमध्ये या विषयाची चर्चा तुलनेने वाढलेली आहे. यातून माहिती तंत्रज्ञान क्रांती, स्त्री सशक्तीकरण याबाबत जनमानसात लोकप्रियता आणि जनजागृती वाढली आहे. देशाच्या विकासासाठी स्त्रियांच्या सशक्तीकरणाची कशी गरज आहे. स्त्री विषमता, स्त्रियांवरील हिंसा, स्त्रियांचे दारिद्रीकरण ;थ्मतउपद्रंजपवद व च्वअमतलद्भहे मुद्दे मानवी विकासातील मोठे अडथळे आहे. या विषयाच्या जाणिवा आता तीव्र होऊ लागल्या आहेत. स्त्री—पुरुषांमधील विषमता एक निर्णायक विषमता म्हणून अनेक समाजांमध्ये विशेषतः भारतामध्ये अस्तित्वात आहे. (अमर्त्य सेन) समतावादी, लोकशाही समाजामध्ये स्त्रियांची ही स्थिती सामाजिक विदारकता दर्शविणारी आहे. अनेक अभ्यासकांचे असे निरीक्षण आहे की, भारताचे अविकसिकतेकडून विकसिकतेकडून, आधुनिकतेकडून उत्तर-आधुनिकतेकडे, कृषीक्रांतीकडून औद्योगिक क्रांतीकडे स्थित्यंतर होत असले तरी पारंपारिक भारतातील स्त्रियांच्या दुर्बलतेकडून तिच्या सबलीकरणाकडचे स्थित्यंतर अजूनपर्यंत तरी पहायला मिळाले नाही. समाजातील सर्व सत्तास्थानांमध्ये पुरुषांच्या तुलनेने स्त्रियांचा सहभाग वादू शकला नाही. अर्थकारण, राजकारण, शिक्षण, धर्म यासारख्या क्षेत्रात स्त्री अल्पसंख्याक आणि वंचितच राहिली आहे.

स्त्री सशक्तीकरणाचा संदभ अशा सामाजिक परिस्थितीच्या निर्मितीशी आहे, ज्यात महिला आपल्या आणि समाजाच्या हिताकरिता स्वतः निर्णय घेतील. समाजातील असे अनुकूल वातावरण ज्यात महिला सर्व क्षेत्रात आपली मते, निर्णय याचे समाजात शिक्कामोर्तब करतील असे स्वतंत्र वातावरण स्त्री सशक्तीकरणास पोषक ठरेल. भारतात पुरुष मानसिकतेत, त्यांच्या परंपरावादी मनोवृत्तीत, त्यांच्या पुरुष अभिनिवेशच्या भावनेत बदल

घडवून आणण्यासही बरेच सामृहिक प्रयत्न करावे लागतील समाजमाध्यमे ही आधुनिक समाजातील शिधाणाचे साधन आहे समाजमाध्यमंचा योग्य विचारपूर्वक व विवेकशील वापर हा यावर एक चांगला उपाय ठरू शकते. आज समाजमाध्यमांच्या द्वारा एखाद्या वाईट प्रथा, वर्तन प्रकाराचा निषेध करणे, त्याविरुद्ध जनमत निर्माण करणे आज सहज सोपे झाले आहे. श्री. अण्णा हजारे यांचे भ्रष्टाचाराविरुद्धचे आंदोलन या समाजमाध्यमाच्या वापराने यशस्वी झाले होते. जनतेला प्रेरित करून एखाद्या सामृहिक कृतीकरिता एक करणे, समाजमाध्यमे परिणामकारकपणे कार्य करू रशकते म्हणून सामाजिक परिवर्तनाचे समाजमाध्यम हे एक प्रभावी साधन म्हणून समाजात लोकप्रिय होऊ लागले आहे.

अत्याधुनिक प्रसार—माध्यमे जसे टी.व्ही., वर्तमानपत्रे, फेसबुक, व्हिट्र हे इंटरनेटद्वारे संचालित होतात. अभिव्यक्ती स्वातंत्र्य हे या प्रसार माध्यमातून व्यक्त होत असते. या अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याला प्रसार माध्यमातून व्यक्त होत असते. या अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याला किती मोकळीक द्यायची हे सरकार शिताफीने ठरवत असते. इंटरनेट सेवा बंद करून दिल्यास जनतेच्या अभिव्यक्ती स्वातंत्र्याचा संकोच होत असतो. त्यामुळे प्रसार—माध्यमे यांचा वापर सरकारच्याच हिताचा होत असल्याचे दिसते.

राजकारणातील महिलांच्या सहभागाचा अपेश्वेप्रमाणे असलेला अभाव त्यांना शक्तीहिन करून लिंग विषमतेत भर पाइणारा असती. अभाव त्यांना शक्तीहिन करून लिंग विषमतेत भर पाइणारा असती. भारतीय राजकारणात महिलांचा सहभाग, त्यांचे राजकीय सामाजिकरण, राजकीय निर्णय निर्धारणामध्ये, कायद्यांच्या निर्मितीमध्ये पुरुष नेत्यांच्या बरोबरीने स्त्रियांचे नेतृत्व बाढले पाहिजे. याकरिता त्यांना जनसंवाद माध्यमांचा योग्य वापर करण्याची श्वमता संपादित करावी लागेल. कारण जनसंवाद, प्रसारमाध्यमे, समाजमाध्यमे यांचा प्रभावी वापर त्यांच्या अनेक विषमतांवर परिणामकारक इलाज होऊ शकतो. (मालिधी सुबमण्यम).

१९९० नंतरच्या काळापासून भारतात नव—उदारवादाने जन्म घेतला. यातून भांडवलशाहीचा नवीन चेहरा दिसून आला. या भांडवलशाहीने भारतातील श्रीमंत—गरीब यांच्यात मोठी दरी तर वाढविली. परंतु त्यातून जातीव्यवस्था आणि पुरुषसत्ता या अधिक मजबूत केल्या. याचा परिणाम हा स्वियांवरील हिंसेच्या घटनेत पूर्वीपेक्षा वाढ होऊ लागली. ज्या समाजात जाती आणि पुरुषसत्ता अस्तत्वात असते तेथे समता, स्वातंत्र्य, लोकशाही ही मूल्ये रुष्ट्र शकत नाही. स्त्री सशक्तीकरणातील जाती आणि पुरुषसत्ता या दोन्हीं मोठा अडसर ठरलां आहे. (सुरेंद्रसिंग जोधका)

सबरीमला मंदिरातील महिलांच्या प्रवेशाबाबतचा विवाद ह कट्टर सनातनी पुरुषसत्तेचा परिणाम आहे. आपण आधुनिक झाल असे म्हणत असताना जवळजवळ हे खरे आहे की, आपल्यार पुरुषसत्तेच्या प्रभावाचा पगडा आजही सर्व क्षेत्रातील, सर्व स्तराती जनमानसात पक्का असल्याचे दिसून येते. तसेच 'मी—टू' कॅम्पेन

R N

N A T

I 0

N A L

E S E

A R C

H F

E L

O W S

A S S

S O C I A

IATIO

N

INTERNATIONAL RESEARCH FELLOWS ASSOCIATION'S

RESEARCH JOURNEY

International E-Research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL

December-2019 Special Issue - 211

Role & Nature of Media प्रसार माध्यमांचे स्वरूप आणि भूमिका

Guest Editor:

Dr. R. G. Tale,

Principal,

Bar. Sheshrao Wankhede College of

Arts & Commerce, Khaperkheda

Dist. Nagpur, Th. Saoner . Maharashtra

Executive Editor of the issue:

Dr. Jyoti Selukar

Dr. Anjali Pande

Chief Editor:

Dr. Dhanraj Dhnagar

This Journal is indexed in:

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmoc Impact Factor (CIF)
- Global Impact Factor (GIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

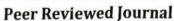
For Details Visit To: www.researchjourney.net

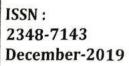
Swatidhan Bublications

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal

Impact Factor - (SJIF) - 6.625,

प्रसारमाध्यमे, सामाजिक परिवर्तन आणि लिंगभावाचे वास्तव एक समाजशास्त्रीय अभ्यास

प्रा. डॉ. मोहन नगराळे सहयोगी प्राध्यापक व विभागप्रमुख समाजशास्त्र विभाग, आर.एस. मुंडले धरमपेठ कला वाणिज्य महाविद्यालय, नागपूर

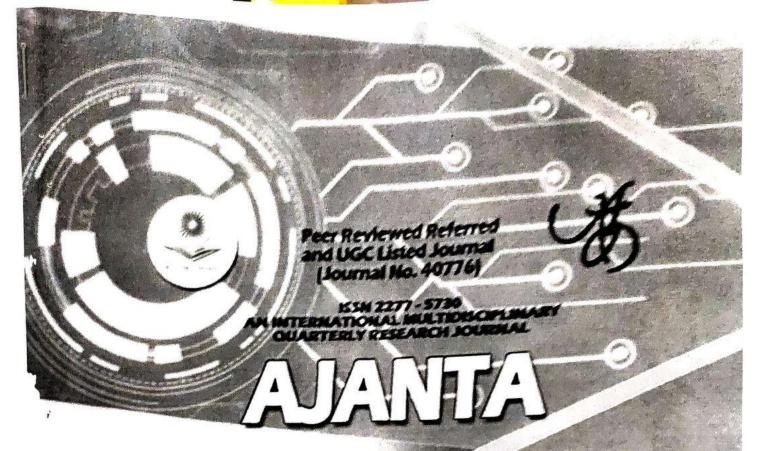
गोषवारा (Abstract) :

वर्तमानकाळात् जनसंवादाचा एक प्रभावी प्रकार म्हणून समाजमाध्यमे समाजाच्या सर्वच स्तरात लोकप्रिय होऊ लागली आहे. समाजमाध्यमाद्वारे व्यक्तीला आपली मते, विचार, भावना व्यक्त करण्याचे हे सहज सोपे माध्यम बनले. यातून समाज जीवनावर खोलवर परिणाम होऊन समाजाच्या संरचनेत परिवर्तन घडून आणले आहे. दक्षिण आशियामध्ये लिंगभेदाची समस्या एक आव्हान झाले आहे. भारतातील विशेषतः ग्रामीण समुदायातील या समस्येने सामाजिक, राजकीय विचारवंतांचे लक्ष वेधून घेतले आहे. समाज माध्यमांच्या वापराने लिंगभेदाची समस्या कमी होऊन त्यामुळे स्त्रीचे सशक्तीकरण होईल असे वाटते. प्रस्तुत संशोधन पेपरमध्ये प्रसारमाध्यमे आणि सामाजिक परिवर्तनाची प्रक्रिया आणि लिंगभाव, लिंगभेदभाव आणि स्त्री सशक्तीकरण याच्यामधील पारस्पारिक संबंध तपासण्याचा प्रयत्न केला आहे.

प्रस्तावना :

२१ व्या शतकाला जागतिकीकरणाचे शतक म्हणावे लागेल. युरोप आणि आशिया खंडातील विकसनशील समाजावर या जागतिकीकरणाचा चांगलाच प्रभाव दिसून येतो. जागतिकीकरणाच्या प्रक्रियेला चालना देण्यात माहिती आणि सूचना क्रांतीने बरीच मदत केली आहे. जीवनाच्या सर्वच क्षेत्रात माहिती क्रांतीने प्रवेश केला आहे. प्रसारमाध्यमांची विशालता आणि विस्तारता याच माहिती क्रांतीने वाढविली आहे. लोकशाही, भांडवलवाद, अति विवेकवाद, मानवता ही मूल्ये सर्वच समाजात मान्य होऊ लागली. या मूल्यांचा प्रसार-प्रचार करण्यास शासनाने प्रसार—माध्यमांचा जोरकसपणे वापर केला आहे. आजची प्रसार—माध्यमे, जनसंवाद माध्यमे पूर्वीपेक्षा अधिक वेगवान होऊ लागली. या माध्यमातून मिळणारी माहिती किंवा ज्ञान व्यक्तींना अधिक शक्तिशाली बनवित आहेत. ज्ञान आणि सत्ता यांचा कसा सहसंबंध आहे हे मिशेल फुको या विचारवंतांनी स्पष्ट केला आहे.

१९९० नंतरच्या अवकाशात माहिती तंत्रज्ञान क्रांती, स्त्री सशक्तीकरण यासारखे विषय चर्चा विश्वात अनेकांचे लक्ष वेधून घेत आहे. प्रसार-माध्यमांमध्ये या विषयाची चर्चा तुलनेने वाढलेली आहे. यातून माहिती तंत्रज्ञान क्रांती, स्त्री सशक्तीकरण याबाबत जनमानसात लोकप्रियता आणि जनजागृती वाढली आहे. देशाच्या विकासासाठी स्त्रियांच्या सशक्तीकरणाची गरज आहे. स्त्री विषमता, स्त्रियांवरील हिंसा, स्त्रियांचे दारिद्रीकरण (Feminazation of Povery) हे मुद्दे मानवी विकासातील मोठे अडथळे आहे. या विषयाच्या जाणिवा आता तीव्र होऊ लागल्या आहेत. स्त्री—पुरुषांमधील विषमता एक निर्णायक विषमता म्हणून अनेक समाजांमध्ये विशेषतः भारतामध्ये अस्तित्वात आहे (अमर्त्य सेन). समतावादी, लोकशाही समाजामध्ये स्त्रियांची ही स्थिती सामाजिक विदारकता दर्शविणारी आहे. अनेक अभ्यासकांचे असे निरीक्षण आहे की, भारताचे अविकसिकतेकडून विकसिकतेकडून, आधुनिकतेकडून उत्तर—आधुनिकतेकडे, कृषीक्रांतीकडून औद्योगिक क्रांतीकडे स्थित्यंतर होत असले तरी पारंपारिक भारतातील स्त्रियांच्या दुर्बलतेकडून तिच्या सबलीकरणाकडचे स्थित्यंतर अजूनपर्यंत तरी

Volume - IX, Issue - II, April - June - 2020 Part - I

Impact Factor / Indexing 2019 - 6.399 www.sjifactor.com

Nr. Mithila Wakhire

WIE-IX. ISSUE-II-APRIL-70... NTA-ISSN 2277 - 5730 - IMPACT FACTOR - 0.399 (www.sjifactor.com)

CONTENTS OF PART - I

	Title & Author	_
No.		Page
	(U) ID-14 against Journalism: Thirty	84.9
	during and Post-Covid19 Season	
	Prof. Jenin Raj S.	
5	Bihzad, A Rare Genius: A Study of Kunal Basu's the Miniaturist	9.50
	Joshua Harris Senthil M.	
	Dr B. Beneson Thilagar Christadoss	
6	Economic impact of COVID-19 with Reference to Indian Economy	96-114
	Dr. Jyotsana Lal	166
7	Mythofiction: A Postmodern Perspective	105-116
	Dr. L.B. Patil	
	Suvarna Jayant Abhyankar	110-114
18	Cultural Reflections and Identity Crisis in Hanya Yanagihara's A Little Life	119-1.4
	Ligia Nazareth	115-12:
19	An Analysis on Public Health Legislation in India during	112-12.
	COVID-19 Pandemic	
	Prof. Linto Antony	122.12
20	Post Colonialism in Amitav Ghosh's The Glass Palace	122-125
	Smt. M. Lalitha	
	Dr. Yunush Ahamed Mohamed Sherif	
)	Postmodernist Context of Kamala Das's Confessional Poetry	127-133
	Minaben A. Parmar	
22/	Ways of Survival for Trade and Business during Covid-19 Pandemic and	134-14
	after Lockdown	
	Dr. Mithila B. Wakhare	
23	The Tension in Familial Relationships in the Dark Holds No Terrors	141-14
-	Dr. N. B. Masal	
24		146-1-
	The Impact of War on Literature: A Postmodern Study	
25	Ms. Noorkhanam Pathan	150-1
43	Postmodernist Study of Multiple Narrations in Orham Pamuk's	150-1
	My Name is Red	
	Miss. O. Alisha	

22. Ways of Survival for Trade and Business during Covid-19 Pandemic and after Lockdown

Dr. Mithila B. Wakhare

R S Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur, Maharashtra.

Abstract

As we know. Big as well as small businesses are badly hit by Covid-19 pandemic that ultimately shakes the economic base of the country. As compared to developed nations, it is really difficult for developing nations to deal effectively with the adverse effects of Covid-19 pandemic and start up their business specifically the small businesses. No doubt, economic backup is the hard and prior need today for the businesses to survive but apart from economic support businesses need to go with adaptability and new plan of action. The present paper attempts to focus on such ways or strategies that can lead businesses to survive in present situation.

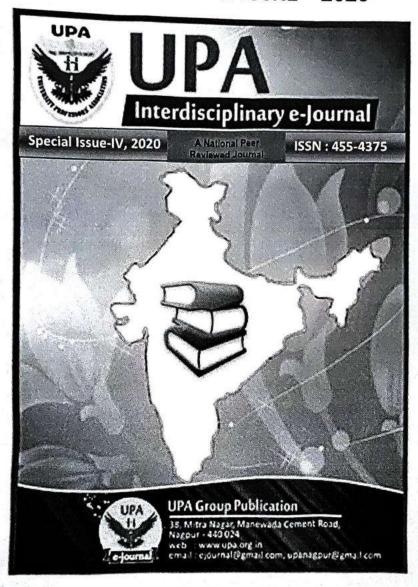
Key Words: Businesses, Covid-19, Survival., Government policies

Introduction

Recent report reveals that corona cases in India have crossed 96000 and Covid 19 death tally has also crossed 3000 mark even as Lock down 4.0 has been extended in the country. Undoubtedly it hampers the whole economy and ultimately economic elements such as trade and businesses, Big or Small. The suddenness and severity of the Covid-19 slowdown is unprecedented, The Covid-19 outbreak hits businesses hard, Suddenly, there is war like condition at every front and each business finds itself in the mid-point of every situation such as collecting information from supply chain and manufacturing units or managing financial yearend compliance or handling funds operations or to evaluating cash flows hit hard by low collections.

With the sudden outbreak of the pandemic all countries around the globe are facing severe difficulties, not only medically but also economically. India is no exception.

There are several questions arising in the minds of business traders, suppliers of essential commodities, factory owners, etc. because of the unforeseen lockdown in the country. Along SPECIAL ISSUE - IV : JUNE - 2020

CHIEF EDITOR

Dr. Anil Dodewar

EDITORS
Prof. Akash Bele

EXECUTIVE EDITOR Dr. Ishwar Wagh

PUBLISHED BY:

UPA Group Publication In Association with University Professors' Association. 38, Mitra Nagar, Manewada Cement Road, Nagpur-24.

CORPORATE OFFICE: 38, Mitra Nagar, Manewada Cement Road, Nagpur-24.

PUBLICATION:

The UPA Interdisciplinary ejournal is published Bi-annually.

© All Rights Reserved.

The views expressed in this publication are purely personal judgments of the authors and do not reflect the views of Journal or the body under whose auspices the journal is Published.

For downloading the Issue, Click the link given below http://upa.org.in/ejournal_sp_iv

Visit: www.upa.org.in

Share your valuable feedback at <u>upanagpur@gmail.com</u> <u>upajournal@gmail.com</u>

UPA National Peer-Reviewed Interdisciplinary e-Journal

Published By
UPA Group Publication
In Association With
Smt. Rajkamal Tidke Mahavidyalaya, Mouda

Bar. Sheshrao Wankhede Arts & Commerce College

Khaparkheda

June-2020

1	4	Dr. Sangita Rajendra Chore	Problems and Challenges Faced by Online Teachers
1	5	Dr. Prabhakar G. Motghare Bar Sheshrao Wankhede College of Arts and Commerce, Khaperkheda	Effect in Post Covid-19 on Unemployment of various sector in India
1	16	Dr. Atul P. Naik Srimati, Rajkamal Baburao Tidke. Collage, Mouda.	Stress Management Of Covide-19 on Government Workers, Health Workers and Education Sector
4	1 7	Dr. Mithila B Wakhare R.S.Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur	Online Education: Advantages and Disadvantages
	18	Ashok S. Khobaragade Arts and Commerece Night College, Nagpur	Online Education : Advantages and Disadvantages
	19	Dr. Amit Pande	Impact of Digital Media in Education sector on Covid-19
	20	Dr. Prashant S. Dafar, Smt. Rajkamal Baburao Tidke Mahavidyalaya, Mouda Dist.Nagpur.	Psycho-Socio Impact of Corona Virus (COVID 19)
	21	Dr. Vijay R. Bagde H.B.T Arts & Commerce College, Nagpur	A Study of Online Education : Advantage and Disadvantage
	22	Dr. Virendra Y. Admane H.B.T. Art and Commerce Collage, Nagpur.	Corona Virus Pandemic – Way of social change In Life
T	23	Dr. Swarnlata Warke Dhanwate National College, Nagpur	Impact on Indian Agriculture after covid 19
	24	Dr. Gopal Zade Smt, Rajkamal Baburao Tidke. Collage, Mouda.	Impact of Covid-19 on Workers of Production, Manufacturing, Construction, and related Service sector.
Ī	25	Dr. P.L. Neulkar SA&CC Butibori Nagpur-441108	A Study of impact of COVID-19 on Education Sector
	26	Dr. Kishor Harish Dhote Dhanwate National College, Nagpur	Impact on the Indian Economy after Covid – 19 (our Indian economy perspective)
	27	Dr. Liladhar D. Kharpuriye Bar. Sheshrao Wankhede Mahavidyalaya, Mohpa	Employment after Covid-19 in India
	28	Dr. Manda Mohod P. Thote College of social work, Nagpur	Impact Of COVID-19 On Export, Economic Growth and Youth Employment
2	29	Prof. Dr. Narendra L. Gadge Smt. Rajkamal Babaurao Tidke Mahavidyalaya, Mouda Dist. Nagpur	Increasing Water Crisis during Covid-19
3	30	Prof. Vijay Janrao Pathak Shri. Niketan Arts and Commerce College, Reshimbagh, Nagpur	Online Education : Advantages & Disadvantages
3	1	Dr. Abhay Bhakte Smt. R.B. Tidke College, Mouda	Problem Of Employment In India Due To COVID-19
3	2	Dr. Suhasinee.H.Randhir KDK College of Engineering, Nagpur.	Online Learning – The Changing Face of Traditional Classroom
3	3	Dr. Sandhya Wankhede SRBT Mahavidyalaya, Mouda, Dist. Nagpur	Impact of COVID-19 on MSME sector In India
34		Dr. Nabha Kamble Jawaharlala NehARU Arts, Commerce and Science College, Wadi, Nagpur	Impact of COVID-19 on Indian Agriculture Sector
35	5	Dr. Yagya Singh Rajkumar Kewalramani Kanya Mahavidyalaya, Nagpur	The CORONA war of India
36		डॉ. अनिता रणधीर श्री शिवाजी कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, राजुरा (चंद्रपूर)	ऑनलाईन शिक्षण – फायदे आणि तोटे

Peer Reviewed Referred and UGC Listed Journal (Journal No. 40776) 為

ISSN 2277 - 5730 AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY QUARTERLY RESEARCH JOURNAL

AJANTA

Impact Factor / Indexing/ 2019 - 6.399 www.sjifactor.com

Ajanta Prakashan

An Sonal' Tambristicas

90

CONTENTS OF PART - II

. 1	Title & Author	Page No.
1	"Moral Panic" in the South Asian perspective of Calvin and Hobbes by Bill Watterson	1-6
1	P. Abubakkar Sithique	
	Dr. Yunush Ahamed Mohamed Sherif	
	Celebrating the Canon: Fanfic as a Postmodern Literary Genre	7-12
	Praveena Thompson	
	Literature in Dissent: An Analysis of Poetry as performance in the recent	13-17
	protests in India Roshan Chacko	
- 22	100 A	18-20
	Train to Pakistan as a Postcolonial Novel Prof. Santosh Akhade	
	Tracing Historical Progress of Ideas from Jean Jacque Rousseau's - A	21-24
	Tracing Historical Progress of Ideas Holl Scales and Foundation of Inequality among Discourse upon the Origin and Foundation of Inequality among	
	Discourse upon the Origin and Poundation of the Postmodern Thought Mankind and Gustave Flaubert's Madame Bovary Leading to Postmodern Thought	
	Ms. Saranya Francis	
-	The Postmodern Cannibalistic Self in Mo Yan's The Republic of Wine	25-29
1	Dr. Seema C.	
_	Impact of COVID-19 on Indian Economic and FDI	30-35
1	Dr. Sonali Tambuskar	
-	Ethnic Conflicts as Represented by Khaled Hosseini in His Novels	36-39
4)	Sreevidhya S.	10000 2000
	The Outcaste: As a Representative Work of Protest Literature	40-44
	Sruthi S. R.	
0	Methods to Rule a Country: Niccolo Machiavelli's Foresight of	45-48
U	Globalization and Political Perception of Post Colonialism in	
	Niccolo Machiavelli's The Prince	
	Suhash S.	
	Dr. L. Judith Sophia	
1	Postmodernism, Globalization and Indian English Literature	49-53
3007	Mrs. Suvarna Shankar Patil	

Impact Factor-7.675 (SJIF)

ISSN-2278-9308

3.Aadhar

Peer-Reviewed Indexed

Multidisciplinary International Research Journal

June -2020 ISSUE No-CCXXXVII (237)

Impact of COVID-19 on World: Problems, Challenges and Opportunities

Prof. Virag S. Gawande Director **Chief Editor**

Dr. Gopal S. Vairale **Guest Editor** Principal

Dr. Omprakash B. Munde Dr. Sangita Bhangdiya Malani, Dr. Sachin J. Holey Editor HOD, Geography

Executive Editor HOD, Political Science **Executive Editor** HOD, Sociology

Narayanrao Rana Mahavidyalaya, Badnera, Dist. Amravati.

This Journal is indexed in:

- Scientific Journal Impact Factor (SJIF)
- Cosmos Impact Factor (CIF)
- International Impact Factor Services (IIFS)

For Details Visit

www.aadharsocial.com

Aadhar Publications

Tambuskul

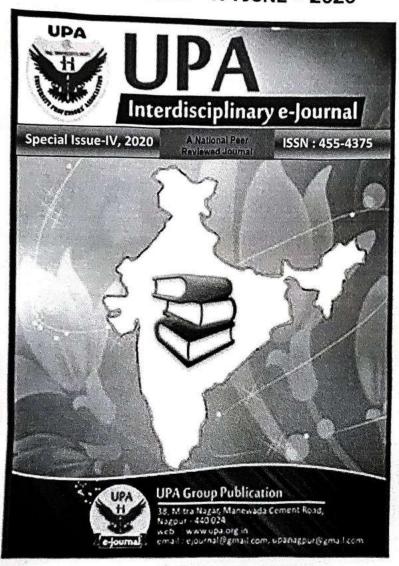
Impact Factor - ((SJIF) -7.675, Issue NO, 237

ISSN: 2278-9308 June,2020

INDEX

No	Title of the Paper Authors' Name	Page No.
1	History of Pandemic in India Dr. Monali v. Ingale	1
2	Influence Of Forest Cover On The Distrib ution Of Rainfall In Yavatmal District Dr. Omprakash B Munde	4
3	Changing Pattern of Productivity of Oil Seeds in Amravati District Dr. Sagar P Padole	9
4	"Effects Of Covid-19 Pandemic Lockdown On Avifaunal Diversity Of Ashti City, District-Wardha (M.S) India Dr. Ujwala W. Fule	15
5	Impact of COVID-19 on the Indian Economy Dr. Uday S. Kale	19
6	Globalization, Privatization and Its impact on Society Dr.Nilima Dawane	23
7	Post Covid -19 Pandemic and FDI Policies Prof. Sonali Tambuskar	26
8	Effects Of Covid-19 Pandemic Lockdown On Physico-Chemical Characteristics Ofashti Lake In Wardha District (M.S.) S.S.Nimgare	30
9	Indian and world economy amid covid-19, impact on various indian sectors and rest of the world. Samridhi mahajan	35
10	History of Pandemic in India Prof. Madhukar Tukaram Kshirsagar	41
11	Impact of Covid-19 on Environment. Dr.Vina.V.Patil.	47
12	Impact of Covid-19 on Maharashtra and India's Business and Labour Dr.HarshalR.Nimbhorkar	52
13	The EffectsOf CoronavirusOn Families In Indian Cities Jyoti Acharyaa& Dr.Vilas Ugale	55
14	Effect of corona on the economy, education and cultural aspects Dr.Swapnil S. Arsad	64
Effects Of Corona On Higher Education Dr. Vaishali S. Pradhan Mr. Gajanan		67
16	COVID 19 - Challenges and Opportunities in Indian Tourism Industries Prof. Ajinkya G. Deshpande	71

SPECIAL ISSUE - IV: JUNE - 2020

CHIEF EDITOR

Dr. Anil Dodewar

EDITORS

Prof. Akash Bele

EXECUTIVE EDITOR Dr. Ishwar Wagh

PUBLISHED BY:

UPA Group Publication In Association with University Professors' Association. 38, Mitra Nagar, Manewada Cement Road, Nagpur-24.

CORPORATE OFFICE: 38, Mitra Nagar, Manewada Cement Road, Nagpur-24.

PUBLICATION:

The UPA Interdisciplinary ejournal is published Bi-annually.

© All Rights Reserved.

The views expressed in this publication are purely personal judgments of the authors and do not reflect the views of Journal or the body under whose auspices the journal is Published.

For downloading the Issue, Click the link given below http://upa.org.in/ejournal_sp_iv

Visit: www.upa.org.in

Share your valuable feedback at upanagpur@gmail.com upajournal@gmail.com

UPA National Peer-Reviewed Interdisciplinary e-Journal

Published By
UPA Group Publication
In Association With
Smt. Rajkamal Tidke Mahavidyalaya, Mouda

Bar, Sheshrao Wankhede Arts & Commerce College

Khaparkheda

June-2020

-Journal

Published By **UPA Group Publication**

In Association with

Smt. Rajkamal Tidke Mahavidyalaya, Mouda

Bar. Sheshrao Wankhede Arts & Commerce College, Khaparkheda

(7621))	SPECIAL ISSUE – IV : 2020				
Sr.	Name of Authors	Title			
1	Mrunal Khobragade Shri Bhausaheb Vartak College, Borivali, Mumbai	Declining GDP Growth Rate and Employment in The Wake of COVID-19, and fiscal stimulation			
2	Prof. Gopal Eknath Ghumatkar Prof. Pratiksha Narayan Tikar IDOL, University of Mumbai, Mumbai	COVID-19 & Disguised Unemployment			
3	Dr. Pravin M. Chandragiriwar Bhawabhuti Mahavidyalaya, Amgaon	COVID-19 virus impact on Agricultural Economy fields			
4	Mr.Umesh S.Kurhade Smt. Shakuntalabai Dhabekar Mahavidhyalaya, Karanja Dist.Washim.	Empowerment of Tribal Women: Indian Aspect			
5	Dr. Mahesh C. Dabre Smt. L. R. T. College of Commerce, Akola	Stress Release Management in COVID Crises of Different Age Group Citizens of Akola District			
6	Dr. Rajendra B. Kapse Ashok Moharkar Arts And Commerce Collage, Adyal, Dist: Bhandara.	The Impact of COVID-19 on Stock Market			
7	Dr, Suresh Bhagwat Dr, M. W. P. W. S. Collage, Nagpur.	Impact of Retails Industry sector in Covid- 19			
8	H. L. Kharbikar C. Radhika N.G. Patil M.L. Roy Pratibha Joshi Vaishali Bokde Ishwar Wagh	Covid-19 Pandemic and National Lockdown: Socio Economic Impacts and Suggestive Measures for Agribusiness Sector in India			
9	Dr. Sonali Tambuskar R. S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur	Impact of COVID-19 on Indian Exports and Current Indian Economy			
10	Dinkar B. Taywade Nutan Adarsh Mahavidyalaya, Umred Dr. Dhananjay W. Deote Bar. Sheshrao Wankhede Mahavidyalaya, Mohpa	Disaster management in Libraries and Information Centers:			
11	Dr. Dilip Keshawrao Barsagade Fule-Ambedkar College of Social Work, Gadchiroli	Impact of Covid-19 on circular migrant worker in Indian			
12	Mrs. Shilpa Abhay Bhakte Janta Highschool, Mouda	Online Education: Advantages & Disadvantages			
13	Vaishali Bokde-Kharbikar H.L. Kharbikar Ishwar Wagh M.L. Roy	Corona Pandemic and Education Sector in India: Socio Economic C			

ISSN: 2454-8545

Volume: 06

Issue: 01

January-June, 2020

GBS IIIPAGT

Journal of Multi Disciplinary Research

GEN Society's

GLOBAL | BUSINESS | SCHOOL

Global Perspective, Didle From

Dr. Sonali Tambuskou

GBS IMPACT

Journal of Multi Disciplinary Research

ISSN: 2454-8545

Volume 06, Issue-01

January - June, 2020

25

INDEX Page No. **PARTICULARS** SI.No. EFFECT OF EXCHANGE RATE HEDGING ON THE VOLATILITY OF REVENUES AND PROFITS AFTER TAX OF SMES IN INDIA School of Business Studies and Social Sciences, CHRIST (Deemed to be University), Bangalore Dr. Anand Patil Associate Professor, IMPACT OF COVID-19 ON INDIAN ECONOMIC AND FDI R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, BCCA, Dharampeth, Nagpur, India, 440010 6 2 9423524437 | sonali_tambuskar@yahoo.co.in MAJOR ROLE PLAYED BY HR AND FINANCIAL SERVICES IN MAKING "MAKE IN INDIA" CAMPAIGN Prof. Nitin M Bhasker, Assistant Professor KLE's IMSR, BVB Campus, Vidyanagar, Hubli 3 Prof Jayadatta S, Assistant Professor 8 KLE's IMSR, BVB Campus, Vidyanagar, Hubli Email: nitimb@gmail.com Email: jayadattaster@gmail.com INDEGENIOUS FOLK GAME CHENNEMANE AND ITS SOCIO-CULTURAL VALUES 11 Dr. Prasad Kulkarni Dr. Podiva Assistant Professor, **Physical Education Director** Govt First Grade College, Bettampady (DK) Management Department, Govt First Grade College, Bettampady (DK) "AN EMPIRICAL INVESTIGATION: IMPACT OF COVID-19 ON FINANCIAL SERVICES SECTOR -A CASE OF BANKERS" 5 Brijmohan A. Vyas, Assistant Professor Dr. S. C. Patil, Professor Basaveshwar Engineering College, (Autonomous) Department of Business Administration 16 Department of Management Studies, Bagalkot. Karnataka Rani Channamma University, Belagavi-Karnataka Email: brijmohanvyas11@gmail.com Email: patilscrcu@gmail.com CUSTOMER RELATION MANAGEMENT PRACTICES AT DENTAL COLLEGE 22 Prof. Shilpa B Revankar Karnataka Arts College Dharwad. Cell: 09449819372

Hubli

Prof. Harshal Borgaon

Global Business School,

Assistant Professor,

THE COMPARATIVE STUDY ON SYSTEMATIC INVESTMENT PLAN AND

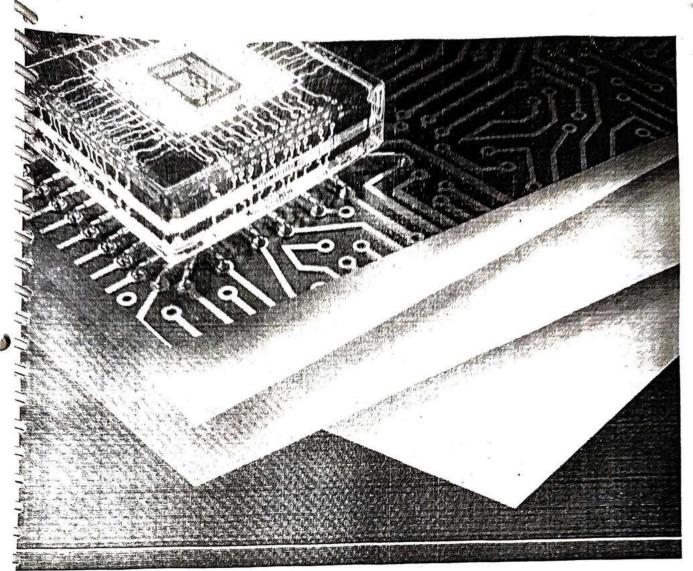
ONE TIME INVESTMENT PLAN IN MUTUAL FUND"

Sahana R Choudhari

Global Business School,

Student,

Hubli

10.22214/IJRASET

45.98

7.129

IMPACT FACTOR: 7.429

INTERNATIONAL JOURNAL FOR RESEARCH

IN APPLIED SCIENCE & ENGINEERING TECHNOLOGY

Call: 08813907089 (24*7 Support on Whatsapp)

R127

Dr. T. Nafde.

Journal of Interdisciplinary Cycle Research

UGC-CARE APPROVED GROUP II JOURNAL

An ISO: 7021 - 2008 Certified Journal

ISSN NO: 0022-1945 / web : http://jicrjournal.com / e-mail: submitjicrjournal@gmail.com

Certificate of Publication

This is to certify that the paper entitled

Conservation of folk arts in India

Authored by

Dr. Mrs. TanujaNafde Head of Department Department of Music

R. S. M. D. Arts &Commerce College, Dharampeth, Nagpur

Has been published in

JICR JOURNAL, VOLUME XI, ISSUE IX, SEPTEMBER/2019

Conservation of folk arts in India

Dr. Mrs. TanujaNafde,
[Head of Department, Department of Music, R. S. M. D. Arts & Commerce College, Dharampeth,
Nagpur – 440 010.]

India has always been known as the land that represented cultural and traditional vivacity through its arts and crafts also recognized as orthodoxarts and crafts. The regions and states sprawled across the country have their own distinct cultural and traditional identities, and are established through various forms of folk art established there. Every region in India has its own eleganceand form of folk art, which is known as folk art. In addition to folk art, there is nevertheless another form of long-established art practiced by several tribes or rural populace, classified as tribal art. The art of India is very indigenous and unpretentious, colourful, vibrant and vivacious enough to speak volumes about the country's rich cultural legacy.

Art in India deceptivelyhas a great appreciation and is prospective the international market because of its refined traditional aesthetic receptivity, susceptibility and authenticity. The colourful paintings of India treated with religious and mystical motifs are distinct such as the famous folk paintings of India are the Madhubani paintings of are distinct paintings of Odisha, the Nirmal paintings of Andhra Pradesh, and other Bihar, Patachitra paintings of Odisha, the Nirmal paintings of Andhra Pradesh, and other such folk art forms. Art is however not restricted only to paintings, but also expanses to other art forms such as pottery, home decorations, ornaments, cloths-making, and so on. In fact, the pottery because of their ethnic and traditional beauty are quite popular among foreign art lovers and tourists.

The regional dances of India, such as the Bhangra dance of Punjab, the Dandiya of Gujarat, the Bihu dance of Assam, etc, project the cultural heritage of these regions, are prominent contenders in the field of Indian art. These folk dances are performed by people to express their excitementon every possible event or occasion, like arrival of seasons, the birth of a child, weddings, festivals, etc. The Government of India, as well as other institutions, NGO's and associations, have therefore made all efforts to promote such art forms, which have become an intrinsic part of India's cultural identity.

Constant efforts of the Government of India and other Institutions support the arts to popularise the art forms. Art generally reflects the creative energy found in all strata of society that acts as an undercurrent to the social bonding. Art varies, through a wide range offorms, such as wall paintings, dances, music, and so on.

It is intangible wealth of knowledge that we possess but being neglected and subdued in the phase of development which is leaned on the western pattern of lifestyle and culture. The overall effect is that the wealth of knowledge is diminishing and is live only at the efforts of the government to revive it. The effluent people of the country feel proud in orienting themselves as alien to the wealth of intangible cultural heritage, affecting further in lowering the attention and focus on the folk art and culture.

Rapid changes in long-established cultural values have lead to instability, and even violence, in a society. This threatens the sustainability of the society and directly the institutions of folk culture.

e-ISSN 2347 - 503X p-ISSN 2347 - 5021

Research Chronicler

International Multidisciplinary Research Journal

Vol. VII Spl. Issue I: February - 2019

Guest Editors

Dr. Arvind P. Joshi Dr. Shailesh J. Bahadure

www.research-chronicler.com

University Grants Commission, New Delhi Recognized Journal No. 41311
ISSN: Print: 2347-5021 www.research-chronicler.com ISSN: Online: 2347-503X

Research Chronicler

University Grants Commission, New Delhi Recognized Journal No. 41311

Link:https://www.ugc.ac.in/journallist/subjectwisejurnallist.aspx?tid=UmVzZWFyY2ggQ2hyb25pY2xlc g=-&&did=Q3VycmVudCBUaXRsZXM=

ISSN 2347 - 5021 (Print); 2347 - 503X (Online)

A Peer-Reviewed Refereed and Indexed

Multidisciplinary International Research Journal

Volume VII Spl. Issue I-II: February - 2019

Editor-In-Chief

Dr. S.D. Sargar

Professor & Head, Department of English, University of Mumbai, Mumbai (M.S.) India

Editorial Board

Dr. A.P. Pandey, Mumbai, India Dr. Patricia Castelli, Southfield, USA Christina Alegria, Long Beach, USA Dr. B.N. Gaikwad, Chembur, India Dr. Adrianne Santina, McMinnville, USA Prof. C.V. Borle, Mumbai, India Dr. Kalpana Shelke, Navi Mumbai, India

> Guest Editors Dr. Arvind P. Joshi Dr. Shailesh J. Bahadure

Advisory Board

Dr. S.T. Gadade

Principal, C.K. Thakur College, New Panvel, India

Dr. R.M. Badode

Professor & Head, Department of English, University of Mumbai, India

Dr. G.T. Sangale

Principal, Veer Wajekar College, Phunde, India University Grants Commission, New Delhi Recognized Journal No. 41311
ISSN: Print: 2347-5021 www.research-chronicler.com ISSN: Online: 2347-503X

38	Dr. Vinod Marotrao Bali	Science of Meditation	181
39	Dr. Vinod Nagnath Ganacharya	Transcendental Meditation	186
40	Dr. Vinod V. Kapile	A Study of Sports Competition Anxiety among Players of Different Games	188
41	Dr. Vishakha. A. Joshi	Effect of Selected Asanas on Minimum Muscular Strength	192
42	Dr. Vishankha S Saoji	Impact of Psychological Factor on Sports Performance	197
43	Dr. Vishwambhar V. Jadhav Vishal D. Madavi	Social Psychology of Sports	203
44	Dr. Vitthal Hulappa Dumnar	Effect of Yogic Practices on Physical Education and Sports: An Overview	210
45	Dr. Vivek M. Diwan Prof Varsha N. Jape	Personality Profile of Players, Playing Indoors and Outdoors Games	213
46	Prof. Kiran Kishanrao Yearawar	Yoga Therapy and Physiological Benefits	216
47	Yogesh Kumar	Comparison of Anxiety and Aggression among Winner Kabaddi Team and Other Teams of All-India Interuniversity Kabaddi Competition	218
48	Prof. Dr. Zakir Khan	Situational Factors Related to Anxiety and Mood	229
49	डॉ.अल्फा जैन	"दिग्रस तहसिल अंतर्गत हाईस्कूल स्तर के क्रिडा शिक्षको द्वारा अपने विद्यार्थी खिलाडीयोंपर किये जानेवाले मनोवैज्ञानिक उपचार एवम् उसके परिणाम।"	235
50	प्रा.डॉ.खुशाल पांडुरंग वाघमारे	स्वास्थ्य समस्याएँ और योग का योगदान	239
51	श्री पुष्पराज सिंह	खेल मनोविज्ञान : एक परिचय	241
52	संतोषकुमार कपिलदेव सिंह	बालको मे योग का महत्त्व	245

University Grants Commission, New Delhi Recognized Journal No. 41311 ISSN: Print: 2347-5021 www.research-chronicler.com ISSN: Online: 2347-503X

Personality Profile of Players, Playing Indoors and Outdoors Games

Dr. Vivek M. Diwan

Prof Varsha N. Jape

Assistant Professor & Head Department of Political Science R.S. Mundle Darampeth Arts & Commerce College, Nagpur, (M.S.) India

Assistant Professor & Home Department of Philosophia

Abstract

The present study has been conducted to find the personality profile of players playing and outdoor games. 100 women players who represented RTM Nagpur University in Image and Image an University Tournaments were selected for this study. Their age ranged between 18-25 Cettel's 16 PF personality test was used. By using 'Z test if proportion' Z value was calculated The study concluded that the players playing Indoor games were of good nature, warm heart clever, humble natured & balanced whereas the players playing outdoor games emotionally more stable, more assertive, independent & aggressive.

Key Words: Personality, Personality Traits

INTRODUCTION

The concept of personality type refers to the psychological classification different types of individuals. Personality types can be distinguished personality traits, which come in different levels or degrees types which involve qualitative differences between people, where as traits involve quantitative differences. According to type theories, for ex-Introverts and Extroverts are the two fundamentally different categories of people. According to trait theories Introversion and extroversion are the parts of continuous dimension, with many people in the middle.

In view of the underlined importance of personality in human life, especially in sportsman's life, a systematic study was carried out to determine the personality profile of Nagpur University women Athletes.

Purpose of the study

- 1. To study the personality of weeks athletes and impact of participation sports on personality of athletes
- 2. To study the personality traits of players who play Indoor and Outside games.

Delimitations

The study was delimited to the following six factors:-

- 1) Reserved vs Outgoing
- 2) Less intelligent vs More intelligent
- 3) Affected by the feelings Emotionally stable
- 4) Humble vs Assertive
- Sober vs Happy go lucky
- 6) Expedient vs conscientious

Methodology

100 women players of RTM Nagpur University who represent University in interuniversity tournament VOLUME 04 2019

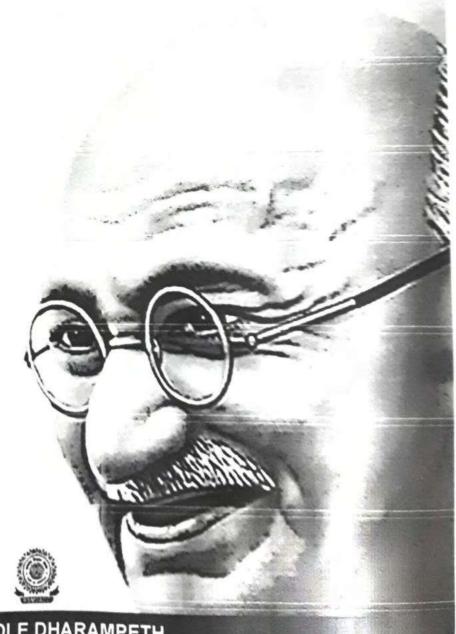
アクラウトしてしてしてしていっつう

ISSN: 2455-0469

International Multi-Disciplinary
Peer Reviewed Research Journal

Pradnya

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

R.S. MUNDLE DHARAMPETH

AOLON

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

Suturonal die strucional odee)

Ovidual (India) ewhere

INR Rs. 2000/- (Annual) INR Rs. 1000/- (Annual) US \$ 50 or equivalent

N: 2455-0469

ublished by:

3. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur (Maharashtra) India.

esigned and Printed by:

edika Graphics, Ganeshpeth, Nagpur M: 9730034030

nail: joglekarharish@gmail.com

abscription will be accepted in advance by crossed cheques / drafts drawn in favour of encipal, R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur payable at egpur, Maharashtra, India.

dress for Correspondence

incipal

S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur, (Maharashtra) India

+91-0712-2557612

mail

principalrsmcsn@hotmail.com

www.rsmdacc.edu.in

Sr. No.	Title	Page No.
1.	Bhagavad Gita as a Diasporic Experience and Self-Empower Resource of Mahatma Gandhi Dr. Sandhya Nair	01
2.	Role of KVIC in the development of Khadi and Village Industries in India Prof. Ajinkya G. Deshpande	05
3.	राष्ट्रबांधणीच्या कार्यात राष्ट्रपिता मा. गांधीजींचे योगदान प्रा. डॉ. सौ. अलका अ. बडगे	14
4.	Mahatma Gandhi's Views and Ideas on Small Scale and Rural Industries - Its Relevance in present day scenario. Mr. Govindaraja A. Bhatta	21
5.	महात्मा गांधीची सत्य व अहिंसा संकल्पना : एक ऐतिहासिक अध्ययन प्रा. डॉ. सतीश चाफले	25
6.	Relevance Of Mahatma Gandhi As A Management Guru In The Present Era. Dr. Darshan D. Labhe	29
7.	Mahatma Gandhi: Advocate of Freedom and Equality, Supporter of Marginalized Dr. Gunjan Shakya	35
8.	गांधीर्जीच्या मते, 'साधनात ध्येयपूर्तीची सार्थकता आहे. - आजच्या संदर्भात त्याचे महत्त्व सौ. वर्षा नितीन जपे	41
9.	Gandhi's Thoughts on Education and Latest Technology Asst. Prof. M. K. Jambhulkar	47
, e900m	ANNUAL CHARAMPETH	

R.S. MUNDLE DHARAMPETH

गांधीजीच्या मते, 'साधनात ध्येयपूर्तीची सार्थकता आहे' - आजच्या संदर्भात त्याचे महत्त्व

सौ. वर्षा नितीन जपे तत्त्वज्ञान विभाग प्रमुख आर्.एस्. मुंडले धरमपेठ कला व वाणिज्य महाविद्यालय,

आजच्या काळातील बहुतांशी समस्या संकुचित स्वार्थाला अंतिम ध्येय मानून त्याच्या पूर्तीसाठी वाटेल त्या अधनांच्या स्वीकृतीत्न निर्माण झाल्या आहेत. आमच्या सामाजिक, आर्थिक, राजकीय, सांस्कृतिक, न्हास थोपविण्यासाठी शुद्ध साधनांचा स्वीकार ही काळाची गरज बनली आहे.

'साधनात ध्येयपूर्तीची सार्थकता आहे', असे म्हणताना 'साधन' आणि 'ध्येय' यांच्या काही एक संबंध 🔊 आहे हे ओघानेच स्पष्ट होते. परंतु हा संबंध पाहाण्याअगोदर 'ध्येय' व 'साधन' ह्या संकल्पना स्पष्ट करणे उचित 🍛 ठरेल. 'ध्येय' ह्या शब्दाला काही वेळा 'साध्य' म्हणूनही संबोधण्यात येते. साध्य म्हणजे जे प्राप्त करून घ्यावयाचे 🔊 ते! आणि ज्या मार्गाने आपण आपले साध्य सिद्ध करित असतो तो मार्ग म्हणजे साधन! 'साध्य' व 'साधन' ह्या संकल्पना परस्पर सापेक्ष आहेत.

'साध्य' व 'साधन' या संकल्पनांमधील संबंध हे दोन प्रकारचे मानलेले आहेत.

- १) बाह्य स्वरूपाचा संबंध
- २) आंतरिक स्वरूपाचा संबंध
- 9) बाह्य स्वरूपाचा संबंध साध्य व साधन यांच्यामध्ये बाह्यस्वरूपाचा संबंध असतो. उदा. 'क्ष' गावी जावयाचे असेल तर अनेक साधनांच्या आधारे त्या गावी जाता येणे शक्य आहे. रेज्वेना प्रवास, सायकल, स्कुटर, कार आदि वाहनांची मदत घेऊन अथवा चालत जाऊन देखील आपण आपले साध्य सिद्ध करू शकतो. म्हणजेच कोणत्याही प्रकारची साधने वापरली तरी देखील आपण आपले ध्येय प्राप्त करू शकतो आणि ह्या साधनांचा आपल्या साध्यावर तसा फार मोठा परिणाम होत नाही.
- २) **आंतरिक स्वरूपाचा संबंध -** साध्य व साधन यांच्यातील आंतरिक स्वरूपाचा संबंध हा मूलभूत स्वरूपाचा संबंध असून या संबंधात साधनांचा साध्यावर परिणाम होत असतो असे मानलेले आहे. साध्य सिद्ध करण्याकरिता जशा प्रकारची साधने वापरली जातील तसेच साध्याचे स्वरूप राहिल.

थोडक्यात असे म्हणता येईल की , साधन व साध्य ह्यांच्यात आंतरिक व बाह्य स्वरूपाचे संबंध असतात व न्यावेळी साध्य व साधन यांच्यातील संबंध आंतरिक स्वरूपाचे असतात त्यावेळी साधनांचा साध्यावर परिणाम

0000

WWW.JETIR.ORG

7.95 Impact Factor by google scholar

JETIR editor@jetir.org

An International Scholarly Open Access, Peer-Reviewed, Refereed, Multidisciplinary Journal UGC and ISSN Approved No. 8 | ISSN: 2849-5162

INTERNATIONAL JOURNAL

OF EMERGING TECHNOLOGIES

AND INNOVATIVE RESEARCH

An International Scholarly Open Access Journal, Peer-reviewed, Refereed Journals, Impact factor 7.95 (Calculate by google scholar and Semantic Scholar Al-Powered Research Tool), Multidisciplinary, Monthly, Indexing in all major database & Metadata, Citation Generator, Digital Object Identification, Monthly, Multidisciplinary and Multilanguage (Regional language supported)

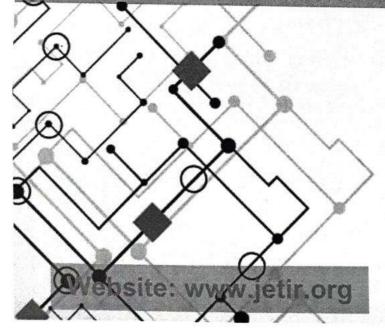
Publisher and Managed by: IJPUBLICATION

UGC Approved Journal no 63975(19)

garnal of Emerging Technologies and Innovative Research

International Peer Reviewed & Refereed Journals, Scholarly Open Access Journal ISSN 2349-5162 LESTO Year: 2014 | Impact factor 7.95 | UGC, ISSN Approved Journal no 63975

Website: www.jetir.org | Email: editor@jetir.org

JETIR

Challenges and Opportunities in Retail Management in India

Mr. Ajinkya G. Deshpande

Asst. Professor Department of Commerce

R.S. Mundle Dharampeth arts and Commerce College Nagpur

Abstract:

Retail is one of the most discussed topics in the academic field because of its ability to generate employment, improving demand in the market and revenue earning. The current paper aims to study the current scenario in retail in India and the challenges and opportunities related with it. This study is a descriptive study based on secondary data.

Due to ever increasing urbanization, increasing earning capacity, aggressive marketing and changes in standard of living the importance of retail is increasing day by day. Retailing is amongst the most employment generating field after agriculture. Retail which means selling the goods and services to the ultimate consumers. Retail is a very big area and have immense opportunities in near future. But at the same time retail sector have many challenges which are discussed in this paper. The paper also tries to know the retail strategy and retail mix adopted by the retailers to face the challenges and suggest measures for sustainable competitive advantage. The paper tries to reveal the various innovative strategy and techniques adopted by the retailers.

Keywords: Retail, retailer, retail mix, Challenges and opportunities in retailing

Objectives:

- 1) To understand the current retail scenario in India.
- 2) To know the retail strategy and retail mix adopted by the retailers.
- 3) To study the various challenges and opportunities in front of the retail sector.
- 4) To reveal innovative strategy and techniques used by the retailers.

Introduction:

Retail is the act of selling goods or services to the consumer. The word 'retail' derived from the French word 'retailer' which means to cut a piece of or to 'break bulk'.

Oxford Advanced Learner's Dictionary retail "is the practice of selling goods in small quantities to the general public."

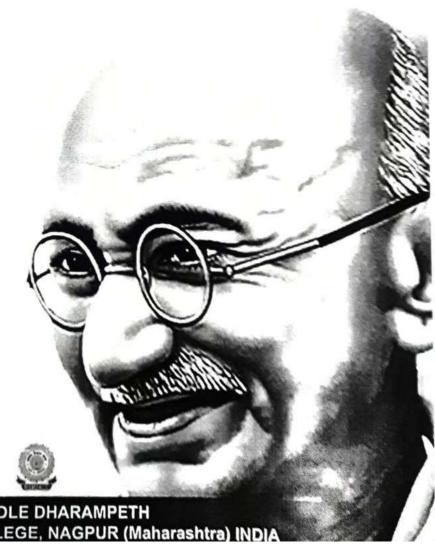
Retailer is a person or a company an organisation who purchases goods in bulk and divides them into smaller lots to be sold to individual consumer.

Retailers can be of goods and services. Retailers of goods includes kirana or grocery stores, general stores etc. Retailers of service include banking, insurance, consultants etc.

ISSN: 2455-0469

International Multi-Disciplinary Peer Reviewed Research Journal Pradn's SANKET

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

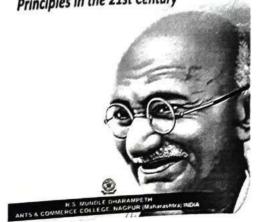

R.S. MUNDLE DHARAMPETH ARTS & COMMERCE COLLEGE, NAGPUR (Maharash

VOLUMI.

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

Subscription Rates:

Institutional (India)

Individual (India)

Elsewhere

INR Rs. 2000/- (Annual)

INR Rs. 1000/- (Annual)

US \$ 50 or equivalent

ISSN: 2455-0469

R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur (Maharashtra) India.

Designed and Printed by:

Vedika Graphics, Ganeshpeth, Nagpur M: 9730034030

E-mail: joglekarharish@gmail.com

Subscription will be accepted in advance by crossed cheques / drafts drawn in favour of Principal, R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur payable at Nagpur, Maharashtra, India.

Address for Correspondence

R.S. Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur, (Maharashtra) India

Phone

+91-0712-2557612

E-mail

principalrsmcsn@hotmail.com

www.rsmdacc.edu.in

Pradnya | International Multi-Disciplinary SANKET | Research Journal

10.	Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century Dr.Manjushree Sardeshpande	51
11	Multifaceted Persona of Gandhiji: Present Day Relevance Dr. Manju N. Dubey	56
12.	Journey of Mohandas Karamchand Gandhi to Mahatma Gandhi Dr. Meenakshi Kulkarni	62
13.	गांधी विचार - एक चिंतन डॉ.सी.शुभांगी परांजपे	69
14.	"Relevance of Mahatma Gandhi in Modern Times" Dr. Shrinivas D. Manekar	73
15.	राजकीय लढ्यातील तेजस्वी तारा: महात्मा गांधी डॉ. विनोद जीवनतारे	78
16.	महात्मा गांधीर्जीच्या विचाराचे एकविसाव्या शतकातील महत्व डॉ. विशाखा जोशी	82
17.	एक असामान्य व्यक्तीमत्व : महात्मा गांधी प्रा. गोवर्धन या. वानखेडे	85
18.	गांधीच्या विश्वस्त संकल्पनेची समकालीन आवश्यकता - एक विश्लेषणात्मक अध्ययन डॉ. विवेक एम. दिवान	90
19.	उपनिषद व महात्मा गांधीचे विचार डॉ. मंगेश पाठक	94

International Multi-Disciplinary
Research Journal

Relevance of Mahatma Gandhi's Principles in the 21st Century

Dr.Manjushree Sardeshpande

Asst. Professor R.S.Mundle Dharampeth Arts & Commerce College, Nagpur

Gandhiji was not a man of any age or era, he was a man of humanity for eternity. He was a man Gandright times. His precepts are true for all times. This paper will look into some of his principles-truth(satyagragha), ahimsa(non-violence), religion, self-sufficiency, education and Brahmacharya and see whether they are relevant to the present 21st century.

Key words: Mahatma Gandhi, Truth, Nonviolence, Religion, Education, Celibacy, 21st Century

Why Gandhi was called Mahatma

Mahatma Gandhi was humanism personified. He was called "Mahatma" or a "Great Soul" because he identified himself with a greater cause. Mahatma Gandhi was a very timid person in his early days. His heart sank into his boots when he stood up to plead his first case as a lawyer. Once in South Africa he was thrown out of the first class compartment though he had purchased the ticket to travel by first class. This soul stirring incident made him identify with the difficulty and insults of his people. He was now committed to remove this racial discrimination. He was now determined to struggle for a greater cause. He was committed to get freedom for India from the Britishers. His steadfast commitments made this simple man rise above the other statesmen, orators because he was working for a noble cause which gave him a larger identity. (Isha). His struggle was not for his individual self but for the people of his nation.

Basic Principles of Mahatma Gandhi

For universal well being Gandhiji advocated some basic principles to be followed in life. They Truth, Non-violence, Brahmacharya, Vegetarianism, Simplicity. Swadeshi. He followed what he preached. (K.Santhanam)

Material pursuit ruining the man-nature relationship

This 21 century is an age of globalization, capitalism, an age of internet an age of media and

